SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
51 – 52/2016
17. december 2016

Cena 1,– €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

NOVÝ MAGNET PIENIN KÚPELE SMERDŽONKA Strana 4.

BANKY SA VIAC TEŠIA Z DLŽNÍKOV AKO Z VERITEĽOV Strana 7.

VLADIMÍR MINÁČ ML. O BAŤKOVI MINÁČOVI Strana 10.

ZVONICE PRE TÝCH, ČO SA UŽ NEVRÁTILI Strana 12.

LAUREÁTI LITERÁRNYCH CIEN ČASOPISU SLOVENSKÉ POHĽADY Strana 15.

SLOVO O SLOVENSKU

Čarovanie so zimným a s letným časom akoby mi s pribúdajúcim vekom spôsobovalo stále viac problémov. V pamäťovej stope stareckej biomechaniky – do ľudských vrások – je zrejme ako do drážok na vinylovej platni hlbšie vyrytý prirodzený chod vecí. A tak v čase, ktorému naši predkovia hovorili Kračún, už priam živočíšne čakám, kedy sa noc pohne ku dňu aspoň o slepačí krok a potom na Tri krále o krok dále...

Čakám na návrat slnka, na jeho žiaru a lúče, lebo žiarovkové tiene sa mi zapletajú do prstov a prekážajú v práci.

Ak pitváte fantastiku papierovej koláže a vkladáte do jej kompozičného organizmu mágiu nadreálna – ako povedzme kométu nad Betlehem –, aby ožila a vykročila s pôsobivým posolstvom, bez dobrého svetla to ide ťažko.

Aj keď sa veky traduje, že na začiatku bolo slovo, svetlo za ním pravdepodobne veľmi nezaostalo. Ba dakedy si myslím, že ak ono nebolo prvé, prišli vedno – ruka v ruke – ako poznanie. Lebo bez svetla by sa slovo utopilo v tme!

A my ľudská chasa, či je leto, alebo jeseň, či vynášame Morenu, alebo dlávime z viny vianočnú pieseň, v medovníku sebeckého ega ďalej utápame a zhášame svetlo rozumu aj svetlo ľudských vzťahov. Nechávame sa opantávať a (z)viesť mámením žiaroviek a pozlátka.

Akýže Betlehem?

Nám nerobí problém nijaká diaľka – iba ľudská blízkosť...

Ako otec som zriedka videl svetielka v zraku svojich detí. Bolo tisíc dôvodov... Vidím ich teraz ako starec v očiach vnúčat. Terajších rodičov však chcem nabádať vinšom, aby nebažili po inšom a na tie detské iskričky v očiach nečakali do staroby!

Emil SEMANCO

R - 2016054

NEOGRAFIA

www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 52

9 770862 882007

DAJ, BOH, ŠŤASTIA TEJTO ZEMI, VŠETKÝM ĽUĎOM V NEJ!

Nech sú pokora, úprimnosť vo vzťahoch a krása jednoduchosti architektúrou Vášho chrámu cností – mystériom Vianoc a každodenným sprievodcom v roku 2017.

Redakcia SNN a Matica slovenská

Slovenská spoločnosť musí čeliť konzumnému spôsobu života a mamone

Podprahové snahy o krádež Vianoc

Maroš SMOLEC, šéfredaktor Slovenských národných novín – Koláž: Emil SEMANCO

Vianoce nám klopú na dvere. Naše príbytky by sa mali naplniť pokojom, láskou k blížnemu, láskou k Bohu. Naše duše by mali pookriať a počas Vianoc by sme mali myslieť na to, čo dobré sme počas roka vykonali. A zlé skutky oľutovať. Pod vianočný stromček pripravujeme aj prekvapenia, darčeky – najmä pre deti. Žiaľ, životný štýl importovaný na Slovensko zo Západu potiera význam Vianoc. Mení tento sviatok na nepoznanie.

Slovákom cudzie kultúry a svetonázory potichu prenikajú do našich príbytkov, aby atmosféru Vianoc premenili na konzumnú naháňačku v nákupných centrách za prepychom a bohatstvom. Tieto protikresťanské agendy sa, žiaľ, začínajú udomácňovať aj v slovenskej legislatíve, a tým prenikajú medzi všetkých Slovákov.

■ VALASKÉ ZVYKY

Nanútená rodová rovnosť, gender filozofia, bezhraničná podpora tých imigrantov, ktorí neutekajú pred smrťou vojny, ale za blahobytom, zo strany Európskej únie, tretieho sektora, korporácií a ich poslušných médií vytláčajú kresťanské princípy z našich sŕdc. A úbohé konzumné správanie sa Slovákov pred Vianocami, ukazovanie, kto si čo môže dovoliť, prebytočné počty hračiek pod vianočnými stromčekmi im v tomto ťažení len a len napomáhajú. Pôvodný zvykový a folklórny pôvod sviatkov Vianoc u našich predkov, spojený so zimným slnovratom, sa už odpradávna u slovenského človeka transformoval do oslavy narodenia Ježiša Krista, Spasiteľa sveta. Očakávanie jeho narodenia v dejinách spásy symbolizovalo štvortýždňové pôstne obdobie adventu, ktoré vyvrcholilo oslavou sviatkov Božieho narodenia. Historik a katolícky teológ Peter Mulík pre Slovenské národné noviny (SNN) tento nesprávny vývoj komentoval: „Tento prastarý zvyk sa v poslednom storočí skutočne zdeformoval v dvoch smeroch. Vianoce – vianočné trhy, vianočné koledy, vianočná nálada – sa nenáležite a nevhodne prenášajú do obdobia adventu. Vianoce sa začínajú 25. decembra. Duchovný zmysel Vianoc – ako očista, štedrosť, pohostinnosť, družnosť, radosť, nahradil bezobsažný konzumizmus s dôrazom na nákupy, jedenie, pitie, spojený niekedy s falošným a neprirodzeným súcitom a teatrálnym „ukazovaním dobročinnosti“. Pôvodné slovenské Vianoce napĺňali valaské zvyky, ako spievanie kolied susedom, chodenie s betlehemom, návštevy príbuzných a účasť na náboženských obradoch.

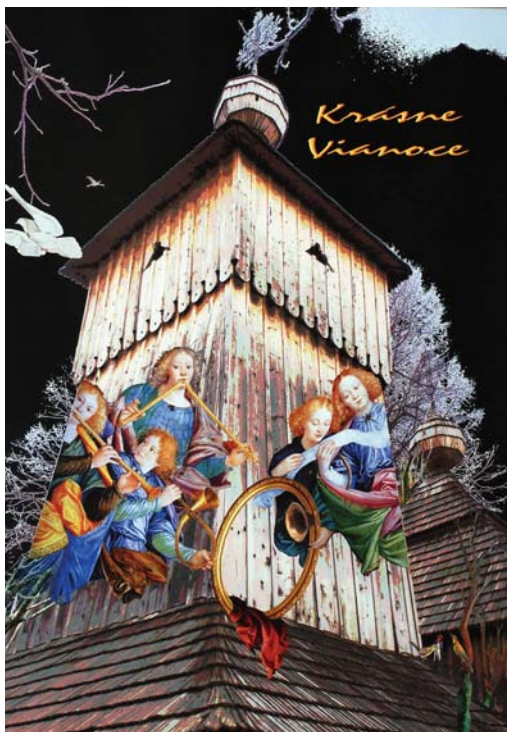

■ ČO NA TO CIRKEV?

Ochrana tradičných vianočných zvyklostí je na pleciach cirkvi. Na Slovensku dve najvplyvnejšie cirkvi – katolícka a evanjelická – priznávajú, že duch Vianoc sa mení a zaniká. V konzumnej spoločnosti pod Tatrami, v ktorej vládnu médiá cudzích, protislovenských záujmov, aj hlas cirkvi zaniká nevypočutý – rovnako ako hlas Matice slovenskej. Tento nesprávny vývoj postihuje celú Európu. Potvrdil to pre SNN aj evanjelický farár a. v. Štefan Kiss: „Nie je to iba problém Slovenska, ale aj celej Európy. V celej Európe badať buď zhon po konzume, alebo naopak snahu od neho utiecť, pričom únik ľudia nie vždy hľadajú v cirkvi a duchovných hodnotách, ale napríklad v zimných dovolenkách či wellnes pobytoch. Cirkev neúnavne poukazuje na duchovné bohatstvo Vianoc, no jej hlas často zaniká. Je preto veľmi dôležité neprestať hovoriť o pravom význame Vianoc a nabádať k ich skutočnému sláveniu.“

Najrozšírenejšia katolícka cirkev tento nesprávny vývoj tiež nepodceňuje: „Vzájomné obdarovanie k Vianociam patrí. Boh nám prostredníctvom Panny Márie poslal ten najväčší dar: svojho Syna Ježiša Krista. Plní radosti z tohto tajomstva chceme aj my potešiť príbuzných, priateľov. Vianočný darček je toho pekným vyjadrením. Nesmieme však zabudnúť, že betlehemská radosť bola skromná, nenápadná, bez prepychu. Pastieri a mudrci z Východu priniesli dary; najdôležitejším však bolo dieťa v skromných jasliach. Cirkev sa preto snaží pripomínať, aby ľudia na Vianoce nemysleli v prvom rade na darčeky, ale na Krista. Treba si uchovať zdravý úsudok, nepomýliť prostriedok s cieľom. A to je užitočné vo všetkých oblastiach nášho života,“ zdôraznil pre SNN hovorca Konferencie biskupov Slovenska Martin Kramara.

Skutoční Slováci a Slovenky! Nenechajme sa zmanipulovať sofistikovanými kampaňami proti Vianociam. Nebuďme ich súčasťou! Nepodliehajme mamone a konzumu. Len tak dokážeme zvýrazniť duchovné hodnoty tohto najkrajšieho sviatku v roku.

3 OTÁZKY PRE:

Jána GREŠŠA, laureáta Ceny LF za celoživotný prínos divadlu

Dobrý včelár nenechá medník trúdom

● Desaťročia sme vás vnímali ako herca a pätnásť rokov ako riaditeľa progresívnej divadelnej scény v Nitre. Mnohých – a nielen vo svojom bezprostrednom okolí – ste prekvapili rozhodnutím vzdať sa v lete direktorskej stoličky. Čo ho podmienilo? Bol odchod aj návratom – k tomu, o čo vás riadenie divadla ukrátilo?

Rozhodol som sa odísť z riaditeľského postu, lebo vo vyspelých spoločnostiach to tak chodí. A aj u nás by to malo tak byť. Po pätnástich rokoch istého manažérskeho stereotypu by malo prísť k novému, ešte progresívnejšiemu pohľadu na chod inštitúcie. Zvlášť ak má manažér v penzijnom veku pripraveného kvalitného, odborne zdatného nástupcu, ktorý kontinuálne s novými prístupmi dokáže viesť spoločnosť ďalej. Žiaľ, precenil som dobu, precenil som politicko-spoločenské pomery na Slovensku... Prišiel som o mnohé, ale radosť z dobrého chodu divadla mi veľa nahradila a manažérska práca mi dala nové poznania... O profesii aj o charakteroch ľudí.

● Žeby zapôsobila poetika a posolstvo filmu Starý včelár, v ktorom ste hrali s otcom Ľudovítom...

Áno, film Starý včelár je krásna, silná metafora o generačných výmenách, o dôležitosti pochopenia tejto nutnosti. Ale s citom, taktom, úctou, so vzájomným porozumením.

● Nedávno ste sa stali laureátom Ceny Literárneho fondu za celoživotné dielo v oblasti divadla, rozhlasu a dabingu – ako túto poctu vnímate?

Cenu Literárneho fondu si vážim. Je to však zároveň pripomenutie, že viac už mám za sebou ako pred sebou... Moja doterajšia kariéra bola ako na hojdačke. Niečo sa podarilo, niečo nie. Ale sumár vychádza celkom pozitívne aj vďaka spolupracovníkom a dobrým režisérom, s ktorými som mal česť spolupracovať.

Zhováral sa: Emil SEMANCO
Foto: TASR, teraz.sk

V SNN 1/2017 SI PREČÍTATE

- **Rozhovor s predsedom Matice Mariánom TKÁČOM o matičných výhľadoch na rok 2017**
- **Minister školstva Peter PLAVČAN: Regionálne školstvo si v roku 2017 mierne prilepší**
- **Aké zmeny makroekonomických ukazovateľov môžu Slováci očakávať v roku 2017**

Osnovateľov štátnych prevratov a diskreditácií chránia poplatní novinári z predajných médií

V slovenskej politike sa rozmáha kupliarstvo

Eva ZELENAYOVÁ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Mečiarove amnestie či Gaulieder sú najnovšie témy jednopísmenkového denníka. Vladimír Mečiar je už viac rokov mimo aktívnej politiky, a preto oživovanie káuz spred dvadsiatich rokov vyvoláva množstvo otázok. Genetika tohto denníka má rovnaké parametre ako denníka Sme a je známe, že jeho novinári spolu s opozičnými stranami zvádzali tuhý boj proti mečiarizmu. Pravda, v tomto období mali na svojej strane viacero denníkov i elektronických médií.

V roku 1994 bolo Slovensko len rok samostatným štátom a jeho vláda už čelila štátnemu prevratu. Tak označil udalosti v parlamente v marci 1994 práve V. Mečiar. Potvrdzujú to aj informácie, ktoré unikli z prostredia tajných služieb.

■ **STO MILIÓNOV NA PUČ**

Podľa nich „Jozef Majský, Ing. Zoltán Berghauer a Anton Rašický zložili sto miliónov korún a spolu s KDH a vtedajším predsedom SDĽ Petrom Weissom i prezidentom SR Michalom Kováčom zabezpečili pád Mečiarovej vlády“. Túto informáciu plne podporujú skutočnosti, o ktorých informovali prominenti SDĽ na tlačovej konferencii pred marcovými udalosťami. Je priam nepochopiteľné, ako sa mohlo vedenie strany pred novinármi priznať ku kupovaniu poslancov, keď zverejnilo, že už majú dosť poslancov za HZDS, ktorí budú hlasovať za vyslovenie nedôvery (vlastnej) vláde! Nasledovalo aj prerieknutie sa, že predsa nebudú čakať dovtedy, kým sa budú privatizovať koliby a salaše.

■ **VÝROBCOVIA KÁUZ**

O pozadí prevratu z roku 1994, samozrejme, tieto – ako ich nazval premiér Fico – „špinavé protislovenské prostitútky“ nepísali, ani nepíšu. No dodnes im leží na srdci bývalý poslanec za HZDS František Gaulieder. Prečo asi? Denník N o tom napísal: „Hoci opoziční poslanci stáli ešte pár dní predtým v boji s vládou Vladimíra Mečiara na úplne inej strane barikády ako Gaulieder, situácia sa razom zmenila a bojovali za jeho práva.“ Iste nie je bežné, aby sa poslanec z ničoho nič vzdal mandátu. Gaulieder to však urobil písomnou formou, akú požaduje zákon. Svoj podpis pod žiadosťou o vzdanie sa mandátu potvrdil v mandátovom a imunitnom výbore. Národná rada teda prijala uznesenie, ktorým zobrala na vedomie, že poslanec

F. Gaulieder sa podľa čl. 81 ods. 1 Ústavy SR vzdal funkcie poslanca NR SR. A v tom okamihu opozícia a jej naklonené médiá vyrobili kauzu, ktorá, ako vidno, prežíva dodnes. Hlavným argumentom opozície bolo, že Gaulieder slovne vyhlásil, že sa mandátu nevzdáva. Lenže, ak by NR SR nevyhovela jeho písomnej žiadosti vzdania sa mandátu, opozícia by opäť mohla útočiť na vládnu koalíciu, že nerešpektovala jeho ústavné právo vzdať sa mandátu...

■ **BOJ O MOC**

V optike času sa ukazuje historická paralela v zaobchádzaní s elitami, ktoré stáli za vznikom slovenskej štátnosti. Či už prvej alebo druhej Slovenskej republiky. Rozdiel je len v tom, kto a ako ich likvidoval. Kým s exponentmi prvej republiky sa vyrovnala Praha, za úsilím o likvidáciu novodobých zakladateľov štátu sú predajní politici a novinári. Zrejme najviac by o tom vedel povedať Ján Čarnogurský, ktorý sa v minulosti k návrhom na trestné stíhanie Vladimíra Mečiara vyjadril, že zakladateľ štátu by nemal byť súdený.

Boj o moc sa zvyčajne sústreďuje na boj za lepší program pre občanov. Ibaže na Slovensku sa časť politického spektra a novinárskej obce správa ako kupliari. Nebojuje programom, ale výrobou škandálov na politického protivníka... Lebo kupliarstvo vynáša, kým služba občanom je neraz veľkým obetovaním sa.

Výsledky školákov sú biedne, v porovnaní so svetom sú podpriemerní

Zlá matematika a slabá gramotnosť

Ivan BROŽÍK – Ilustračné foto: archív SNN

V európskom porovnávacom programe PISA 2015 získalo Slovensko nelichotivé hodnotenie. Slovenskí školáci dosiahli 461 bodov. Priemerný výkon krajín OECD bol však 493 bodov. Pritom sme sa v priemere o ďalších osem bodov zhoršili oproti testovaniu v roku 2012!

V porovnaní s rokom 2012, keď bola hlavnou sledovanou oblasťou matematická gramotnosť, priemerný výkon našich žiakov klesol o šesť bodov, čo nie je až také výrazné zhoršenie. No kým v roku 2003, keď bola matematika tiež hlavnou sledovanou oblasťou, sa v rizikovej skupine nachádzalo približne dvadsať percent žiakov, v roku 2015 sa v tejto skupine nachádzala už vyše štvrtina žiakov (27,7 percenta). K miernemu nárastu rizikovej skupiny došlo v poslednom cykle najmä na stredných odborných školách.

Slovenskí žiaci klesajú vo vedomostných testovaniach na európske tabuľkové dno.

Slovenská republika dosiahla v čitateľskej gramotnosti výkon na úrovni 453 bodov, priemer krajín OECD bol 493 bodov. Výkon porovnateľný s výkonom Slovenska majú iba v Čile a na Malte. Z krajín OECD dosiahli významne nižšie výsledky v porovnaní so SR iba Turecko a Mexiko. Najviac žiakov v tejto rizikovej skupine sa nachádza na stredných odborných školách v nematuritných aj maturitných odboroch a na základných školách. V štvorročných gymnáziách sa dokonca podiel žiakov v rizikovej skupine štatisticky významne zvýšil oproti obom predchádzajúcim cyklom (2012 aj 2009).

■ **SLABÍ V MATEMATIKE**

V prírodovednej gramotnosti dosiahlo Slovensko výkon na úrovni 461 bodov. Priemerný výkon krajín OECD bol 493 bodov, čo predstavuje pokles celkového priemerného výkonu v rámci krajín OECD o osem bodov oproti predchádzajúcemu cyklu v roku 2012.

Slovenskí školáci ani v matematickej gramotnosti výkonom 475 bodov nijako nehviezdia. Priemerný výkon krajín OECD bol 490 bodov. V porovnaní s rokom 2012, keď bola matematická gramotnosť naposledy hlavnou sledovanou oblasťou, priemerný výkon našich žiakov klesol o šesť bodov. Kým sa však v roku 2003, keď bola matematika tiež hlavnou sledovanou oblasťou, v rizikovej skupine nachádzalo približne dvadsať percent žiakov, v roku 2015 sa v tejto skupine nachádzala už viac ako štvrtina žiakov (27,7 percenta). K miernemu nárastu rizikovej skupiny došlo v poslednom cykle najmä na stredných odborných školách.

■ **NEPATRNÝ ROZDIEL**

Významný je však pokles zastúpenia žiakov v najvyššej, tzv. top vedomostnej úrovni oproti cyklu 2012 najmä na štvorročných gymnáziách. Kým v predchádzajúcich cykloch dominovali žiaci osemročných gymnázií v podiele žiakov na najvyšších úrovniach, v cykle 2015 je už tento rozdiel medzi osemročnými a štvorročnými gymnáziami zanedbateľný.

VŠIMLI SME SI

Možno je to náhoda absolútne bez súvislostí, v každom prípade je to tak trochu prekvapenie. Časť ropy, ktorá tiekla na Slovensko ropovodom Družba, papierovo prechádzala cez schránkovú firmu na Belize.

Aj ropa tečie cez schránky?

„Je to dobrý krok k zvýšeniu transparentnosti a zníženiu priestoru pre korupciu,“ zdôraznila ministerka spravodlivosti Lucia Žitňanská po nedávnom schválení zákona, ktorého účinnosť sa čoskoro začne. „Teraz budeme vidieť, s kým a aké zmluvy štát uzatvára.“ Nedá sa nespomenúť si na tieto jej slová pri zachytení informácie o tom, že ropná spoločnosť Bašneft z Ruska zastavila od novembra dodávky ropy do Maďarska a na Slovensko. Informovala o tom agentúra Reuters s odvolaním sa na zdroje oboznámené so situáciou. V podstate by ani o nič nešlo, keby súčasťou informácie nebola aj veta, že „Bašneft dodával ropu na oba spomenuté trhy posledné štyri roky na základe dlhodobých kontraktov cez obchodnú firmu Normeston so sídlom na Belize.“

Ekonomický dôsledok zastavenia dodávok ropy pre Slovensko práve touto spoločnosťou však nebude takmer nijaký. Ide totiž iba o zmenu majoritného vlastníka firmy Bašneft. Stala sa ním ruská štátna ropná spoločnosť Rosneft, ktorá obchoduje cez svojho hlavného dodávateľa – spoločnosť Lukoil, jej koncovým odberateľom ropy na Slovensku a v Maďarsku je maďarská skupina MOL. Buď teda ide o zmenu v marketingovej a predajnej stratégii po tom, čo spoločnosť Rosneft získala vo firme Bašneft minulý mesiac majoritný, 50,1-percentný podiel, alebo s tým súvisí aj náš „schránkový“ zákon. Dohodnuté exportné kvóty do Maďarska a na Slovensko na obdobie od októbra do decembra tohto roku cez ropovod Družba predstavovali 525 tisíc ton ropy. V októbri Bašneft dodal zhruba 180 tisíc ton ešte v súlade s exportným plánom, v novembri už však dodávky zastavil. Nie je to však nič neriešiteľné, MOL dováža ropu aj cez chorvátsky prístav Omišalj. Nahradiť výpadok dodávok od firmy Bašneft by tak nemal byť nijaký problém.

(ib)

Ilustračné foto: internet

Expredsedu Matice odsúdili za zlé spravovanie cudzieho majetku

Nezákonné prevzatie dlhu

Bývalého predsedu Matice slovenskej odsúdil Okresný súd Bratislava 3 z prečinu porušenia povinností pri správe cudzieho majetku na jeden rok s dvojročnou podmienkou. Proti rozsudku sa odvolala nielen prokurátorka, ale aj obhajca Jozefa Markuša. Rozsudok teda nie je právoplatný a bude pokračovať na Krajskom súde v Bratislave. Prokurátorka podala na J. Markuša žalobu na základe podania trestného oznámenia súčasného predsedu Matice slovenskej Mariána Tkáča z roku 2011.

Súd trval vyše päť rokov. „Ani jedno trestné oznámenie som nepodával v záujme naplnenia slovenských väzníc, ale len a len v záujme doriešenia prešľapov v minulosti a novej matičnej tváre. A to sa podarilo. Dodal som – a zopakujem to aj pre čitateľov Slovenských národných novín – že tento proces ma vôbec netešil a že môj predchodca urobil aj veľa dobrých vecí pre Maticu a pre tento národ: zápas o štátny jazyk, zápas o slovenskú štátnu samostatnosť,“ uviedol pre SNN M. Tkáč. Ďalej sa vyjadril, že predloží na rokovanie kolektívnym orgánom Matice možnosť vymáhať si nezákonne vynaložené finančné zdroje od J. Markuša. Ide o vyše 202 tisíc eur, ktoré bývalý predseda MS použil v rozpore s nakladaním majetku verejnoprávnej inštitúcie. Konkrétne nemal súhlas kolektívnych orgánov, aby túto sumu – vtedy cez šesť miliónov korún – použil na úhradu dlhu Matičného fondu, a. s., v súčasnosti v likvidácii. Zmluvu o prevzatí dlhu vo výške vyše 202 tisíc eur Jozef Markuš podpísal v roku 2007. Dlh bol splatený v dvoch splátkach zo ziskov tlačiarenskej spoločnosti Neografia. Napriek skutočnosti, že Matičný fond bol akcionársky prepojený s Maticou – bol to

ČO INÍ NEPÍŠU

Rozsudok zaznel, súd sa neskončil...

samostatný právny subjekt. Ak chcel expredseda sanovať jeho dlhy, mal tak vykonať jedine so súhlasom predsedníctva MS, ale najlepšie priamo výboru MS, čo sa však nestalo.

Sudca pri vynesení rozsudku zdôraznil, že zmluva bola nevýhodná a nepochybne bola Matici spôsobená škoda. Nešlo o nevydarenú finančnú operáciu, ale zmluva sa dá chápať ako dar tretej osobe, uviedol sudca. Výšku trestu odôvodnil aj tým, že si nemyslí, že išlo o úmyselné konanie. Prokurátorka žiadala o trest na dolnej hranici trestnej sadzby. Podľa nej nemala Matica nijaký racionálny dôvod prevziať dlh Matičného fondu. Jozef Markuš sa na pojednávaní nezúčastnil zo zdravotných dôvodov. V písomnom stanovisku odmietol svoju vinu. „Nečakal by som, že ma bude raz niekto obviňovať z poškodzovania Matice. Všetko som odložil nabok a obetoval práci pre túto inštitúciu. Starostlivosti o Maticu a jej majetok som venoval všetky svoje sily a čas a s tým nie je zlučiteľné zanedbávanie o jej majetok,“ prečítal zo stanoviska Markuša jeho obhajca Stanislav Jakubčík. Následne požiadal súd o jeho oslobodenie v zmysle zásady „in dubio pro reo“ (v prípade pochybností v prospech obžalovaného). Súd mu nevyhovel.

(mrs)

Plody postfaktickej doby

Roman MICHELKO

Ak sa bude v histórii hodnotiť rok 2016, jeho leitmotívom bude séria prekvapení. A to nielen v domácej, ale aj v zahraničnej politike.

Takto pred rokom nám vrcholila imigračná kríza a jediné diskusie, ktoré sa v tom čase viedli, boli o tom, či bude aj v nasledujúcich štyroch rokoch vládnuť Smer sám, alebo bude potrebovať jedného koaličného partnera. Napokon, ako vieme, všetko dopadlo inak. Voľby skončili veľmi prekvapujúco. Úplne vybuchli prieskumné agentúry, ktoré nezaznamenali prudký nárast protestných hlasov, čo v konečnom dôsledku zásadným spôsobom prekreslilo našu politickú scénu. Fatálny krach predvolebných prieskumov agentúry vysvetľovali tým, že nárast hlasov pre stranu Kotleba – Ľudová strana Naše Slovensko a do istej miery aj pre Sme rodina Borisa Kollára nastal až v samotnom finiši volebnej kampane, keď už nebolo možné prieskumy zverejňovať. Voľby na jar 2016 však jasne ukázali trend, ktorý sa potom v priebehu celého roka 2016 ďalej len posilňoval. Voliči v nebývalej miere odmietli stranícky establišment, čím chceli dať štandardným stranám jasne najavo, že sa im už prejedli, že značná časť voličov politikom štandardných strán neverí a že sú ochotní radšej riskovať a voliť zmenu bez ohľadu na to, čo prinesie.

Najväčším porazeným v týchto voľbách bolo KDH, ktoré vzniklo vo februári 1990 a až do roku 2016 bolo v každom parlamente. Z vysokej politiky tak vypadla kontinuálne najstaršia ponovembrová strana možno aj preto, že v sebe koncentrovala všetky „necnosti“ štandardných strán.

Samozrejme, po neočakávanom výsledku volieb vznikla aj veľmi neočakávaná koalícia. Takmer nikto si pred voľbami nevedel predstaviť koaličné spojenie SNS a Mosta – Híd, respektíve predstava, že Blaha a Šebej budú poslancami tej istej koalície, bola ďaleko za hranicami akejkoľvek fantázie.

Treba jasne povedať, že koalícia, ktorá vznikla, nemala za cieľ

KOMENTÁR

„byť hrádzou proti extrémizmu“, čo bolo hlavným leitmotívom, ktorým sa zdôvodňovalo toto nepravdepodobné spojenie. Reálnym tmelom novej koalície bol strach z pokusu Kisku o sformovanie úradníckej vlády, čo by de facto znamenalo elimináciu politických strán a dosadenie vlády riadenej z „Hradu“, respektíve „z Grassalkovičovho paláca“, čo však nevyhovovalo takmer nikomu – okrem prezidentskej suity. Samozrejme, hrozbu prezidentskej vlády netreba preceňovať, aj tá by musela získať dôveru v parlamente, logicky by však viedla – po našom predsedníctve v Rade Európskej únie – k predčasným voľbám. A to tesne po voľbách 2016 nechcel skoro nikto.

Prekvapujúco sa však nevyvíjala len politika na domácej pôde. Rok 2016 v medzinárodnej politike zásadne ovplyvnili dve politické udalosti. Prvou bol brexit a druhou prezidentské voľby v USA. Obe dopadli prekvapujúco a neočakávane. Paradoxné pritom je, že brexit bol pôvodne len cynickou hrou expremiéra Camerona, ktorej cieľom bolo pacifikovať radikálne krídlo vo vlastnej strane, zobrať vietor z plachát Farageovi a jeho UKIP-u a aj preto vyhrať parlamentné voľby. Vydieranie Európy s cieľom vyrokovať pre Britániu špecifické privilégiá, malo byť len bonusom navrch. Ako sa ukázalo, prerátal sa. Voľby síce vyhral, ale profitovať z tohto víťazstva bude jeho nástupkyňa Mayová.

Zároveň treba zdôrazniť, že rovnako ako pri našich voľbách totálne vybuchli prieskumy verejnej mienky aj v britskej referendovej kaši. Nemalou mierou k tomu prispel i charakter kampane, v ktorej o pravdu išlo až v poslednom rade. Práve brexit bol prvým zásadnejším politickým aktom, keď hrubý populizmus a veľmi voľné narábanie s faktmi viedlo k tomu, že dnešok je čoraz častejšie nazývaný ako postfaktická doba.

Samozrejme, zvaliť celú zodpovednosť za výsledok referenda len na charakter volebnej kampane nemožno. Veľkým spytovaním svedomia by si malo prejsť najmä trio Juncker – Tusk – Schulz. Táto trojica mala pravdepodobne leví podiel na výsledku britského referenda. Ukázalo sa však, že ani po takomto prefackaní nie sú euroelitári schopní ani tej najmenšej sebareflexie.

Politickým vyvrcholením roka 2016 boli prezidentské voľby v USA. Presnejšie ich výsledok. Ich nepravdepodobný víťaz Trump nadobro deštruoval celý politický systém v USA. V značnej miere rozbil mocenský duopol dvoch politických strán, najmä však strelil poriadne zaucho politickému establišmentu v USA.

Zaoberať sa hlbšie príčinami súčasného stavu nie je cieľom tohto prehľadu, tým je skôr definovať zásadný politický trend. A ten je jednoznačný. Nebývalé množstvo voličov jasne odvrhlo politický systém ako taký a bolo ochotných riskovať voľbu politika, ktorý sľuboval, že doterajší systém odvrhne. Otázne je, či veľmi skoro nepríde vytriezvenie, ale to už je iná téma.

Len zdanlivo pokojný rok

Maroš M. BANČEJ

Numerológovia označovali rok 2016 za problematický. Súčet jednotlivých čísel veštil problémy rôzneho druhu a našli sa aj takí, ktorí rovno označili tento čochvíľa minulý rok za „diabolský“. Priestor pre podobné vízie poskytoval najmä bulvár, ale čo by asi o minulom roku povedali kulturológovia, to sa nám zistiť zrejme nepodarí, keďže väčšina mienkotvorných médií sa kultúrou zaoberá selektívne. Ako je už tradíciou. Patrí medzi „našincov“? Nepatrí, tak ho nespomenieme. Predsa sa len pokúsim o subjektívny pohľad na kultúrne peripetie v roku, ktorý definitívne odchádza do zóny spomienok a archívnych dokumentov. Rok 2016 bol zo širšieho hľadiska v znamení niekoľkých dôležitých zmien. V prvom rade začal v tomto roku naplno svoju činnosť Fond na podporu umenia. Takmer tri milióny eur bolo treba rozdeliť na projekty zo širokého spektra umeleckých a kultúrnych aktivít. Zdá sa, že tento azda už štvrtý model financovania umenia a kultúry je zatiaľ najživotaschopnejší. S predošlým úzko súvisí právna norma Štatút registrovaného umelca, ktorá síce získala platnosť na sklonku roka

POZNÁMKA

2015, ale svoju plnú účinnosť si otestovala v roku 2016. Hlavné oblasti, v ktorých má dotyčný zákon pomôcť, je riešenie profesijných a sociálnych problémov tvorivých ľudí. Zatiaľ je ešte príliš krátky čas na to, aby sa dal celý zámysel hodnotiť, no rozhodne je to krok správnym smerom. Podobne ako toľko diskutované povinné kvóty na vysielanie slovenskej hudby v súkromných a aj vo verejnoprávnych médiách.

Rok 2016 mal byť v katastrofických scenároch majiteľov komerčných rozhlasových staníc rokom postupného chátrania a zániku, keďže slovenskú hudbu slovenský poslucháč nepočúva – a ajhľa! Rozhlasová apokalypsa sa nekoná, slovenské pesničky sa poslucháčom páčia a ich dvadsaťpercentný podiel na vysielaní ide staniciam skôr k duhu.

Z hudby môžeme prejsť rovno na výtvarné umenie. Dom umenia – Kunsthalle, ktorý sa stal jablkom sváru medzi výtvarnou obcou, nedosiahol v roku 2016 toľko žiadanú nezávislosť a stal sa súčasťou Slovenskej národnej galérie. Vedenie bolo odvolané a zavládlo mediálne ticho. Výstavy a akcie sa organizujú aj naďalej, akurát niektorí s bývalým vedením „spriatelení“ výtvarníci a kurátori sú smutní.

Turbulentné obdobie prežívali v tomto už končiacom sa roku spisovatelia. Nie dosť, že vinou čudesných rozhodnutí bývalého vedenia Asociácie organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS) a Spolku slovenských spisovateľov (SSS) prišli čiastočne o lukratívnu budovu v centre Bratislavy na Laurinskej ulici, prišli aj o Klub spisovateľov a postupná atrofia profesijných spisovateľských organizácií viedla takmer k zrušeniu AOSS. Podľa pravidla – zanikne organizácia, zanikne problém vrátane prípadného nezákonného obohacovania sa niektorých predstaviteľov. Ešte šťastie, že niektorými liberálnymi, slovenskej myšlienke nie práve naklonenými kruhmi napádaný Slovenský literárny fond ustál útoky a aj naďalej sa podstatnou mierou podieľa na udržiavaní pôvodnej literatúry. Ostatne, Vydavateľstvo Matice slovenskej preukázalo nielen na tohtoročnej Bibliotéke, že je čoraz váženejším vydavateľským subjektom a jednoznačne sa zaradilo medzi tie vydavateľstvá, ktoré okrem kvalitnej produkcie majú aj čitateľsky zaujímavý a žiadaný edičný plán. Spočítané a podčiarknuté, rok, ktorý sa chýli ku koncu, rozdal aj na kultúrnom poli celkom zaujímavé karty. Nasledujúci rok bude zrejme tým, keď jednotliví „hráči“ v kultúre na čele s MK SR skúsia s týmito kartami odohrať partiu, kde víťazom by mala byť pôvodná slovenská kultúra.

AKO BOLO, ČO BOLO

Kaddáfí očami doktora Vencela

Peter VALO

Pri písaní druhej knižky veselých historiek zo života lekárov Čierny humor v bielom plášti som sa stretol s príbehmi vojenského lekára Pavla Vencela. Autor knižky o Štefánikovi s názvom Koho bohovia milujú, umiera mladý a ďalších sa mi okrem iného priznal, že je tak trochu vizionár. Viaceré konkrétne vízie sa mu naplnili. Zaujali ma jeho dobrodružstvá v Líbyi, kde viedol ošetrovňu na tankovej základni Tadjura. Raz mu zavolali: „Pán doktor, okamžite musíte ísť. Veliteľovi letectva volal sám vodca. Jeho otec je na tom veľmi zle.“ Starý pán bol na hranici života a smrti. Primárovi Vencelovi sa podarilo kritický stav zvládnuť. O dva týždne si ho pozval k sebe vládca líbyjskej džamahírije plukovník Muammar Muhammad ,Abd as-Salám Abú Minjár al-Kaddáfí. Oslovil ho, či by mu nerobil osobného lekára. Z Bratislavčana sa stal lekár vládcovej rodiny.

Po tridsiatich piatich rokoch, v októbri 2011, svet vzrušila správa, že vzbúrenci zavraždili Kaddáfího. O niekoľko dní sa doktorovi zazdalo, že ho vidí, ako sa smeje. Spomenul si, že vodca mal viacero dvojníkov, ktorí ho sprevádzali na cestách. Jeden z nich – Ahmed, bol dokonalejší ako originál. Aj on i jeho osobný lekár ich rozlišovali len podľa znamienka pod ľavou prsnou bradavkou. Vízia mohla byť odkazom, že Kaddáfí žije a vzbúrenci zabili len niektorého z dvojníkov.

Nie som obdivovateľ líbyjského vodcu ani islamu. Potešilo ma však, keď doktor Vencel po knižke Salám alejkum Líbya vydal rozsiahlu reprezentatívnu publikáciu Kaddáfího osobný lekár spomína. Predstaví vám v nej život líbyjského vodcu a jeho predstavy o úspešnom africkom štáte. Dočítate sa o jeho Zelenej knihe či desiatich základných veciach občana niekdajšej Líbye, ako sú: právo na dom, na vzdelanie a lekársku starostlivosť zdarma, na vodu (ktoré zabezpečoval najväčší svetový zavlažovací projekt na Sahare), povolené poľnohospodárske podnikanie, päťtisíc dolárov pôrodné na matku a dieťa, elektrina zadarmo, lacný benzín, zvýšenie úrovne vzdelania a zlatý dinár ako jednotná africká mena viazaná na zlato. Nájdete tu informácie o najstaršej i novej líbyjskej histórii, o snaženiach v zahraničnej politike, o národoch Afriky, o prírode, o islame a jeho slabinách, prosto o všetkom, čo bolo dôležité pre život jeho titulnej postavy. Dozviete sa o malárii, trachóme a ďalších chorobách, ktoré teraz putujú do Európy spolu s nekontrolovateľnou masou prišelcov. Dej knižky je prešpikovaný skúsenosťami citlivého pozorovateľa, ako aj neobyčajnými osobnými zážitkami lekárskeho svetobežníka, ktorý celý život liečil ľudí.

Ešte koncom februára v roku 2011 Kaddáfí varoval britského premiéra Blaira pred radikálnymi islamistami, ktorí „chcú ovládnuť Stredomorie a potom zaútočiť na Európu. Ich budúce plány sa podobajú dobyvateľskému snaženiu Osmanskej ríše“. O mesiac sa mu Blair odvďačil tak, že jeho armáda spolu s Američanmi, Francúzmi a Talianmi pomohla vzbúrencom zvrhnúť a neskôr zavraždiť Kaddáfího. Blair sa neskôr kajal, že chyby z vojny v Iraku a inde prispeli k vzostupu Islamského štátu. Bolo to však málo platné, pretože sa v plnej miere začalo napĺňať Kaddáfího varovanie. V knižke nájdete jeho slová, ktoré vyhlásil pred smrťou: „A teraz ma počúvajte, vy ľudia v NATO. Bombardujete múr, ktorý neprepúšťa migrantov z celej Afriky do Európy. Bombardujete múr, ktorý zadržiava teroristov z al-Káidy. Tým múrom je Líbya. Zničili ste ju. Ste idioti. Pre tisíce migrantov z Afriky, pre podporu al-Káidy budete horieť v pekle. Ja som neklamal a neklamem ani teraz“.

Líbyjský vodca sa nemýlil. Do Európy sa valí masa mladých agresívnych Afričanov. Doktor Vencel v knižke nespomína svoj vizionársky zážitok. Ale čo ak sa jeho vízia naplnila a povstalci zavraždili len niektorého z Kaddáfího dvojníkov? Bývalý líbyjský vodca sa škodoradostne smeje na hlúposti západoeurópskych vladárov. Alebo? Čo ak to nebola hlúposť, ale diabolský plán ako rozbiť kresťanskú Európu? Aj o tom môžete uvažovať po prečítaní Vencelovej knižky.

SEBAOBRANA

Parlament v októbri prijal novelu trestných kódexov o extrémizme. Zmenu zahrnulo ministerstvo spravodlivosti do nového zákona o uznávaní a výkone majetkového rozhodnutia vydaného v trestnom konaní v EÚ. Ministerka Žitňanská z pohľadu ústavnosti problémovú novelu na pôde parlamentu obhajovala slovami: „Pre mňa je a bude každý človek rovný v dôstojnosti a právach a som presvedčená o tom, že demokratický štát musí zabrániť tomu, aby extrémnym využitím práv a slobôd bola odstránená podstata toho, na čom demokratická spoločnosť spočíva.“

Že vraj proti extrémizmu...

Z odbornej stránky sa vtedy k novele vyjadril sudca Najvyššieho súdu SR Štefan Harabin. Podľa neho ministerka už dlhšie avizovala potrebu zmeny stíhania trestných činov extrémizmu a rasizmu a na tento cieľ pripravila aj novely trestného zákonodarstva. Nevedno prečo nepripravila samostatné novely trestného zákona a poriadku. Teraz pripravila tieto novely iba ako príklep k inému zákonu o uznávaní a výkone majetkového rozhodnutia. Ide o tzv. nepriamu novelizáciu. Zrejme tak urobila preto, lebo sa obávala diskusie a oponentúry k tejto novele trestného zákona. Poslanci v parlamente tieto novely schválili.

Rezort spravodlivosti sa podľa niektorých právnych expertov dopustil štyroch profesionálnych nezrovnalostí. Ide o zavádzanie postihovania slobody slova, prejavu a myslenia. Rozširujú sa právomoci špeciálneho súdu. Tretie faux pas je, že avizovala zriadenie osobitného znaleckého útvaru na posudzovanie extrémizmu. Štvrtý problém – asi najvážnejší, že novely môžu byť v rozpore s Ústavou SR. Naša ústava, trestný poriadok, ale aj Európsky dohovor jasne hovoria, že platí princíp prezumpcie neviny. To znamená, že štát musí dokázať páchateľovi vinu, a nie páchateľ má dokazovať svoju nevinu. Nový princíp prezumpcie viny obráti na ruby celé trestné zákonodarstvo. Nikto si nebude istý, či zajtra nebude musieť dokazovať, že nechcel, ani nezamýšľal spáchať trestný čin.

Ministerka Žitňanská odôvodnila novelizáciu trestného zákona zníženou objasnenosťou trestných činov extrémizmu. Prekvapujúco to zdôvodňovala znižovaním efektivity objasňovania zo strany polície. Ak toto sa malo stať dôvodom na kriminalizáciu slobody slova, tak prečo pani Žitňanská neiniciovala vo vláde prijatie krokov na zvýšenie odbornej spôsobilosti vyšetrovateľov polície? Keď sa má zvýšiť objasnenosť, tak sa musí zvýšiť kvalita policajného zboru, a nie zákonodarstvo. Žitňanská tiež chce zriadiť osobitný útvar na znaleckú činnosť v oblasti extrémizmu. Slovenské národné noviny nikdy nezdieľali názor bývalého ministra a politického partnera Žitňanskej, exposlanca D. Lipšica. Ten jej novely nazval katastrofou, ktorá sa prejaví aj v prenasledovaní za politický názor. Míňa sa tiež účinkom, lebo tieto zákony vytvoria zo skutočných extrémistov martýrov, ktorí bránia slobodu slova.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

O novom kúpeľnom mieste so Š. DŽURNÝM, starostom Červeného Kláštora

Zlaté zápisy na stránky obecnej kroniky

Zhovával sa Emil SEMANCO – Foto: autor

Starosta Červeného Kláštora Štefan DŽURNÝ.

Červený Kláštor s vyše dvesto obyvateľmi sa od nového roka 2017 zaradí do zoznamu dvadsiatich troch slovenských kúpeľných miest. Stane sa tak po šesťdesiatich rokoch. História kúpeľníctva v tejto zamagurskej pohraničnej obci je však oveľa staršia. O tamojšej nezvyčajnej vode – ktorej miestni gorali pre jej charakteristický sírovodíkový zápach hovorili smerdžonka, sú prvé záznamy z roku 1777. Miestny podnikavý mlynár pri jej prameni zriadil v polovici 19. storočia vaňové kúpele a v roku 1887 zaradili Červený Kláštor ako kúpeľnú osadu do zoznamu podobných miest v Uhorsku. Keďže tunajšia „voňavá“ voda preukázateľne liečila kožné choroby, mala blahodarný vplyv na pohybové ústrojenstvo a pozitívne vplývala aj na nervový systém, už za čias habsburskej monarchie sa sem prichádzalo liečiť množstvo ľudí. Podľa dobových dokumentov patrila tunajšia balneoterapia do prvej desiatky najznámejších v celom cisárstve. Dve ničivé svetové vojny v kombinácii s „prioritami a limitmi“ minulého režimu kedysi chýrne kúpele zdevastovali a odsúdili na zánik. Na vyše šesť desaťročí sa liečivý prameň Smerdžonka stratil z kúpeľnej mapy aj z dejín pod haldami všelijakého odpadu. Na kúpeľnú tradíciu v Pieninách však v roku 2012 nadviazala spoločnosť Pieniny Resort a manželia Ján a Daniela Korčákovci zo Starej Ľubovne vracajú jej už niekoľko rokov niekdajší dobrý chýr a dávajú novú perspektívu.

● Vari pred štvrťstoročím, krátko po vašom nástupe do funkcie starostu Červeného Kláštora, sme spolu hovorili o tom, aké by bolo pre obec prínosné, ak by sa popri tradícii stredovekého liečiteľstva, spojenej s mníchom Cypriánom a s existenciou špitála v areáli pôvodného gotického kartuziánskeho a kamaldulského kláštora, obnovila aj dávna balneoterapeutická tradícia, ktorú kedysi do celého Uhorska šírili kúpele Smerdžonka. Dnes je to skutočnosť. Ako hľadíte na tento potešujúci stav?

Samozrejme, mám z toho radosť. Schválením nariadenia vlády SR, ktorým sa uznáva kúpeľné miesto Červený Kláštor a vydáva Štatút kúpeľného miesta Červený Kláštor, sa skončil potrebný legislatívny proces a naša obec sa dostala do klubu kúpeľných miest na Slovensku.

● Je to popri Pieninskom národnom parku a jeho výnimočných biosférických kvalitách, areáli kláštora, príťažlivej muzeálnej expozícii v národnej kultúrnej pamiatke a splave Dunajca na drevených pltiach určite ďalšia obrovská pridaná hodnota pre Červený Kláštor...

Rating Červeného Kláštora týmto naozaj výrazne stúpol. Výhody však vidím najmä v tom, že je právne ošetrená ochrana prírodného kúpeľného zdroja, vytvoril sa priestor na kúpeľnú starostlivosť v prírodných liečebných kúpeľoch a na ich ďalší rozvoj a určite to bude pozitívne vplývať na rozvoj turizmu, cestovného ruchu a zamestnanosti nielen v obci Červený Kláštor, ale aj v Zamagurí a celom podtatranskom regióne.

Areál nových kúpeľov Smerdžonka v Červenom Kláštore má azda najkrajšie prírodné kulisy.

● Atrakciou obce a často fotografovaným objektom je aj unikátny závesný drevený most nad Dunajcom. Ako sa osvedčil za desaťročie, čo ho verejnosť využíva?

Spája Červený Kláštor s poľskou obcou Sromowce Nižne. Rozpätím stopäťdesiat metrov patrí k najdlhším v Európe a aj vďaka nemu prichádza k nám veľa poľských, ale aj iných zahraničných turistov. Je ich niekoľko desiatok tisíc, čo miestnym podnikateľom a poskytovateľom služieb existenčne pomáha a zlepšuje tiež hospodárenie obce. Po zaradení Červeného Kláštora medzi oficiálne kúpeľné miesta ich počet istotne ešte vzrastie.

● Lokálpatrioti, ale aj obdivovatelia krás severného Spiša a najmä Pienin s potešením konštatujú, že prakticky niet týždňa, aby sa pod Tromi korunami pri Dunajci nekonalo dajaké príťažlivé podujatie. Na ktoré vy osobne dávate zvláštny zreteľ a chceli by ste naň do Červeného Kláštora pozvať potenciálnych návštevníkov a turistov?

Áno, je to pravda. U nás v Červenom Kláštore sa v tomto roku akoby „roztrhlo vrece“ s kultúrnymi, so športovými aj spoločenskými podujatiami. Boli ich desiatky. Sotva by sme ich tu mohli všetky vymenovať. Pre mňa osobne je však jednoznačne „vlajkovou loďou“ medzi podujatiami sviatok Zamagurčanov – Zamagurské folklórne slávnosti, ktoré v tomto roku slávili štyridsaťročné jubileum a na budúci rok sa uskutočnia práve v kúpeľoch Smerdžonka – Červený Kláštor. Už teraz srdečne pozývam návštevníkov nášho malebného Zamaguria na toto naše reprezentatívne podujatie.

● Červený Kláštor je lídrom turistiky v Zamagurí, ale aj v širších slovenských súradniciach. Bratranci Škantárovci a ich zlaté medaily z brazílskeho Ria dostali vašu obec do centra pozornosti svetovej verejnosti. Ako by ste chceli tento záujem v dobrom skapitalizovať, aby lesk olympijského kovu nevybledol a bol na ďalší prospech obci a jej obyvateľom?

Úspech bratrancov Škantárovcov – chlapcov spod Troch korún, vnímam ako potvrdenie kvalít vodných slalomárov odchovaných dravým Dunajcom. Ešte aj dnes v obci pôsobí Športový klub vodného slalomu a zjazdu Pieniny Červený Kláštor a dúfam, že skvelý príklad športovej kariéry týchto našich úspešných olympionikov, zavŕšený ziskom najcennejších medailí, osloví mladú generáciu v našom regióne, bude príťažlivým vzorom a oni nájdu svojich nasledovníkov i nástupcov v tomto ťažkom, ale krásnom športe.

MEDZI NAMI

Mantra korektnosti

Ľudovít ŠTEVKO

Liberálna politická scéna, nátlakové mimovládne organizácie a médiá posledné desaťročie priam hysterizujú verejnú mienku výzvami po politickej, rodovej i náboženskej korektnosti. Mantra korektnosti ako jedna z najvyšších hodnôt Západu vystupuje do popredia najmä v súvislosti s migračnou krízou. Vlastne už slovo migrant znie hanlivo, vraj korektnejšie slovo je utečenec. A hovoriť o zvýšenej kriminalite v súvislosti s migráciou je nielenže nekorektné, ale zo strany white trash dokonca rasistické. Kým pojem white trash, teda biely odpad, je známy v americkej černošskej populácii od čias otroctva, u nás ho pre bielych nevzdelancov ozrejmila ideologička multikulturalizmu Oľga Pietruchová. Rozhorčená feministka a bojovníčka za rodovú rovnosť takto nazvala voličov Donalda Trumpa, aj keď vtedy ešte netušila, že novému prezidentovi USA dalo hlas štyridsať percent žien v takmer v rovnakom pomere black ako white. Takýto zlostný rasizmus by od vysokej úradníčky ministerstva práce a sociálnych vecí čakal málokto.

Ukazuje sa, že multikulturalistov a hlásateľov korektnosti dobiehajú vlastné slová. Kým mimovládky a médiá kritizujú Roberta Fica a Andreja Danka za neochotu stavať na Slovensku mešity, zatiaľ je francúzska vláda nútená zatvárať islamské modlitebne, v ktorých sa šíri nenávistná ideológia zákonov šaría.

Paradoxy korektnosti sa kopia každým dňom. Kým v čase adventu si väčšina miest v Európe ozdobuje príbytky a námestia vianočnými stromčekmi, v niektorých mestách v Nórsku, vo Švédsku i v Nemecku je vianočná výzdoba zakázaná z dôvodu náboženskej korektnosti voči moslimom, lebo ich rozčuľujú nielen kresťanské kríže, ale aj náboženské symboly a sviatky kresťanov. Z dôvodu tej istej korektnosti nie je správne žiadať stlmiť hlasitý azán muezína ozývajúci sa z ampliónov minaretu, keď päťkrát denne ruší kresťanské obyvateľstvo štvrtí niektorých francúzskych a nemeckých miest. Vtedy sa zastaví doprava, lebo na uliciach sa modlia vyznávači Koránu. Z dôvodu korektnosti sa musí prispôsobiť väčšina menšine? Len prečo potom v demokratických štátoch nezostavuje vládu parlamentná menšina?!

V koncepte politickej korektnosti zachádzame niekedy do absurdít. Slovo cigán ako pomenovanie etnika je dnes považované za hanlivé, a tak sa prijala unifikovaná podoba Róm, aj keď v rómčine je význam slova rom – človek, muž. Pôvodný starogrécky názov Atsínganoi má v európskych jazykoch rovnaký základ: v Nemecku Zigeuner, v taliančine zingaro, v poľštine cygan, v češtine cikán, vo švédčine zigenare, vo francúzštine tsigane alebo gitane atď. Zaujímavé je, že známa hudobná skupina si vymyslela „nekorektný“ názov Cigánski diabli, aj pesnička Cigánsky barón sa nezmenila na Rómsky barón a cigánske tance na rómske tance.

Do kategórie korektných absurdností patrila v roku 2011 požiadavka feministiek z nejakého združenia žien zmeniť diskriminujúci text slovenskej hymny, pretože sa v nej uplatňuje princíp nadradenosti mužského rodu, keď sa spieva „zastavme ich, bratia“. Malo by sa vraj spievať „zastavme ich, sestry, bratia, veď sa oni stratia“. Podľa právnickej úvahy by takáto úprava hymny bola v poriadku, lebo hymnická pieseň Janka Matušku Nad Tatrou sa blýska z roku 1844 vzhľadom na jej vek nepodlieha autorskému zákonu. Akurát princíp zástupníctva mužského rodu by narobil v jazykovede poriadnu galibu. To by sa muselo napríklad povinne hovoriť a písať, že štrajkujú učitelia a učiteľky, a nie jednoducho iba učitelia, lebo neutrálny rod slovenčina nepozná.

Naozaj, požiadavkám politickej a rodovej korektnosti človek už prestáva rozumieť.

Z Dobrodružstiev Huckleberryho Finna od Marka Twaina vraj v USA zmizne slovo neger a nahradí ho slovo otrok, lebo do negrov si môžu nadávať (aj si nadávajú) iba černosi. Aj slovo požiarnik je hanlivé socialistické substantívum, preto sme ho nahradili slovom hasič, z roľníka (zas to archaické pomenovanie) sa stal farmár. Poučenie z vývoja: bez multikulturálneho presvedčenia, politickej, náboženskej a rodovej korektnosti do Bruselu nechoď – radšej zostaň doma za pecou!

Ťaženie proti prirodzenosti života schované pod pláštikom nanútenej ľudskoprávnej agendy

Zväzok muža a ženy – prežitok a neželaný stereotyp?

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Spoločnosť dlhodobo traumatizujú ustavičné zmeny v ponímaní ľudských práv. Na Slovensku sme ich spočiatku vnímali len ako boj za práva menšín a v užšom chápaní za práva maďarskej menšiny. Za ostatných desať rokov však nadobudli celkom inú dimenziu. Pod pláštikom boja za rovnosť šancí sa odohráva absolútna zmena paradigmy jestvovania človeka v spoločnosti a rozvracia jej prirodzený chod.

Čo sa stalo? Prečo taká zmena? Kto potrebuje fatálne zasiahnuť do prirodzenosti života? Čo sa má tým dosiahnuť? To sú legitímne otázky, na ktoré nejestvujú jednoznačné odpovede. To, čo je neodškriepiteľné, je skutočnosť, že projekt nastavenia nových ľudských práv vychádza z Organizácie Spojených národov. Teda nie od volených orgánov, ale od inštitúcií bez mandátu občanov. Štáty Európy sa bez akéhokoľvek podielu občianskej spoločnosti zapojili do projektov gender ideológie či presadzovania práv skupín ľudí LGBTI (lesby, gejovia, bisexuáli, transrodové osoby a intersexuáli).

■ REVOLÚCIA SEXU

Europoslankyňa Anna Záborská v predslove slovenského vydania knihy Gabriely Kubyovej Globálna sexuálna revolúcia tvrdí, že gender mainstreaming chce stvoriť nového človeka, a to tak, že sa zotrú rozdiely medzi mužom a ženou. Vraj najlepšie sa to podarí vtedy, keď sa začne hneď v materských školách. Záborská upozorňuje, že ide o ambiciózny plán sociálneho inžinierstva.

Odborníci varujú: najjednoduchšie sa spoločnosť rozvracia sexuálnou neviazanosťou. Ak k sexualizácii spoločnosti vedie deregulácia sexuálnych noriem. Ako uvádza Kubyová, globálna sexuálna revolúcia je schopná rozbiť tradičné hodnotové systémy všetkých kultúr a náboženstiev. Už dnes sú jej následky zreteľné v západnej Európe a s prispením nezodpovedných vlád postupujú ďalej na východ. V Európskom parlamente poslanci ustavične narážajú na uznesenia, novely zákonov, podpory projektov v objemoch miliónov eur na organizačné zložky inštitúcií EÚ a neziskové organizácie financované z eurofondov na prospech gender politiky, ktorá má dosah na každého jednotlivca.

■ ŠTÁTNA PODPORA

Európsky parlament v roku 2014 schválil uznesenie na ochranu základných práv osôb LGBTI. Slovenská vláda zasa návrh Celoštátnej stratégie rodovej rovnosti a Akčného plánu rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019. Na Slovensku vznikol Národný projekt Inštitút rodovej rovnosti, pre ktorý metodickú štúdiu sledovania legislatívnych úprav rodovej rovnosti vypracovali Oľga Pietruchová a Zuzana Magurová. Tento projekt bol schválený ešte v roku 2009. Iba mediálna kampaň na prospech tohto inštitútu mala stáť daňových poplatníkov päťstopäťdesiattisíc eur. Problematika rodovej rovnosti sa dostáva do slovenskej legislatívy napriek odporu aktivistov i cirkvi. Dokonca v školách sa už zohľadňuje princíp výchovy k nestereotypným úlohám mužov a žien.

■ POKUTY ZA RODINU

Občianske združenie Aliancia za rodinu (AZR) vlani iniciovalo petíciu za vypísanie referenda o ochrane rodiny. Televízne spoločnosti (aj RTVS) odsabotovali jeho predreferendovú kampaň. Pred tohtoročnými parlamentnými voľbami požiadala AZR kandidátov na poslancov do NR SR, aby sa v parlamente zasadzovali za ochranu rodiny. Ministerstvo vnútra to vyhodnotilo ako volebnú kampaň a uložilo Aliancii pokutu tritisíc eur.

Aliancia za rodinu sa angažovala aj proti ratifikácii Istanbulského dohovoru. Odmietla jeho cieľ: odstraňovať tradície založené na stereotypných rolách mužov a žien. Odmietla zavádzanie tzv. rodovej identity nezávislej od pohlavia do legislatívy SR, ako aj právo zopár expertov vo výbore GREVIO vysvetľovať, čo bude stereotypom. Podľa AZR stereotyp nie je vždy niečo zlé. A poukazuje na ľudové tradície založené na stereotypných rolách mužov a žien, ktoré tvoria naše historické bohatstvo a národnú identitu. Prijatím Istanbulského dohovoru by sme sa o ne pripravili. Ibaže podľa Pietruchovej sú rodové stereotypy zjednodušené, nerealistické obrazy mužskosti a ženskosti, idealizované a očakávané vzory, ktoré utvárajú iba zdanie prirodzenosti.

■ PODPORA ZMIEN...

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva sa v správe za rok 2015 k aktivitám Aliancie za rodinu vyjadrilo veľmi kriticky. Tak k petícii proti ratifikácii Istanbulského dohovoru, ako i k referendu za ochranu rodiny. Stredisko v správe konštatuje, že v Istanbulskom dohovore sa síce píše, že „zmluvné strany prijmú potrebné opatrenia na účel podpory zmien v spoločenských a kultúrnych modeloch správania sa žien a mužov s cieľom odstrániť predsudky, zvyky, tradície a všetky ostatné zvyklosti..., ale nediktuje SR, aby zrušila veľkonočné zvyky či ľudové tance...“. Kampaň pred referendom zasa stredisko hodnotilo veľmi negatívne, lebo vraj jej sprievodným javom bolo osočovanie, homofóbne a nenávistné prejavy namierené proti LGBTI komunite. Stredisko preto požadovalo úpravu legislatívy v oblasti nenávistných trestných činov verbálnej podoby.

■ VÄČŠINOVÝ ODPAD

Garantom agendy rodovej rovnosti na Slovensku je známa feministka Oľga Pietruchová. Je riaditeľkou odboru pre rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí na Ministerstve práce sociálnych vecí a rodiny SR. Súčasne je tajomníčkou Výboru pre rodovú rovnosť na tomto ministerstve. Je autorkou zásadných dokumentov v oblasti rodovej rovnosti. Podľa toho, akú ústretovosť a tolerantnosť požaduje voči osobám LGBTI, dalo by sa očakávať, že je rovnako tolerantná aj voči iným. Po voľbách amerického prezidenta sa však prejavila ako tvrdá rasistka. V debate na sociálnej sieti Facebook napísala, že Donalda Trumpa na post prezidenta USA zvolili nevzdelaní bieli muži, ktorým je blízky rasizmus a sexizmus. Je to vraj tzv. fenomén White Trash – biely odpad. Dokonca napísala, že ide o zaužívaný pojem, ktorý si ona nevymyslela.

Americký mysliteľ David Duke vydal knižku Moje prebudenie, ktorá vyšla aj u nás. Na strane 49 píše: „Nielen kresťania, ale aj ľudia iných rás a náboženstiev sú nazývaní talmudskými učencami, ako napr. zakladateľom silného Habad – Lubawitch, rabínom Shneur Zalmanom, ‚odpadom‘.“ Čo má spoločné feministka Pietruchová s extrémistickým Habadom? A prečo ju štát zamestnáva na takom citlivom poste?

Slovensko si iste zaslúži lepší parlament aj lepšieho prezidenta

Priveľa Narcisov, Don Juanov i Cicciolín...

Ľudovít ŠTEVKO – Foto: internet

Výsledok marcových volieb definitívne spečatil nový model ľavo-pravého vládnutia a v opozičných laviciach slovenského parlamentu zasadla zmeska indivíduí ako vystrihnutá z porekadla Každý pes iná ves... Pritom nejde len o Kotlebovu stranu, ale aj o nečitateľné zoskupenie OĽaNO-NOVA a najmä o zloženie rodinného klanu na čele s bossom Kollárom a jeho consiglierim Pčolinským. Paradoxom je, že práve šéf strany Sme rodina nadával na Facebooku Ficovi a Kaliňákovi do mafiánov, keď on sám sa nevie vykrútiť z dokumentov, ktoré ho usvedčili zo stykov s mafiánskym podsvetím.

Keď si zosumarizujeme staré i nové parlamentné strany, osoby a osôbky s ich často pochybnou minulosťou i prítomnosťou, musíme uznať, že taký pestrý parlament tu nebol od vzniku Slovenskej republiky. Popri známom multioteckovi Kollárovi vstúpil znova do parlamentu ďalší producent one man show, ktorý so svojou skupinkou štyroch obracia všetko naruby – ignoruje rokovací poriadok, správa sa deštruktívne ako grobian v krčme, využíva každú príležitosť na sebaprojekciu zvolávaním tlačových besied, na ktorých osočuje a provokuje, čo mediálnym trasorítkam lahodí: zasa majú o čom písať, čo nahrávať, zasa je na scéne „obyčajný človek“ nezávislý od politiky, závislý od exhibicionizmu, ktorý síce nič nerieši, ale aspoň pobaví.

● MATOVIČ

Nazývať túto skupinku parlamentných prišelcov politickou stranou je nepatričné až smiešne. Jej jadrom sú už druhé volebné obdobie len štyria ľudia bez členskej základne s hmlistým volebným programom. Skupinka má však naporúdzi z daní občanov sumu 6,8 milióna eura, ktorú dostala zo zákona za svoj volebný zisk. Lenže to už smiešne nie je. Vieme, o kom je reč a kam môžeme zaradiť tzv. politickú stranu Igora Matoviča. Politológ Michal Horský výstižne pomenúva tento nevšedný zjav v slovenskom parlamente ako „politickú fikciu a potemkinovskú dedinu“. K pomenovaniam politického subjektu podobného typu by však pasoval ešte jeden epiteton ornans – firemný biznis v politike.

Politické prekáračky v zákonodarnom zbore, na aké sme si zvykli od roku 1993, majú už od začiatku siedmeho volebného obdobia nezvyčajne hrubozrnnú podobu. Výchovná facka, ktorú kedysi uštedrila poslancovi Matovičovi Anna Belousovová, je len slabý odvar toho, čo sa v parlamente deje dnes. Kým za istých okolností je výchovná facka symbolickou odvetou za osočovanie – osobné invektívy, nadávky a vulgarizmy na adresu oponenta sa nedajú označiť inak ako urážka. Žiaľ, okrem šarvátok tohto druhu sa zatiaľ v NR SR najmä zásluhou opozície veľa zmysluplného neudialo. Matovič, Kollár i niektoré poslankyne strany SAS a OĽaNO stratili veľa času a energie na exhibičné výpady proti vládnej zostave, namiesto toho, aby s rovnakou vervou odborne obhajovali svoje výhrady povedzme k nedávno schválenému štátnemu rozpočtu.

● CIGÁNIKOVÁ

Okrem povinnosti zaznamenávať parlamentné hlasovania boli v centre pozornosti médií najmä pikantné príbehy politických stážistov a stážistiek v laviciach NR SR. Zdá sa, že každý parlament mal vo svojej histórii obdobu českého extrémistu Miroslava Sládka a klony ľahkonohých Cicciolín. Radikálna strana, za ktorú sa talianska pornoherečka dostala do talianskeho parlamentu, mala vo svojom programe okrem iného legalizáciu marihuany podobne ako strana slovenských liberálov SAS. Pravdupovediac, aj u Sulíka sa nájdu extravagantné poslankyne. Napríklad pani Cigániková sa zapísala do „kreatívnosti“ predvolebných kampaní fotografiou svojich nôh so stiahnutými červenými nohavičkami a bonmotom – „Holý zadok pre každého“. U voličov to zabralo. Sulíkova kandidátka sa dostala do parlamentu, kde sedí vedľa rovnako extravagantného kolegu Dostála, ktorý prišiel do parlamentu s Dávidovou hviezdou na klope saka – vraj ako jediný predstaviteľ rómskej národnosti, aj keď sa narodil ako Slovák...

Aj takéto zápasnícke scény charakterizovali slovenský parlament v roku 2016.

● NICHOLSONOVÁ

Senzácií, o aké sa postarali aj iní poslanci a iné poslankyne bolo doteraz už neúrekom. Trebárs Lucia Ďuriš Nicholsonová si za trápnych okolností uzurpovala právo viesť plenárne zasadnutie, hoci neprítomný predseda parlamentu toto právo udelil inému zastupujúcemu. A pani Petra Krištúfková z Hnutia Sme rodina Borisa Kollára sa zasa preslávila vyjadrením o svojich kolegoch s povýšenosťou majiteľky trojtisícového náhrdelníka: „Veď ako môžete brať vážne muža, ktorý má na sebe sako za pár desiatok eur. O ženách, nosiacich kabelky od Číňanov, sa radšej nebudem ani zmieňovať.“ Poslanec Smeru-SD Martin Glváč o ženách – kolegyniach v politike, s povzdychom napísal na sociálnu sieť: „Keď počujem slovník opozície: smradľavý skunk, ale najmä dámy Cigánikovej: „Sulík vás prešťal,“ hlava sa z toho točí.“

Nuž, čo sme si v marci do parlamentu zvolili, to máme.

● DOBŠINSKÝ

Bolo by asi spravodlivejšie písať a hovoriť o tom, aké nové a dôležité zákony prijal náš zákonodarný zbor, ale to väčšinové médiá priveľmi nezaujímalo, súdiac podľa toho, akú blamáž si vyrobil moderátor verejnoprávneho rozhlasu RTVS v Sobotných dialógoch, keď nepríčetne prekrikoval premiéra a ignoroval vari najdôležitejšiu tému roka – zákon o štátnom rozpočte. Protischránkový zákon a novela rokovacieho poriadku sa tiež nevmestila do hodinovej diskusnej relácie. Veď načo, keď prezident novelu vetoval. Zrejme mu vyhovuje parlamentný marazmus tak ako mediálnym trasorítkam parlamentné pikantérie.

Stále dramaticky výpravný aj výrečný slovenský film 44 v medzinárodnej spoločnosti

Moskve sme pripomenuli storočnicu rakúskeho cisára

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív autora

Je to neuveriteľné, ale štyri kultúrne inštitúty – slovenský, český, poľský a maďarský – urobili úplne nečakaný, zaujímavý až pozoruhodný sociokultúrny ťah. V hlavnom meste Ruskej federácie v Moskve usporiadali festival a seminár pri príležitosti stého výročia úmrtia rakúskeho cisára Františka Jozefa. Štyri následnícke štáty dávno zaniknutej monarchie ukázali, aký bol vladársky program „imperátora Františka Jozefa z pohľadu národov, ako aj z hľadiska národných a nadnárodných mýtov“.

V známom moskovskom kine 35 milimetrov na ulici Pokrovka uviedli filmy štyroch štátov. Ako SNN sprostredkoval Juraj Sarvaš, „mali podľa organizátorov filmy režisérov zo Slovenska, z Poľska, Maďarska a Česka za cieľ pomôcť ruskému publiku dozvedieť sa viac o monarchii, o rakúskej imperiálnej dŕžave, ktorá sa pred sto rokmi rozpadla, ale stala sa základom štátov súčasnej strednej Európy zjednotených dnes vo Vyšehradskej štvorke a v Európskej únii“. V moskovskom, a ruskom prostredí zvlášť, je to istým spôsobom aj predohra na zamyslenie, ako sa ruský film vyrovnal s rozpadom ruskej monarchie. Veď storočnica jej zrútenia sa viaže na február 1917. Teda v Rusku si to budú pripomínať onedlho. A určite aj s tým, ako potom nasledovali krvavé roky, ktoré zmarili milióny ľudí a obrátili ruský svet naruby.

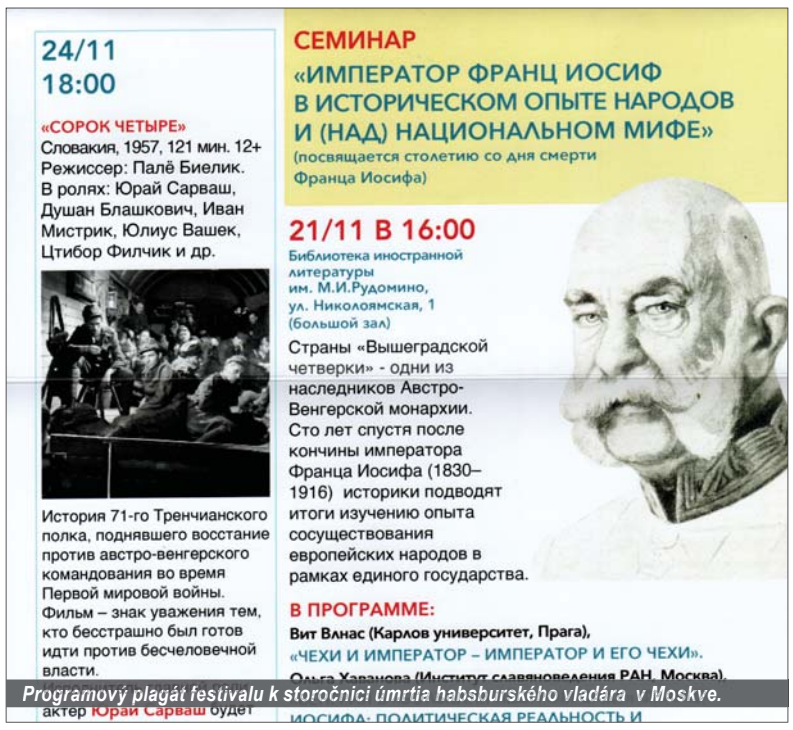

Programový plagát festivalu k storočnici úmrtia habsburského vladára v Moskve.

■ SLOVENSKÝ HOLD

Znie to neuveriteľne, ale Slovensko mohlo do náročnej medzinárodnej zostavy delegovať historický film 44 o poprave štyridsiatich štyroch vojakov 71. trenčianskeho pluku v Kragujevci. Film je holdom príslušníkom tohto pluku, ktorí vzdorovali armádnemu veleniu, čo ich hnalo na vojnové jatky, a vlastne všetkým, ktorí sa postavili proti neľudskej vojenskej mašinérii. Práve tento film zaujal organizátorov festivalu i moskovské publikum aj preto, že na rozdiel od ostatných snímok vznikol ešte v roku 1957 (!) a aj po šesťdesiatich rokoch stále silne pôsobí!

Moskovské publikum sa mohlo bezprostredne ubezpečiť nielen o umeleckej kvalite a o silnom humánnom posolstve tohto filmu, ale aj sa stretnúť s predstaviteľom hlavnej postavy Jurajom Sarvašom. Je to do značnej miery senzácia, že práve tento film režiséra Paľa Bielika a kameramana Františka Lukeša zaujal v náročnom medzinárodnom filmovom výbere štyroch štátov. Pred publikom defilovali stálice slovenského filmu – Ivan Mistrík, Ctibor Filčík, Viliam Záborský, Viliam Polónyi, Dušan Blaškovič a mnohí iní.

■ ZNAČNÉ DOJATIE

„Znovu som si to práve v Moskve pozrel so značným pohnutím,“ potvrdil pre matičný týždenník Juraj Sarvaš. „Veď zo všetkých tých hercov a herečiek, ba aj z celého tvorivého štábu a všetkých pomocných profesií pri nakrúcaní filmu som ostal jediný živý chlap. Okrem mňa je to ešte Eva Kristinová... Bol to pre mňa veľký zážitok. Opäť som si uvedomil, ako ma tento film a táto postava vojenského rebela sprevádza celým životom. Dobre si pamätám nielen nakrúcanie, ale aj prvú premiéru, ktorá bola v Trenčíne, kde ma oslovili ešte žijúci pamätníci vzbury, dokonca babička, ktorá bola vdovou po vojakovi, ktorého postavu som vo filme hral. Bolo to hádam najdojímavejšie stretnutie, nezabudnuteľná chvíľa nielen v mojej vtedajšej kariére, ale myslím si že azda doteraz. Moskovskému publiku sme nechtiac ukázali aj časti starej Bratislavy, Podhradia – uličky, ktoré dnes nejestvujú, lebo tie ‚hrali‘ vo filme ulice srbského Kragujevca, a miesta, kde dnes stoja petržalské bytovky, slúžili zas ako filmové bojiská.

Bolo mi v Moskve pred tamojším publikom dobre, lebo sa ukázala životaschopnosť urobiť na Slovensku dobrý film aj v tých časoch a porozprávať náš príbeh, ktorý i po sto rokoch dodnes oslovuje. Scéna, keď Ctibor Filčík ako dôstojník vyberá na popravu vzbúrencov odratúvaním: ‚Prvý, druhý, tretí – vystúpiť!,‘ čo je pre toho tretieho v rade ortieľ smrti – ako som videl, ešte aj dnes oslovuje diváka zvyknutého na moderné filmy a moderné triky.“

■ V DOBREJ SPOLOČNOSTI

Treba si uvedomiť, čo sa vlastne v Moskve odohralo. Ďalší najstarší film bol z roku 1981! Bol to pamätný Tajomný zámok v Karpatoch režiséra Oldřicha Lipského v hlavných úlohách s Michalom Dočolomanským a Vlastimilom Brodským, potom to bol nový česko-slovenský film Vilsonovo z roku 2015, kde hrá Slovenka Táňa Pauhofová. Na plátne kina 35 milimetrov sa odvinula aj snímka maďarsko-juhoslovansko-rakúsko-nemeckej koprodukcie Plukovník Redl so svetoznámym hercom Klausom Mariom Brandauerom. Tento príbeh je podľa skutočnej udalosti z roku 1913 o náčelníkovi rakúsko-uhorskej rozviedky Alfredovi Redlovi, ktorý prezrádzal mobilizačné plány ruskej strane. V roku 1984 z neho urobil maďarský režisér, dnes filmový klasik István Szabó príbeh nielen o rozpade ľudskej osobnosti, ale aj mnohonárodnostnej ríše.

Cisár FRANTIŠEK JOZEF I.

Dramatická scéna z filmu 44 o vzbure slovenského „drotárskeho regimentu“ v Kragujevci.

Ruská federácia prijala novú doktrínu o informačnej bezpečnosti

Rusko a Únia gánia na seba stále viac

Dušan D. KERNÝ – Ilustrácia: ruská tlač

Šiesteho decembra – na Mikuláša, dostala Európska únia nečakaný darček rovno z Moskvy – prezident V. V. Putin podpísal novú doktrínu o informačnej bezpečnosti. Ruská federácia ju prijala preto, že vzhľadom na postup štátov EÚ a europarlamentu predchádzajúca ruská doktrína z roku 2000 stratila v nových podmienkach platnosť. V časti o vonkajších hrozbách informačnej bezpečnosti sa konštatuje, že „mnohé zahraničné štáty zvyšujú činnosť umožňujúcu informačno-technické možnosti pôsobenia na informačnú štruktúru na vojenské účely a ciele“.

Zároveň s tým sa zvyšuje činnosť organizácií uskutočňujúcich technickú rozviedku vo vzťahu k ruským štátnym orgánom, vedeckým inštitúciám a podnikom vojensko-priemyselného komplexu Ruska“.

■ ZÁSAHY PROPAGANDY

V doktríne sa hovorí o diskriminácii ruských médií a o stupňovaní informačnej pôsobnosti na obyvateľstvo Ruska „v prvom rade na mládež s cieľom rozrušovania tradičných ruských duchovno- morálnych hodnôt“. Keďže predchádzajúcu doktrínu o informačnej bezpečnosti podpísal prezident RF, zhodou okolností ten istý V. V. Putin, pred šestnástimi rokmi, budeme sa tejto téme venovať osobitne aj v súvislosti s vnútorným ruským spoločenským životom a so zmenenými možnosťami prístupu k internetu, ktorý je v Rusku masový a stále rastie.

A ako pristupuje k problematike informačnej bezpečnosti Európska únia? V štátoch spoločenstva sa sledovaním a vyhodnocovaním proruského pôsobenia v EÚ zaoberá okolo štyristo špecialistov. Podľa pražského Inštitútu bezpečnostných štúdií proruské dezinformácie zaplavujú Európu s cieľom demoralizovať spoločnosť, obrátiť verejnú mienku proti západným inštitúciám so snahou narušiť jednotu. Od januára sa vytvorí na českom ministerstve vnútra osobitný odbor, cieľom ktorého má byť oficiálne boj s hybridnými informáciami a terorizmom. Uvádza to denník Lidové noviny s tým, že česká bezpečnostná komunita a ozbrojené zložky sa zaoberajú opisom a definovaním hrozieb a zaistením účinnej obrany proti nim.

■ NOVÝ DRUH VOJNY

Moderné hybridné vedenie vojny spočíva v tom, že sa stiera hranica medzi tým, kto je agresor a proti komu treba zasiahnuť. Moderné hrozby nie sú na prvý pohľad viditeľné, ale sú dlhodobo schopné oslabovať systém. Nevojenské ciele hrajú v konflikte hlavnú úlohu, pretože cieľom je ovládnuť myslenie, politické vedenia a obyvateľstvo napadnutého štátu, a to o. i. pomocou propagandy, citujú LN v tejto súvislosti odborníka – špecialistu na túto problematiku z Masarykovej univerzity v Brne. Podľa analytičky I. Smoleňovej z pražského Inštitútu bezpečnostných štúdií dlhodobým cieľom proruských médií nie je ani tak propagovať Rusko a Putina, ako útočiť na Západ a jeho jednotu v rámci dlhodobej stratégie „rozdeľuje a panuj“. Podľa nej je v Česku a na Slovensku okolo sto veľmi aktívnych webových stránok, ktoré šíria proruskú propagandu. Podľa českej bezpečnostnej služby BIS, ktorú Lidové noviny citujú v rámci rozboru s názvom Ubránime sa novému druhu vedenia vojny?, cieľom ruskej tajnej služby je infiltrovať do médií napríklad správy očierňujúce USA a Severoatlantickú alianciu NATO!

■ REZOLÚCIA EP

Ako ukázala diskusia a rezolúcia Európskeho parlamentu, vyzývajúca jedným dychom do boja proti radikálnej ruskej a islamskej propagande, má to široké európske súvislosti. Rezolúcia je síce právne nezáväzná, faktom však je, že verejnoprávne médiá pri jej prijatí neinformovali o hlasovaní. Zrejme preto, lebo výrazná väčšina poslancov (sedemdesiatdeväť proti a vyše dvesto zdržaní) počtom tristoštyri, rezolúciu schválili, pričom na prijatie stačilo aj menej hlasov. Skutočnosťou tiež je aj to, že sa vytvorí europarlamentná skupina pre strategickú komunikáciu. Otázka je: nejde len o ďalší z bohato dotovaných útvarov nového masového hnutia akejsi novej „kremlinológie“? Nejde o návrat akejsi inovovanej „sovietológie“ ako v časoch studenej vojny? Nejde o návrat čierno-bieleho videnia? Novozaložené štúdiá zamerané na Rusko na amerických univerzitách už majú na rozbeh granty vo výške presahujúcej stovky miliónov dolárov.

Nový slovník v Bielom dome komplikuje situáciu na starom kontinente

Banky sa vytešujú z dlžníkov

Róbert HÖLCZ – Ilustračné foto: ZATL

Po vypuknutí finančnej krízy začala Európska centrálna banka zaplavovať vyprahnuté bankové účty masami peňazí, za ktoré sa lacno vykupovali štátne dlhopisy najviac zadlžených členských štátov eurozóny, čím neoprávnene zasiahla do finančnej politiky, ktorá je v kompetencii národných vlád. Podľa všetkého to niektorým vládam aj vyhovovalo, pretože nemuseli doma uskutočňovať štrukturálne reformy tak, aby sa daňovým poplatníkom poskytovala za ich peniaze vyššia hodnota.

K očakávanému hospodárskemu rastu, ale ani k nárastu inflácie nedošlo z viacerých dôvodov. Najdôležitejšie sú zníženie cien energií, oslabenie eura, pokles čínskej ekonomiky, sankcie proti Rusku, a tiež už pre spomínané zanedbanie štrukturálnych zmien v domácich ekonomikách. Keď k tomu pripočítame negatívne následky migračnej krízy, ktorej náklady zaplatia európski daňoví poplatníci, i narastajúce napätie medzi členskými štátmi EÚ a krajinami V4, týkajúce sa prerozdelenia migrantov, nemožno sa čudovať, že ekonomická situácia na starom kontinente sa začína už komplikovať, na čom sa podieľa aj vystúpenie Veľkej Británie zo spoločenstva.

■ BRITSKÉ TANČEKY

Hlavný vyjednávač za Európsku komisiu Michel Barnier vyhlásil, že Británia si nebude môcť vyberať z doterajších pravidiel len to, čo jej bude vyhovovať. Britské tančeky – aj áno, aj nie – zrejme ukončí prvé spoločné rokovanie zástupcov Británie a EÚ, pričom sa nedá vylúčiť, že ich priebeh ovplyvní aj zmena v Bielom dome. Veď ak by nový prezident USA uskutočnil v praxi predvolebné sľuby, určite by to znamenalo aj zmenu doterajšej hospodárskej politiky EÚ. Do Spojených štátov amerických by nasmerovali prílev zahraničného kapitálu, čo posmelí rast inflácie a povedie k zvyšovaniu úrokových sadzieb Americkou centrálnou bankou. Americký dolár sa posilní s dosahom na medzinárodný obchod, ktorý sa väčšinou realizuje v tejto mene. Tiež tretina svetového dlhu je emitovaná v dároch. Keď k tomu prirátame rast amerických akciových indexov a takisto pokles korporatívnej dane, nemôžeme sa čudovať, že sa dane pripravujú znížiť aj britská a francúzska vláda. Z krajín V4 dane výrazným spôsobom od budúceho roka znižuje Maďarsko. Doterajšia tamojšia dvojsadzbová korporatívna daň v závislosti od objemu obratu sa má znížiť na neuveriteľných deväť percent, čo už oprávňuje povedať, že Maďarsko sa stane daňovým rajom.

Najnovším ekonomickým problémom Únie sa stáva Taliansko a tretia najväčšia ekonomika eurozóny, keďže taliansky bankový sektor aj napriek spomínanej menovej politike ECB vykazuje obrovskú zadlženosť, ktorú navyše ovplyvňuje aj politická nestabilita po najnovšej abdikácii premiéra Renziho. Objektívne však treba zohľadniť, že Taliansko je zaplavené obrovskou masou migrantov z Afriky, čo domácu ekonomiku tiež niečo stojí. Ďalším prekvapením v EÚ môže byť zníženie dôchodkového veku v Poľsku, kým v iných štátoch spoločenstva vrátane Slovenska sa vek odchodu do dôchodku postupne zvyšuje.

■ OSLABOVANIE MIEN

Pri vstupe do EÚ sa bývalé štáty východného bloku zaviazali, že po splnení konvergentných kritérií vstúpia do eurozóny. Do nej napokon vstúpilo len Slovensko. Zavedenie eura patrí do tretieho štádia budovania hospodárskej a menovej únie, z ktorej deväť členských štátov EÚ dostalo dočasnú výnimku a Spojené britské kráľovstvo a Dánsko trvalú výnimku. Z krajín, ktoré označujeme ako štáty V4, kam patrí aj Slovensko, zatiaľ nenašli ostatní jej členovia – Česká republika, Maďarsko a Poľsko – politickú odvahu do eurozóny vstúpiť a podľa všetkého sa nerozhodli najlepšie. Ich vlastná menová politika je síce v súlade s domácou fiškálnou politikou a cez úrokovú politiku dokážu ovplyvniť kurz domácej meny voči ostatným svetovo-obchodovateľným menám, čo však platí len za „dobrého počasia“. To sa však zmenilo rozhodnutím britských voličov opustiť Úniu a ešte viac voľbou budúceho republikánskeho prezidenta D. Trumpa, čoho dôsledkom je v globalizovanom svete neistota na finančnom trhu. V Trumpovom slovníku začali lietať dlho nepoznané pojmy ako protekcionizmus, ochranárske colné opatrenia, zníženie daní či vystúpenie z doterajších paktov, čo začali mnohé meny pociťovať oslabovaním nielen voči doláru, ale aj euru. Teraz sa ukázala eurová výhoda Slovenska, čo sa napokon prejavilo aj pri rozhodovaní zahraničných investícií automobiliek vstúpiť na náš trh.

■ KURZOVÉ MILIARDY

Zdá sa, že finančné trhy viac dôverujú budúcej americkej ekonomike, do ktorej sa nebudú tlačiť zbytočné objemy emitovaných dolárov, a počíta sa aj so zvyšovaním úrokov zo strany centrálnej banky, čo automaticky bude znamenať zvýšený dopyt po americkej mene a jej posilnenie. V tejto súvislosti však treba pripomenúť problémy s maďarským forintom pri splácaní hypoték denominovaných vo švajčiarskych frankoch, ktorých posilnenie spôsobilo problémy v domácnostiach pri ich splácaní, čo napokon musela riešiť vláda. Tá vznikajúce straty preniesla na zahraničné súkromné banky. Iným problémom je česká koruna. Na udržanie jej kurzu na úrovni dvadsaťsedem českých korún za jedno euro už Česká centrálna banka použila vyše stotridsaťdeväť miliárd českých korún len preto, aby nedošlo k jej posilneniu s následným dosahom na výrazný pokles českého zahraničného exportu, a teda aj HDP, či nárastu nezamestnanosti.

Slovenská ekonomika so spoločnou menou zatiaľ nepociťuje negatívny dosah spomínaných neočakávaných politických udalostí, čo má, samozrejme, vplyv na stabilitu hospodárskeho prostredia, najmä však na rozhodovanie zahraničných investorov na našom území investovať, čo zatiaľ funguje.

NA OKRAJ

Po referende v Británii je výsledok referenda v Taliansku ďalší podpásový úder normálnemu fungovaniu nielen Únie, ale aj eurozóny. V prvom prípade občania hlasovali proti zneužívaniu štedrého domáceho sociálneho systému migrantmi a v druhom proti zneužívaniu moci ústrednou vládou, ktorá navrhovala ústavnú reformu tak, aby sa oklieštili právomoci Senátu a regionálnych samospráv. Zásadný rozdiel medzi oboma referendami však je v tom, že prvé zo spomínaných referend sa viac dotýka Únie, keďže Británia nie je členom eurozóny, zatiaľ čo to druhé sa dotýka nielen Únie, ale aj eurozóny. Angličanom i Talianom je ľahostajné, aký to bude mať dosah na nás ostatných.

Talianske podpásovky

Mohli by sme teoretizovať, ako sa v Taliansku vyrovnajú s nastavajúcou politickou krízou, ktorú vyvolala demisia talianskeho premiéra Mattea Renziho. Napokon, na Apeninskom polostrove to nie je nič nové. Skôr a viac nás zaujíma, čo to môže urobiť s ekonomikou Únie a eurozóny. V Únii je ekonomika Talianska tretia najväčšia, ale s obrovskými dlhmi presahujúcimi 135 percent HDP. Podľa Paktu stability a rastu sa však akosi zo strany Európskej komisie prehliadajú a ani netrestajú tak ako sa Slovensko malo trestať za to, že odmietlo kvóty na migrantov. Dlhy talianskeho bankového sektora sú vyše 350 miliárd eur a nesplácané úvery sú viac ako 18-percentné, čo len potvrdzuje, že euro je pre Talianov príliš silná mena. Návrat k líre by podľa všetkého spôsobil devalváciu meny, a tak by sa uvedené dlhy ešte viac nafúkli a mali negatívny dosah aj na životnú úroveň talianskych domácností a napokon na všetkých domácich účastníkov trhu.

Taliansky bankový sektor sa zmieta v obrovskom marazme. Za prípadný krach banky zodpovedajú nielen akcionári, ale aj držitelia bankových dlhopisov, čo sú vo väčšine prípadov talianske domácnosti. Pritom vieme, že Unicredit a tiež Intesa Sampaolo vlastnia aj banky na Slovensku. Ich akcie po referende klesli o nejaké percento, pritom aj ostatné talianske banky utrpeli straty tým, že na burze prišli o takmer polovicu zo svojej hodnoty. V prvých dňoch po referende síce euro utrpelo nejaké straty voči doláru, čo napokon platí aj pre akcie, teraz sa však situácia postupne stabilizuje. Preto sa očakáva reakcia ECB, ktorá podľa všetkého v záujme udržania úrokových sadzieb zvýši objem nakupovania štátnych dlhopisov z najviac zadlžených členských štátov, kam patria aj talianske dlhopisy.

Terajšia politická kríza v Taliansku je následok známeho vyhlásenia prezidenta ECB, ináč bývalého talianskeho ministra financií, ktorý povedal, že pre záchranu spoločnej meny urobí čokoľvek, čo bude potrebné. Doterajšie talianske vlády si tento výrok vysvetľovali tak, že nemusia robiť doma nijaké štrukturálne zmeny, a tak sa ani nemôžeme čudovať, že talianska ekonomika je dnes tam, kde bola pred desiatimi rokmi, čo jej doma veru nezávidíme. Navyše hrozí, že v prípade predčasných talianskych volieb sa môže dostať k moci Hnutie piatich hviezd, ktoré sa otvorene „vyhráža“ vyhlásením referenda o zotrvaní Talianska v eurozóne, čo nemusí byť bez nádeje na úspech...

Róbert HÖLCZ

Vládny kabinet aj v tomto roku prichádza tradične s vianočnými príspevkami

Dôchodky vzrastú o osem eur a pár centov

Róbert HÖLCZ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

V Slovenskej republike žije okolo milióna tristosedemdesiattisíc penzistov. Z uvedeného počtu je milión päťdesiattisíc starobných dôchodcov, ktorým sa od nového roka budú dôchodky zvyšovať najviac – všetkým o rovnakú sumu 8,2 eura mesačne. Valorizácia starobných dôchodkov pevnou sumou vychádza zo zákona o sociálnom poistení, ktorý však platí len do roka 2017. Poberatelia všetkých druhov dôchodkov dostanú od Sociálnej poisťovne písomné rozhodnutie o výške valorizácie v závislosti od toho, či ide o starobného, predčasného, invalidného, vdovského, vdoveckého a sirotského poberateľa penzie bez požiadania.

Táto zmena valorizácie v minimálnej nominálnej sume má zabrániť prehlbovaniu rozdielov medzi doterajšími nižšími a vyššími vymeranými penziami starobných dôchodkov.

■ VALORIZAČNÝ MECHANIZMUS

Na návrh vlády schválil parlament minimálny valorizačný mechanizmus, ktorý umožnil zvýšiť všetky druhy dôchodkov o dve percentá k priemernej výške doteraz vyplácaných jednotlivých druhov dôchodkov. Pre starobných dôchodcov to predstavuje spomínaných 8,2 eura mesačne. Ak by tento mechanizmus nebol schválený, starobný dôchodok by sa zvýšil len o 1,3 eura mesačne, čo by bolo ešte menej ako tohtoročných kritizovaných 1,9 eura mesačne.

Ak bude platiť doterajšia právna úprava, od roku 2018 by sa dôchodky mali zvyšovať v závislosti od percenta dôchodcovskej inflácie, čo sa uplatňuje aj v zahraničí. Na výšku dôchodcovskej inflácie má vplyv celý rad ukazovateľov; v podstate pôjde o očakávanú infláciu cien tovarov a služieb, ktoré sú predmetom najväčšej spotreby seniorov. V tejto súvislosti však treba povedať, že valorizácia dôchodkov sa netýka dôchodcov, ktorí poberajú minimálny dôchodok, keďže po odpracovaných minimálne tridsiatich rokoch sa im dôchodok zvýšil o niekoľko desiatok eur mesačne. Ich minimálny dôchodok je totiž naviazaný na rast úrovne životného minima, ktoré sa v tomto roku menilo pre pokles cien tovarov a služieb. Samozrejme, zmena vyplácania dôchodkov bude mať vplyv na výdavky Sociálnej poisťovne, ktorá namiesto pôvodne plánovaných 21,2 milióna eura vynaloží od januára 2017 práve z dôvodu dvojpercentného valorizačného mimina vyše 134 miliónov eur.

■ PRÁCA DÔCHODCU

Odchod do dôchodku nezakladá právny dôvod na výpoveď zo strany zamestnávateľa, a tak poberateľ riadneho starobného dôchodku si môže privyrobiť aj na tej istej pracovnej pozícii ako pri prvom odchode do riadneho dôchodku. Môže pracovať a poberať dôchodok bez toho, aby požiadal Sociálnu poisťovňu o poberanie dôchodku. V prípade, že riadny dôchodca pracuje na pracovnú zmluvu alebo dohodu, a teda platí

on a jeho zamestnávateľ dôchodkové poistenie, dostáva zvýšený dôchodok dvakrát ročne. Raz podľa valorizačného mechanizmu tak ako všetci ostatní aj nepracujúci poberatelia dôchodku a druhýkrát preto, že zo svojho príjmu platil on a jeho zamestnávateľ dôchodkové poistenie. Ak dôchodca pracuje celý kalendárny rok, nemusí požiadať o ďalšie zvýšenie posledného dôchodku. Ak pracovný pomer skončí počas kalendárneho roka, musí o zvýšenie dôchodku požiadať. Systém zvyšovania dôchodku platí aj prípade, keď dôchodca podniká ako živnostník.

■ VIANOČNÉ PRÍSPEVKY

Vianočný príspevok patrí medzi tradičné prilepšenie k nízkym dôchodkom, a teda nárok naň má nielen starobný dôchodca, ale aj predčasný, invalidný, vdovský, vdovecký a sirotský. Nárok na vianočný príspevok majú spomínaní dôchodcovia s výškou dôchodku od 198,10 eura do 529,80 eura mesačne s tým, že vianočný príspevok bude vyplácaný od 27,56 eura do 87,25 eura podľa sumy vyplácaného dôchodku. Ak výška dôchodku nepresiahne 396,10 eura, dostane dôchodca k vianočnému príspevku navyše jednorazovú sumu 12,74 eura. Sociálna poisťovňa má zo zákona povinnosť písomne informovať všetkých dôchodcov o zmene doterajšej sumy vymeraných dôchodkov vrátane ich vyplatenia najneskôr do 31. marca 2017.

K TÉME

Ministerstvu pôdohospodárstva sa podarilo obnoviť platby pre Operačný program Bratislavský kraj. Ide o mimoriadny úspech rezortných „vyjednávačov“, pretože práve tento kraj má dlhodobo všeobecne veľké obmedzenia v možnostiach čerpať financie z európskych zdrojov. Európska komisia uvoľnila platby pre Operačný program Bratislavský kraj 2007 – 2013. Ministerstvu pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR sa okrem spomínaného odblokovania podarilo znížiť aj objem financií, ku ktorých preplateniu mala komisia výhrady, a to až o polovicu.

Odblokovaný Bratislavský kraj

Následne po rokovaniach s naším ministerstvom informovala, že Slovensko splnilo všetky podmienky na odblokovanie pozastaveného operačného programu Bratislavský kraj. Mala výhrady a stopla preplatenie financií na už uskutočnené projekty za 1 348 890 eur. Po rokovaniach sa nášmu agrorezortu podarilo o polovicu znížiť neuznané projektové výdavky. Tie tvoria 666 000 eur, z čoho zdroje EÚ predstavujú 555 000 eur. Ministerstvo bude neuznané prostriedky vymáhať priamo od príjemcov.

Ide o ukážkový príklad medzirezortnej spolupráce, pri ktorej úrad ministerky Matečnej ako riadiaci orgán programu na odblokovaní platieb spolupracoval s centrálnym koordinačným orgánom Úradu podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu Petra Pellegriniho. Pozastavenie priebežných platieb (zablokovanie) v dôsledku vysokej miery chybovosti projektov oznámila Európska komisia Slovensku v marci 2016.

Cieľom Operačného programu Bratislavský kraj 2007 – 2013 je posilnenie konkurenčnej schopnosti regiónu rozvojom vedomostnej ekonomiky a budovaním regiónu atraktívneho pre život. Obsahuje dva globálne ciele, a to infraštruktúru a vedomostnú ekonomiku. Jeho súčasťou sú prioritné osi – regenerácia sídiel, regionálna a mestská hromadná doprava, inovácie a technologické transfery a informatizácia spoločnosti. Celkovo sa na tento operačný program už vyčerpalo 99,29 percenta z 95,21 milióna eura.

Jasným cieľom a zámerom programu je teda všestranný rozvoj územia v záujme zvýšenia kvality života obyvateľov Bratislavského kraja v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Bratislava je administratívnym centrom Slovenska. Verejné služby poskytované štátnymi a ostatnými verejnými inštitúciami v regióne sú málo efektívne a pre občana málo kvalitné alebo neprístupné. V porovnaní so svetovými trendmi zvyšovania kvality verejných služieb cestou informatizácie a vývojom v okolitých krajinách je tiež nízka úroveň informatizácie Bratislavského kraja. Pritom Bratislavský kraj je z kvantitatívneho aj kvalitatívneho hľadiska najvýznamnejším sídelným zoskupením Slovenska a má všetky predpoklady na úspešné zvládnutie výzvy tzv. globalizácie, ktorá prináša vyššiu medzinárodnú konkurenciu, spojenú s vysokou dynamikou zmien na trhoch.

Ján ČERNÝ

Produkty slovenských poľnohospodárov treba spracúvať v Slovenskej republike

Nové vedenie rezortu rázne oživuje stojaté vody

Zhovával sa Ivan BROŽÍK – Foto: archív SNN

Málokto po konštituovaní vlády v marci tušil, že v poľnohospodárstve sa žene ministerke, ktorá odvtedy stojí na čele kompetenčne príslušného ministerstva, podarí urobiť toľko, koľko sa už urobilo a koľko sa toho v záujme našich poľnohospodárov dosiahlo. Razanciu rezortu si všimlo aj zahraničie a – začína Slovensko rešpektovať aj v oblasti pôdohospodárskej diplomacie. Slovensko práve vďaka ministerke Gabriele Matečnej na pôde Európskej únie pohlo aj so známym dlhoročným „sizyfovským bremenom“ – ekonomickou nadvládou nadnárodných reťazcov a s ich neraz aj nekalou konkurenciou. Popri obrovskom množstve práce si pani ministerka našla čas aj pre čitateľov Slovenských národných novín.

● Ako vníma ministerstvo pôdohospodárstva schválený štátny rozpočet na rok 2017 z hľadiska potrieb rezortu? Minister financií Peter Kažimír pripomenul, že prvý raz sa vlastne schvaľoval koaličný rozpočet, teda išlo zrejme o dosť náročné rokovania.

Podarilo sa nám získať pre agrorezort mierne zvýšenie prostriedkov. Rokovania s rezortom financií boli veľmi ostré, keďže si vieme predstaviť aj vyššie prostriedky. Poľnohospodárstvo je oblasť, ktorá by mala byť prioritou pre každú krajinu. Ľuďom totiž dáva nielen pracovné miesta, stará sa o vzhľad krajiny, ale prináša najmä kvalitné čerstvé potraviny. V roku 2017 sa preto budeme zameriavať na efektivitu čerpania a transparentnosť eurofondov. Chceme tiež podporiť spracovanie produktov farmárov priamo u nás na Slovensku – aby sme tomu, čo sa na našich poliach dopestuje, dávali pridanú hodnotu doma a nevyvážali to za hranice.

● Od vášho nástupu do funkcie sa udialo mnoho pozitívnych, významných udalostí, Slovensko v rámci EÚ dokonca presadilo veľmi dôležité zámery. Podarí sa podľa vás obrúsiť diskriminačnú dotačnú politiku? A, samozrejme, nielen ju. Našich producentov tiež gniavi nekalá konkurencia.

Mojou hlavnou prioritou je aktuálne boj proti nekalým obchodným praktikám, najmä zo strany obchodných reťazcov. Nie je možné, aby farmári dodávali do obchodov za menej, ako sú ich výrobné náklady alebo aby splatnosť ich faktúr bola štvrť roka. Reťazce používajú aj ďalšie nekalé praktiky. Chceme, aby mali aj farmári férové podmienky. Na poli Európskej únie v tomto smere dosahujeme významné výsledky, ktoré prekvapujú viacerých pozorovateľov. Aj na Slovensku však proti takýmto praktikám tvrdo bojujeme. Presadili sme, aby Štatistický úrad začal zverejňovať i marže obchodníkov. Potravinový obchodný reťazec sa tak konečne odhalí v celej škále.

Ministerka Gabriela MATEČNÁ za krátky čas presadila viaceré pozitívne zmeny.

● Venujme sa ešte aktuálnemu problému – mliečna kríza je tu opäť, ale tentoraz sa prejavuje v nedostatku mlieka. Ako chce rezort stabilizovať chovy, aby nedochádzalo k ich vybíjaniu, vyplývajúcemu z prebytku mlieka?

Situácia s cenou mlieka sa na trhoch obracia, čo je dobrá správa. Projekt podpory chovateľov dojníc a výroby mlieka za tridsaťtri miliónov eur, ktorý sme zrealizovali, nám priniesol nielen užitočné dáta o našich chovoch. Chovatelia, ktorí sa do neho zapojili, sa zaviazali udržať stavy dojníc, a tým aj zamestnanosť do konca leta budúceho roka. Tento náš krok sa teraz, keď ceny začínajú stúpať, ukazuje ako veľmi správny. O dlhodobých a systémových opatreniach aktuálne komunikujeme s chovateľmi. Slovensko si musí chov dojníc a výrobu mlieka zachovať.

POTEŠUJÚCI ZÁVER

Toľko ministerka Gabriela Matečná pre Slovenské národné noviny, lenže k téme ešte treba doplniť niektoré aktuálne fakty: Poľnohospodársku prioritu súčasného slovenského predsedníctva v Rade EÚ – Posilnenie postavenia farmára v potravinovom dodávateľskom reťazci a boj proti nekalým obchodným praktikám na Rade ministrov poľnohospodárstva a rybného hospodárstva EÚ podporila už aj správa Pracovnej skupiny pre poľnohospodárske trhy. Správa pracovnej skupiny pre poľnohospodárske trhy jednoznačne odporúča zavedenie spoločnej celoeurópskej legislatívy proti nekalým obchodným praktikám v potravinovom dodávateľskom reťazci. Zároveň podčiarkuje, že dobrovoľné iniciatívy v niektorých členských štátoch nesplnili svoj cieľ dostatočne. Treba oceniť, že Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR intenzívne a vytrvalo poukazuje na dôležitosť postavenia nášho poľnohospodára v potravinovom dodávateľskom reťazci a v boji proti nekalým obchodným praktikám. Túto tému presadil slovenský agrorezort aj do programu tzv. Tria členských krajín, ktoré v aktuálnom období vedú predsedníctvo v Rade EÚ (Holandsko, Slovensko, Malta).

Mnohým poľnohospodárom priniesol rok 2016 nádej na pozitívnu zmenu

Prekvapenia nielen u nás, ale aj v Bruseli

Text a foto: Ivan BROŽÍK

Rezort pôdohospodárstva už dlhé roky žije u nás mimo záujmu väčšiny občanov. Aký-taký záujem o agrorezort badať na vidieku, ale pre obyvateľov mestských aglomerácií akoby neexistoval. Keď sa kde-tu ozvali nespokojní poľnohospodári, médiá to tiež príliš nezaujalo, aj keď je agrooblasť na Slovensku prostredím permanentnej a nebezpečnej krízy. Od marca 2016 však nastala zmena.

Prišla celkom nenápadne, potichu. Ministerka Gabriela Matečná predstavila priority Programového vyhlásenia vlády v sektore. „Vláda považuje pôdohospodárstvo, potravinárstvo a lesníctvo za strategické odvetvia hospodárskej politiky štátu, ktoré majú nezastupiteľné miesto v štruktúre ekonomiky,“ vyhlásila po nástupe do funkcie. A ministerstvo nabralo nový dych. Podpora pekárenského sektora, férové podmienky pre spracovateľov, zvyšovanie kvality potravín v regáloch, ale aj zníženie administratívnej záťaže pri čerpaní fondov sú sľubné a najmä konkrétne zámery.

■ ZMENA PRIORÍT

„Prioritne sa chceme zamerať na podporu malých a mladých spracovateľov. Naším cieľom je zároveň znížiť administratívnu záťaž a zjednodušiť podávanie žiadostí z fondov,“ oznámila čoskoro po nástupe do funkcie ministerka. A pustila sa tiež do boja s mliečnou krízou. „Slovenská republika už v minulosti viackrát upozorňovala na fakt, že zrušením kvót môže dôjsť k destabilizácii celého mliečneho sektora. Situácia u nás je mimoriadne kritická,“ upozornila na jar na rokovaní krajín V4+4 slovenská ministerka. „Pokiaľ nedôjde k zmene, hrozí zánik až jednej tretiny slovenských producentov mlieka. Bez spoločného riešenia na úrovni Európskej únie sa však nepohneme.“ Vývoj jej dal za pravdu, a to veľmi rýchlo.

Napriek masívnej podpore sa roľníci stále nedokážu vrátiť k efektívnemu hospodáreniu.

■ KVALITA POTRAVÍN

Slovensko pod novým vedením agrorezortu dôsledne a tvrdo spolu s krajinami V4+4 presadzuje, aby všetky tovary vyrábané a distribuované na trhu v EÚ mali rovnakú kvalitu bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte sa vyrábajú. „Práve na základe spotrebiteľských podnetov sme vykonali porovnávacie testy niekoľkých druhov potravinárskych výrobkov. Našli sme značné rozdiely v kvalite aj v cene,“ upozornila ministerka Matečná. Spôsoby zvýšenia podielu slovenských potravín na pultoch obchodov a v košíkoch spotrebiteľov boli nosné témy mnohých rokovaní zástupcov ministerstva, ale v tejto oblasti začali prichádzať aj prvé výsledky.

Ministerka tiež zastavila výrub stromov na vodárenskom ostrove Sihoť. Také razantné riešenie pozitívne prekvapilo aj nezávislých ochranárov. „Ostrov Sihoť je dôležitý vodný zdroj a lužný les. Zachovanie tohto územia je pre mňa jednoznačnou prioritou. Riaditeľa Lesov Slovenskej republiky som preto požiadala, aby okamžite zastavil akúkoľvek činnosť na ostrove,“ uviedla na margo pozitívneho zásahu.

■ STOP NEKALOSTI

Ministerka Gabriela Matečná nielen privítala schválenie výzvy Európskeho parlamentu na sprísnenie kontroly nekalých obchodných praktík v potravinovom dodávateľskom reťazci, ale jej rezort bol jedným z iniciátorov výzvy. To prekvapilo aj samotný Brusel. Bratislava si tam začala budovať rešpektované postavenie.

„Poslanci Európskeho parlamentu hlasovaním preukázali, že téma nekalých obchodných praktík sa netýka len Slovenska, ale aj ďalších krajín EÚ. Slovensko bude preto aj naďalej vyvíjať iniciatívu, aby sme túto tému riešili na najvyššej európskej úrovni. V oblasti poľnohospodárstva je to jedna z troch priorít slovenského predsedníctva v Rade EÚ,“ informovala ministerka. Za správu zahlasovalo až 600 zo 672 prítomných poslancov europarlamentu.

■ SLABÝ ČLÁNOK

Aj napriek masívnej finančnej podpore z rozpočtu Európskej únie a z národných rozpočtov členských krajín zostáva poľnohospodárstvo ekonomicky najslabším článkom potravinového dodávateľského reťazca. Z pohľadu niekoľkých desaťročí ceny potravín stagnujú a výrazne zaostávajú za globálnym cenovým rastom. Problematické je najmä zaostávanie za mierou rastu cien výrobných vstupov – napríklad produktov agrochemického priemyslu, cien energií alebo ceny práce. Postupný rast životnej úrovne, ktorý je spojený s rastom ceny práce, vedie k tomu, že spotrebitelia zo svojho disponibilného príjmu vynakladajú na potraviny čoraz menej. V súčasnosti je to približne štrnásť percent. Takýto podiel však nijako nemôže uživiť najmä drobných poľnohospodárov a živnostníkov v sektore.

V každom prípade, rok 2016 v oblasti poľnohospodárstva možno označiť nielen ako rok nových nádejí, ale aj rok prvých konkrétnych činov s hmatateľnými výsledkami. Jednoducho, zatiaľ to bola dobrá práca, pani ministerka!

V Pečeniciach bola prvá neolitická manufaktúra na kamenné zbrane a nástroje

Nemí svedkovia úsvitu civilizácie

Miroslav PIUS – Foto: archív autora

Ľudstvo vo svojich dejinách nikdy nezačínalo úplne znova. Vždy prekonávalo staré formy a v nich vytváralo nové. Ľudstvo neláme súvislosti svojho vývoja, ale ich tvorí. Staré plemená nie sú do koreňa navždy vyhubené ani prírodou, ani inými plemenami, ale pretrvávajú, žijú vedľa seba, odovzdávajú si svoj biologický odkaz a splývajú. Tak ako sa vo vesmíre nestráca nijaká energia, tak ani ľudstvo ako celok nestráca svoju fyzickú a psychickú energiu.

Na Slovensku máme mnoho záhadných miest – toto sú trebárs menhiry v Holíči.

Na začiatku ľudských dejín stojí obyčajný kameň. Človek ho jedného dňa zdvihol zo zeme, vložil si ho do dlaní, aby zvážil jeho možnosti, odhadol jeho váhu a tvrdosť a aby ním zabil svoje prvé zviera. Bol to obyčajný kameň, ktorý navždy, na večné veky oddelil človeka od jeho predkov – primátov. Bol to obyčajný kameň, ktorý dovolil človeku tvarovať ho do želaného tvaru. Kameň sa postaral o to, aby bol náš predok považovaný za človeka, lebo to nekonečné tvarovanie a opracovávanie kameňa sa volá práca. A práca to bola spočiatku schopnosť vyrábať nástroje.

Človek z kameňa postavil pyramídy v Egypte a v Strednej Amerike, postavil Stonehege v južnom Anglicku, dolmeny (dol – stôl, hrobka s kamenným stropom), menhiry (men – kameň, hir – dlhý, kolmo do zeme zapustený balvan), megality v Bretónsku, Španielsku, Írsku, Portugalsku, na Sicílii, v Holíči na Slovensku, kyklopský múr v Tróji, hradby Jericha, múry Šalamúnovho chrámu a Achnatonovo slnečné mesto.

Ale sú aj vzácne kamene, ktoré mu svojím prenikavým jasom vypaľovali oči a oberali ho o rozum: vzácny baltský zlatožltý jantár, malachit, lazurit, chryzokol, tyrkys, ktorých patrónkou v starom Egypte bola bohyňa Hathor, bohyňa radosti a šťastia.

Človek od začiatku svojich dejín tvaruje svojimi rukami kameň, aby vo svojom nepretržitom, úpornom a finálnom zápase s ním vytvoril civilizáciu a kultúru.

■ POLISOÁRY V PEČENICIACH

V roku 1954 objavil slovenský archeológ Štefan Janšák na neolitickom hradisku v Pečeniciach pri Leviciach tri zvláštne balvany, ktoré niesli všetky znaky polisoárov (polisoár – ľudskou rukou opracovaný balvan alebo skala.) Boli to ploché balvany, čiastočne zapustené do zeme, s vyrytými žliabkami na povrchu, ktoré mali umelo, ľudskou rukou vytvorený rez v tvare veľkého V alebo U. Žliabok v tvare V slúžil na ostrenie čepelí kamenných sekier. Sekera sa vložila do vytvoreného „véčka“ a jednoduchými pozdĺžnymi ťahmi hore-dole sa brúsila. Vlastne ani my dnes nebrúsime sekeru inak, len na to už používame moderné nástroje.

Janšák našiel tieto veľké brúsne kamene po obidvoch stranách pečenického spečeného valu, ktorý sám osebe je veľkou záhadou opradenou legendami a stále úspešne tají svoju identitu a svoje tajomstvo ukrýva pred archeológmi. Všetky tri polisoáry ležali blízko seba. Vzhľadom na množstvo odštiepkov a úlomkov kamennej industrie, ktoré tam tiež našiel, možno konštatovať, že na pečenickom hradisku úspešne fungovala akási neolitická manufaktúra na výrobu, tvarovanie a brúsenie kamenných sekier, nožov, hrotov šípov... Výrobky z nej sa zrejme aj vyvážali do vzdialenejšieho okolia.

Maďarský archeológ Eugen Nyary pri svojom výskume v Maďarovciach (dnes Santovka) v roku 1869 len počas dvoch dní našiel stoštyri kamenných brúsených sekierok a ďalšie sa našli šesť až osem kilometrov od Pečeníc.

■ KAMENNÉ MLYNČEKY

Polisoáry ležali pohromade, ukazujú teda na dielenskú, remeselnú, a pravdepodobne aj masovú výrobu kamenných nástrojov. Polisoáry boli v hradisku, kde sa našli aj torzá kamenných mlynčekov. Dielňa ležala na rozhraní medzi rovinou Hrona a Ipľa, kde bolo vyvinuté poľnohospodárstvo už v neolite, v blízkosti hornatého kraja severného Hontu, s bohatstvom vhodných hornín na spracovanie.

Neďaleko od Pečeníc v obci Čajkov sa našlo niekoľko nevŕtaných klinových sekier – prvé dve vybrúsené súmerne, tretia mala tvar kopytového klina, našiel sa aj prevŕtaný kamenný mlat a vo viniciach sekeromlat. Neďaleko od výrobného centra v Dudinciach archeológovia objavili kopytové kamenné kliny, ploché sekerky, motyky, drvidlá, ale aj úlomky štiepanej industrie z kremeňa, obsidiánu, rohovca. Nástroje boli dokonale a nahladko vybrúsené. Podobné kamenné nástroje sa našli aj v Hokovciach. Niekoľko takých kamenných sekier, kamenných kopytových klinov a sekeromlatov bolo v pozostalosti majiteľa kaštieľa RNDr. F. Botku v Malých Vozokanoch.

Nemôže to byť náhoda, že práve lokality v blízkosti Pečeníc sú také štedré a bohaté na výskyt dokonale vyrobených, vyhladených a vybrúsených kamenných artefaktov. Všetko poukazuje na to, že hypotéza Štefana Janšáka o výrobnom stredisku na pečenickom hradisku, ktoré dodávalo kamenné nástroje do širokého okolia, môže mať reálny základ.

■ VERTIKÁLA JE ŽIVOT

Druhýkrát zmenil človek svoje vlastné dejiny, keď zdvihol kameň, postavil ho a začal sa mu klaňať a prinášať obety. Človek vyčlenil z prírody obyčajný, nič neznamenajúci kameň, dal mu neobyčajný, transcendentálny význam, uložil doň svoju vlastnú túžbu po nesmrteľnosti. Z kameňa a do kameňa začal tvarovať svojich vlastných bohov, oltáre, obelisky a chrámy, v ktorých sú jeho bohovia večne prítomní.

Kameňu sa klaňal, uctieval ho, prinášal mu obete. Z anonymného kameňa – kusa skaly, stal sa spredmetnený boh, ktorý bol vlastne druhou, odvrátenou a dokonalou podobou človeka. Už to nebol kameň, ale symbol čohosi, čo je večné, pretože človek vedel, že jeho trvanie na tomto svete je dočasné, ale symbol svojho tvorcu pretrvá...

Práve preto obdivujeme a skláňame sa ku kamenným monumentom, ktoré pred päťtisíc rokmi postavili naši predkovia. Abrahám po svojom príchode do „zasnúbenej krajiny“ Kanaán postavil prvý kamenný oltár svojmu Bohu, druhý postavil v krajine Morja, keď mu Boh drasticky prikázal na kamennom oltári obetovať svojho jediného a milovaného syna Izáka. Jeho potomok Jakub na svojej anabáze za nevestou prespal pod holým nebom na kameni, ktorý si položil pod hlavu. V sne sa mu otvorilo nebo a ráno zobral kameň, pomazal ho olejom: „A tento kameň, ktorý som postavil ako pomník, bude Božím domom.“ A tak vznikol prvý kamenný chrám. Mojžiš udrie svojou zázračnou palicou do kameňa na vrchu Horeb a prinesie svojim reptajúcim súkmeňovcom vodu a neskôr aj prvé písané zákony na dvoch kamenných doskách.

Vertikálna poloha je život, čo má vzťah k slnku, obelisky čnejú dohora podobne ako stromy, zatiaľ čo poloha ležmo a noc znamenajú spánok, a teda aj smrť. Preto starí Egypťania stavali obelisky.

■ KAMENNÁ CHIRURGIA

Jedna z najstarších kamenných rituálnych stavieb v Stonehenge je postavená z obrovských kamenných blokov na Salisburskej plošine v južnom Anglicku. Uprostred kultovej keltskej mohyly v Palárikove, na ktorej druidi vykonávali svoje rituálne krvavé obety, bol osadený vysoký kamenný stĺp, ktorý symbolizoval prítomnosť boha. V Dvoroch nad Žitavou archeológovia objavili dve rituálne trepanované lebky. Neolitický človek trepanáciou liečil duševné choroby a neduhy, ktoré mali svoj pôvod v hlave chorého. Pravda, nie vždy takýto zásah kamennými operačnými nástrojmi pacient aj prežil. Mnohé nezahojené otvory v lebkách sú toho dôkazom. V tomto prípade išlo o dvoch starých mužov. Na lebke jedného z nich navždy neznámy a navždy zabudnutý „chirurg“ vykonal zákrok posmrtne. Zákrok urobil operačným vyrazením rondelu kruhovitým razidlom. Druhá transplantácia bola urobená škrabadlom a bola zahojená. Pacient túto náročnú operáciu prežil! Tento záznam nám evokuje podobné operácie chorých faraónov v starom Egypte, kde vynikajúci chirurg Sinuhet obsidiánovým nožom otváral lebky faraónov...

■ ZÁHADNÁ KOCKA

Zvláštnym a atypickým hradiskom v bronzovej dobe bolo hradisko na vrchu Veľký Lysec neďaleko Kostolian pod Tribečom. Val bol navŕšený výlučne z vápencových a pieskových kameňov, čo bola v tom čase ojedinelá a moderná technika stavania obranných stavieb. V obci Maňa pri Vrábľoch sa našla kamenná kocka s otvormi v strede na každej strane. Ťažko odhadnúť, akým spôsobom dosiahol majster kamenár v bronzovej dobe svojimi nástrojmi presnosť otvorov až na desatinu milimetra vo všetkých smeroch a po celej dĺžke. Nikto doteraz presvedčivo nevysvetlil, načo a komu táto záhadná kocka slúžila. Všetky výklady o jej účele a poslaní sú len dohady. Niektorí archeológovia sa domnievajú, že sa používala pri magických obradoch, iní zasa, že slúžila pri stavbách hradiskových valov pri rôznych meraniach. Aj obranné valy hradiska Krivín pri Psiaroch neďaleko Levíc boli postavené z navŕšeného čadičového kameňa. Toto hradisko patrí medzi najdokonalejšie hradiská na našom území.

BESEDNICA

Ochotníci z hry o život

Rudolf SLEZÁK

„Už dlhší čas premýšľam, či by som nemal tento príbeh zapísať do obecnej kroniky...,“ hútal nahlas starý učiteľ a ukázal mi zažltnutú fotografiu. Usmievali sa z nej dvaja urastení mládenci v krojoch, medzi ktorými sedela krásna dievčina. Boli to predvojnoví ochotníci, veľkí priatelia, no práve táto krásavica a politika ich kamarátstvo rozbila. Prednosť dala jednému, čo stál vedľa nej vpravo, a ten na ľavej strane po ich svadbe zmizol nevedno kam. Vojna už bola na spadnutie a aj v malej pohraničnej obci nastali veľké zmeny. Ľudia si volili richtára. Stal sa ním šťastlivejší z fotografie. Boli to zlé časy a mnohým pomútili hlavy všelijaké nové vyhlášky a nariadenia. Neraz bol Štefan rozhodnutý vzdať sa dokonca úradu, no dedinčania ho vždy presvedčili, že práve on je v nepokojných časoch najvhodnejší na túto funkciu.

Ťažko mu bolo lúčiť sa s učiteľom, ktorý pre českú národnosť musel odísť zo Slovenska s celou svojou rodinou; ťažko znášal, keď sa dozvedel, že niekoľko opitých horlivcov mu na byte rozbíjalo okná a rovnako prejavovali svoje vlastenectvo aj voči kňazovi, ktorý bol tiež Čech. Ľudia zrazu zabudli na to, kto ich učil čítať a písať, kto sa s nimi modlil v kostole, kto im krstil deti, kto im vyprosoval milosť u Spasiteľa na svadbách i na karoch.

Až neskôr sa prevalilo, že to bol práve Štefan, čo ich v noci tajne vyviezol konským povozom až na Moravu...

„Nech nám Boh odpustí naše hriechy,“ rozlúčil sa s nimi na hraniciach.

Potom prišli na rad Židia a tiež jedna rodina zmizla z obce nevedno kam. Nedokázal tomu zabrániť. Až neskôr vyšlo najavo, že dobre vedel, kde sa ukrýva iná židovská rodina zubného lekára, pre ktorého po povstaní už prestala platiť výnimka. Vedel, no nechal si to pre seba. Najhoršie sa však cítil, keď na cintoríne pochovávali dvoch jeho rodákov, ktorí zahynuli pri bombardovaní Apolky. Vtedy mu jeden opilec vykričal: „Aj teba zahrabeme, už to dlho nepotrvá!“ Niektorí gardisti chceli opilca po pohrebe zmlátiť, no zabránil tomu.

Ponad dedinou preletelo niekoľko šturmovikov a potom prišli vojaci v iných uniformách a s inými samopalmi. Ešte predtým poslal ženu do bezpečia k jej rodine, no sám ostal v úrade. Bol hlava obce a považoval za povinnosť stáť na jej čele až do konca. Pred budovou zaškrípali brzdy vojenského auta, vybehli z neho niekoľkí ozbrojenci. Štefan pobozkal fotografiu ženy na stole, do úst si vložil hlaveň pištole, ozval sa výstrel... Civilista, čo stál pri aute, zbledol. Vyhŕklo z neho: „Preboha, toto som nechcel!“

Bol to ten druhý muž z fotografie – Michal, ktorý sa vrátil do dediny s červenoarmejcami. V dedine opäť nastali zmeny, na úrade vymenili na stene portrét prezidenta republiky a do funkcie predsedu národného výboru si ľudia zvolili Michala...

Ubehol len krátky čas, prišli nové nariadenia a vyhlášky a znova to ľuďom pomútilo hlavy. Po prvý raz musel Michal zasiahnuť, keď niekoľko horlivých opilcov začalo za dedinou kopať hroby pre tých, čo si chceli vyrovnávať takto účty so stúpencami starého režimu. Vtedy zasiahol aj s niekoľkými sovietskymi vojakmi a potrundžených pomstiteľov rozohnali.

„Za to som nebojoval, aby sa takto kántrili ľudia,“ triasol sa vtedy od zlosti. Prišlo na neho niekoľko udaní, že v obci dosť razantne nepresadzoval nové poriadky, no jeho zásluhy a vyznamenania z vojny vždy zavážili. Až dovtedy, kým neprišlo nariadenie, že z pohraničných obcí musia vysťahovať nespoľahlivé rodiny. Písal sa rok 1952 a tí, čo slintali po majetkoch iných, mu predložili zoznam, ktorý mal podpísať.

„Pod toto svinstvo sa nepodpíšem,“ vyhlásil a hodil im kľúče od úradu na stôl. Už sa tam nevrátil, prestal aj vychádzať z domu. Vedel, že nesplnenie podobných nariadení sa trestá, že mu nepomôžu už ani jeho medaily. Aj sa tak stalo. Pred jeho domom zastavilo čierne auto, vystúpili z neho muži v kožených kabátoch... Michal si vložil pištoľ do úst. Kým zaznel výstrel, zašepkal: „Bože, odpusť mi moje hriechy.“ Na stole v kuchyni zanechal lístok: „Dobre, že sa rodičia toho nedožili...“

„Títo chlapci boli vlastne dezertéri,“ filozofoval starý obecný kronikár. „Dezertovali zo života a ostal po nich iba tento príbeh a táto zažltnutá fotografia,“ dodal.

Pre nás ostatných by to mohlo byť poučenie, ako zasahovala politika do života našich predkov. Každý, kto sa s politikou zapletá dnes, nemal by sa naparovať, že je múdrejší, lepší a statočnejší, ako boli tí pred ním.

GLOSA

***V** roku 2015 vyšla v Literárnom informačnom centre knižka baťka Vladimíra Mináča Zakázané prózy. Už názov prezrádza, že ide o literárne útvary, ktoré neprešli komunistickou cenzúrou. Texty mali vyjsť v roku 1957 v Slovenskom spisovateľovi pod názvom Z nedávnych čias, ale cenzori ich označili ako ideovo chybné. Asi pred dvoma rokmi na ich existenciu v Slovenskom národnom archíve upozornila literárna historička Dana Hučková literárneho vedca Pavla Matejoviča, ktorý texty zredigoval a pridal k nim ďalší pramenný materiál.*

Zakázané prózy V. M.

„Vydavateľstvo Slovenský spisovateľ v rukopise predložilo ku kontrole knihu črt a poviedok V. Mináča Z nedávnych čias. Pretože k obsahu knihy boli vážne pripomienky, nedali sme súhlas k tlači," píše sa v dokumente Správy tlačového dozoru, hlavného orgánu cenzúry tých čias. „Kniha obsahovala šesť črt a poviedok: Svedomie, Strach, Papuľa II, Nedorozumenie, Zápisky cynika a Ako ma na recepcii pokúšal diabol. Dej poviedok sa odohráva v rôznych obdobiach nášho života od roku 1944 až podnes. Autor našu nedávnu minulosť hodnotil ako obdobie teroru. Funkcionárov opisoval ako bezcharakterných a bezzásadových ľudí, čo vyúsťovalo v poslednej poviedke Ako ma na recepcii pokúšal diabol, ktorá na zásah Správy tlačového dozoru bola už predtým vypustená z Kultúrneho života." V Kultúrnom živote mala vyjsť, ale takisto z ideových dôvodov nevyšla aj satirická bájka Koza rohatá a somár, ktorú Pavel Matejovič rovnako zaradil do Zakázaných próz.

Po Stalinovej smrti a najmä po druhom zjazde česko-slovenských spisovateľov v roku 1956 dochádza ku kritike päťdesiatych rokov, v tomto duchu knižne vychádza próza Alfonza Bednára Rozostavaný dom a v Kultúrnom živote na pokračovanie Tatarkov Démon súhlasu. Mináčove poviedky patria do tohto okruhu a ich zákaz mal zrejme signalizovať akúsi definitívnu hranicu, za ktorú sa už ďalej nesmelo. Pavel Matejovič za jedného z možných vinníkov tohto zákazu označuje P. Davida, ktorý bol v päťdesiatych rokoch hlavným organizátorom procesov s buržoáznymi nacionalistami.

Pavel Matejovič našiel zmienku o Mináčovej nevydanej knižke napríklad v dizertačnej práci Ladislava Ťažkého, v Hečkových a Jančovej Denníkoch 1938 – 1960, ale aj v rôznych archívnych dokumentoch tlačového dozoru a orgánov cenzúry. Napokon prvá poviedka z knižky Z nedávnych čias vyšla pod názvom Svedomí v roku 1956 v českých Literárních novinách a v apríli 1968 hovoril o svojom zabudnutom rukopise na konferencii Zväzu slovenských spisovateľov aj sám autor: „Dva razy ma odsúdil spisovateľský kolektív. Raz v roku 1951 za buržoázny nacionalizmus a cynizmus, druhý raz v roku 1957, pretože som napísal knihu proti moci a jej zneužívaniu. V prvom prípade ma zväz vyhnal zo zamestnania nie na hodinu, ale na minútu. V druhom prípade mi nevydal knižku."

Čitatelia Slovenských národných novín si možno spomenú na mediálnu popravu Vladimíra Mináča v pamätnom Televíznom klube mladých v decembri 1989. Zdalo sa, že skončí, že ten úder neprežije. On však začal písať nové knižky. Postupne vyšli Sub tegmine, Hovory M, Odkiaľ a kam, Slováci?, Návraty k prevratu. Akoby sa znovu zrodil a bol to opäť ten starý baťko.

(rkh)

Baťko Vladimír Mináč stál na čele našej národnej a vzdelávacej inštitúcie šestnásť rokov

Hlas, schopnosti i autoritu venoval dôstojnosti Matice

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: archív SNN

Vladimír MINÁČ (10. august 1922 Klenovec – 25. október 1996 Bratislava) bol slovenský prozaik, esejista, filmový scenárista, publicista, kultúrny a politický dejateľ. Šestnásť rokov bol aj predsedom Matice slovenskej. Nedávno uplynulo dvadsať rokov od jeho úmrtia. O svojom otcovi nám porozprával jeho syn Vladimír MINÁČ mladší.

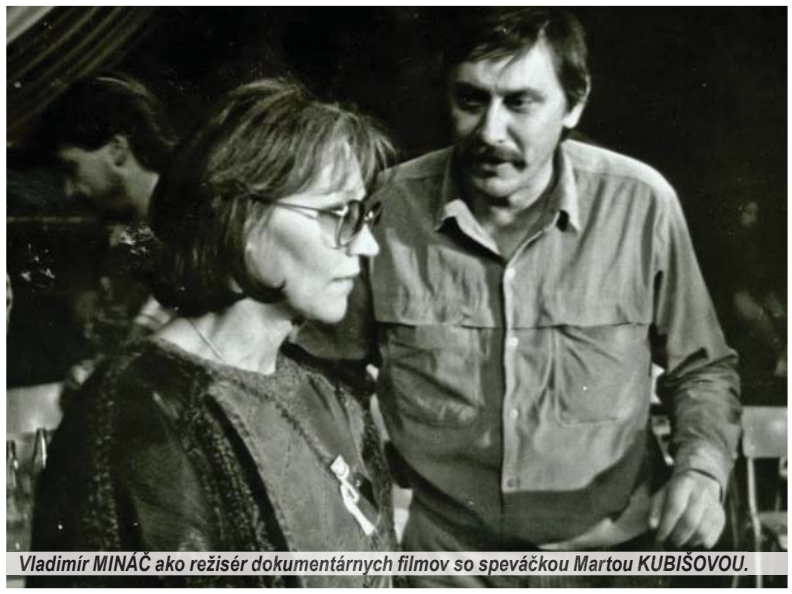

Vladimír MINÁČ ako režisér dokumentárnych filmov so speváčkou Martou KUBIŠOVOU.

● Váš otec mal len niečo vyše päťdesiat rokov, keď sa takpovediac zo spisovateľa stal úradník. Pravdepodobne to nebolo celkom jednoduché...

Máte pravdu. Otec bol od roku 1957 do roku 1969, dlhých dvanásť rokov, štipendistom literárneho fondu, spisovateľom na voľnej nohe a za ten čas napísal takmer všetky svoje prozaické diela. Po okupácii v auguste 1968 bol chvíľu riaditeľom Slovenského literárneho fondu. Vtedy polovážne či položartom rozmýšľal, že sa stane po vzore Ľuda Ondrejova správcom budmerického kaštieľa a spojí príjemné s užitočným – zamestná sa a bude aj písať. Rýchlo však z tejto jeho myšlienky zišlo. Už na začiatku roka 1968 začal písať azda svoju najlepšiu esej Dúchanie do pahrieb o Jankovi Franciscim, rodákovi z Hnúšte, účastníkovi slovenského národného pohybu v meruôsmych rokoch. Chcel napísať aj ďalšie dve gemerské eseje – o Tisovčanoch Štefanovi Markovi Daxnerovi a Vladimírovi Clementisovi, Praha ho však odmietla pustiť do Clementisových archívov na Ministerstve vnútra. V roku 1974 vyšla ešte jedna jeho esej Zobrané spory Jozefa Miloslava Hurbana. Od tej chvíle však už nezastieral celkové sklamanie a nechuť písať. Ponuka na post predsedu Matice slovenskej mu teda prišla povedzme v pravej chvíli.

● Váš otec nastúpil do Matice slovenskej vo februári 1974 a našiel ju v značnom rozklade. Martinskí okresní papaláši si riadne vysúkali rukávy vo vtedajšej „normalizácii". Vyše dvadsať pracovníkov Matice buď vyhodili zo zamestnania, alebo ich pracovne degradovali, aby plnili len podriadené funkcie. Aspoň tak o tom píše Vladimír Mináč v známej autobiografickej knižke V košeli zo žihľavy. Aby sme boli presní, v knihe ide o rozhovor Vladimíra Mináča s Petrom Holkom...

Otec píše aj to, že si od začiatku dal za úlohu, že dosiahne, aby všetci vylúčení zo strany, ktorých mal pri ruke, mohli publikovať, aby Matica dosiahla dôstojnejší hlas. Za všetkých zachránených spomeniem aspoň známych literárnych vedcov Pavla Vongreja, Augustína Maťovčíka alebo publicistu Tomáša Winklera, ktorý sa po niekoľkoročných normalizačných neprávostiach ukryl pod krídla Mináča. „Už vás v Martine nedokážem udržať. Príďte za mnou do Bratislavy," spomína aj spisovateľ Peter Štrelinger na úprimné baťkove slová. Keď potom prišiel do Bratislavy a stretli sa s Andrejom Plávkom, predsedom Zväzu slovenských spisovateľov, Mináč jednoducho povedal: „Obaja ste Liptáci, musíte držať spolu, musíte si pomáhať." Peter Štrelinger sa stal zo dňa na deň zamestnancom zväzu. Baťko sa na nič nehral, nič nepredstieral. Bol priamy – to bola jeho najväčšia devíza.

● Okrem ľudí musel váš otec zachraňovať aj nedostavanú budovu na Hostihore v Martine. Jej základný kameň položili v roku 1963 pri storočnici Matice. Bolo ju treba práve vtedy tak nevyhnutne dobudovať?

Vladimír MINÁČ st. (vľavo) s kolegami v Dome spisovateľov v Budmericiach.

Pravdaže. Pokiaľ sa na to dobre pamätám, otec v tom čase zažíval dosť hektické chvíle. Veľmi často chodieval do Martina, a keď bol v Bratislave, telefonoval rôznym firmám a zháňal stavebný materiál od výmyslu sveta. Tešil sa z každej maličkosti a o svojich úspechoch rozprával veselé, ale aj tragikomické historky. Jedna z nich bola o Laluhovej mozaike, ktorá dlhý čas trčala v sklade a nemohla sa inštalovať, pretože majster výtvarník – čuduj sa svete – bol v tom čase politicky nepriechodný. Napokon však všetko dobre dopadlo.

Odborné pracoviská a bohaté knižné, rukopisné, hudobné či obrazové fondy sa presťahovali do novej budovy už v roku 1975. Na slávnostnom otvorení Národnej knižnice sa zúčastnili viacerí významní kultúrni predstavitelia aj predseda vlády a minister kultúry. Neviem, či to už dnes môžem povedať, ale aj Peter Colotka a Miroslav Válek sa zaslúžili vrchovatou mierou o dostavbu budovy na Hostihore, aj oni vybavovali protekcie a zháňali peniaze. Môj otec zanechal po sebe mnoho literárnych diel – poviedky, romány, novely, eseje – som však presvedčený, že tým jeho najväčším a najtrvalejším pamätníkom je Slovenská národná knižnica.

● Z Matice slovenskej sa Vladimírovi Mináčovi postupne podarilo vybudovať významnú inštitúciu. Z pera matičiarov vychádzali v sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch viaceré kvalitné historické či literárno-vedecké diela. Najväčším úspechom bol však veľký Slovenský biografický slovník. Na tento nevšedný kultúrny počin môže byť dodnes Matica hrdá.

Povedal by som, že naň môže byť hrdá naveky. Najmä od polovice sedemdesiatych rokov, keď vznikol Encyklopedický ústav SAV, sa doslova roztrhlo vrece s rôznymi encyklopédiami na Slovensku. Vychádzali lepšie i horšie encyklopédie, no tou najkvalitnejšou – tou, ktorá išla najviac do hĺbky – bola celkom iste práve matičná. Ten, kto aspoň na chvíľu listoval v Slovenskom biografickom slovníku, určite pochopil, že je v ňom celá naša história, sú v ňom ukryté tie naše najzakorenenejšie korene. Je to zároveň veľké dielo, ktoré nás zaraďuje medzi moderné národy Európy a sveta. Som veľmi rád, že táto biografia existuje a dnes pokračuje v doplnenej edícii pod názvom Biografický lexikón Slovenska. Hlboko sa skláňam pred tvorcami týchto biografických diel.

● Záchrana pracovníkov Matice, dostavba Národnej knižnice, Slovenský biografický slovník – to boli hlavné úspechy. Možno aj preto vášho otca začali postupne prezývať baťko. Alebo sa mýlim?

Baťko bolo v minulosti familiárne a priateľské označenie pre staršieho a váženého človeka, v Martine sa však špeciálne vzťahovalo na Jozefa Škultétyho, dlhoročného správcu Matice, ktorý sa dožil vysokého veku – deväťdesiatich piatich rokov. Ešte počas prvej Slovenskej republiky ho pamätníci mohli vídať v uliciach Martina. Priznám sa, neviem, kto z matičiarov vymyslel pomenovanie baťko, je však isté, že vzniklo v metropole Turca a len po čase sa dostalo do Bratislavy a na Slovensko. Mohli za to azda aj Mináčove kritické vystúpenia v Slovenskej národnej rade – napríklad to o vode, alebo zrod perestrojkového Literárneho týždenníka, ktorý založili s Vincentom Šabíkom. Otec mal vtedy svoju matičnú kanceláriu vo františkánskom kláštore na druhom poschodí na dnešnej Františkánskej ulici. Tam za ním chodievali publicisti, spisovatelia, výtvarníci. Raz len tak podiskutovať si, inokedy vyžalovať sa. On si všetkých vypočul, poradil im, a keď mohol, aj pomohol. Bol to dobromyseľný a už starší človek – to pomenovanie si zaslúžil.

● Ako predseda Matice však urobil aj niektoré chyby. Po novembri '89 sa často pripomínal najmä jeho list predsedovi Svetového kongresu Slovákov Štefanovi B. Romanovi a dosť vlažný vzťah Matice k Slovákom v Amerike.

Štefan B. Roman bol uránový kráľ a miliardár, ktorý v Toronte postavil slovenský kostol a v roku 1970 založil Svetový kongres Slovákov. Mináč sa s ním stretol už v Montreale na Expe 1967 a príliš sa nepohodli. Niekedy na jar 1987 sa obrátil Štefan B. Roman listom na predsedu vlády SR Petra Colotku so žiadosťou, či by sa IV. Svetový festival slovenskej mládeže nemohol konať na Slovensku v Tatranskej Lomnici. Pre predsedu vlády to bol, pravdaže, „horúci zemiak", a tak list po viacerých peripetiách skončil na otcovom stole v Matici. Mináč konanie festivalu na Slovensku dôrazne odmietol a Romanov list prirovnal „k politickej udičke s priotrávenou návnadou". V nasledujúcom roku 1988 však počas svojej súkromnej návštevy vo Viedni vyhľadal jedného z výkonných podpredsedov SKS Antona Hrabovca a priznal sa mu, že Štefanovi Romanovi na list odpovedal podľa politických inštrukcií a prejavil aj záujem o lepšie kontakty s americkými krajanskými spolkami. Takto veľmi prekvapujúco a zaujímavo o tom píše profesorka Emília Hrabovec vo svojej knihe Slovensko a Svätá stolica v kontexte vatikánskej východnej politiky. A bolo to naozaj tak. Už v roku 1987 prišli na Slovensko na pozvanie Matice slovenskej mladí americkí Slováci a o čosi neskôr aj predstavitelia veľkých slovenských spolkov v Amerike. Pri oboch návštevách som bol osobne a nakrúcal som ich. Krátkometrážne dokumenty sú uložené v Slovenskom filmovom ústave. Svetový festival slovenskej mládeže sa napokon uskutočnil v Martine v roku 1992, nie však pod hlavičkou Svetového kongresu Slovákov, ale Matice.

● Posledné chvíle vášho otca v Matici slovenskej po tzv. nežnej revolúcii, alebo ak chcete po prevrate, boli vraj dosť trápne. Ako ste ich vnímali vy?

V Martine v Slovenskej národnej knižnici na Hostihore, v tej Národnej knižnici, ktorú Mináč tak krvopotne dobudoval, sa v decembri 1989 uskutočnil aktív, na ktorom sa diali prečudesné veci. Z celého podujatia existuje videozáznam. Nevidel som ho celý, ale to, čo som videl a najmä počul, mi úplne stačilo. Bolo to veľmi hlúpe a veľmi nekultúrne predstavenie. Namiesto diskusie bolo počuť len nezmyselné výkriky, urážky, klamstvá, v lepšom prípade polopravdy. To však nebolo všetko. Ten prapodivný „nežnorevolučný" príbeh mal svoje pokračovanie. Šofér ešte pred skončením aktívu naštartoval auto a priviezol otca do Bratislavy. Janíčko, ako ho dôverne volal Mináč, dokonca aj odstavil auto do garáže. A potom skolaboval. Zomrel – zrejme tú krivdu, tú okatú nespravodlivosť nevydržalo jeho srdiečko. Na druhý či tretí deň prišiel aj do františkánskeho kláštora, do Mináčovho úradu fax, v ktorom mu minister kultúry Ladislav Chudík oznamoval, že ho prepúšťa zo zamestnania. Bol som vtedy s otcom v jeho pracovni. Bol rozčúlený a okamžite sa vybral na ministerstvo. Čo sa tam stalo, už viem len z druhej ruky od baťkovej sekretárky: vraj vynadal ministrovi. Pravdupovediac, mohol si to dovoliť. Otec bol autorom scenára k dnes už legendárnemu filmu Kapitán Dabač, v ktorom hral Ladislav Chudík hlavnú rolu, a v roku 1969 po známom Chudíkovom viedenskom exile sa aj vďaka Mináčovi mohol vrátiť bez krivdy do Slovenského národného divadla. Napokon sa to skončilo zaslúženou remízou. Mináč odišiel z Matice na vlastnú žiadosť do dôchodku v marci 1990. Pre môjho otca to neboli ľahké časy. Ale prežil ich. Mináčovo ukrižovanie sa nekonalo. Ba čo viac, začal opäť písať. Postupne vyšli jeho knižky Sub tegmine, Návraty k prevratu, Hovory M a bol aj spoločensky veľmi aktívny najmä pri zrode novej Slovenskej republiky.

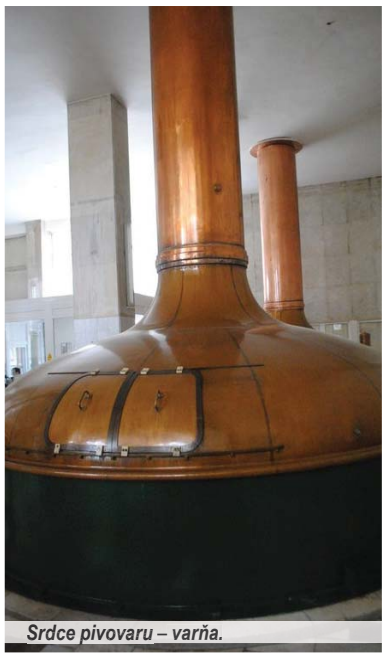

Srdce pivovaru – varňa.

Malé pivovarnícke prevádzky vyhlásili pivnú revolúciu a Pivobranu

Kde sa pivo varí, tam sa dobre darí

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor, archív, (se)

Na území Slovenska varili pivo už starí Germáni a jeho výrobu poznali aj starí Slovania. Prvé písomné správy o pivovaroch na našom území sú z 13. storočia. Hoci Slovensko nie je označované za vyslovene pivovarnícku krajinu, pitie aj výroba piva majú u nás dlhú tradíciu. Tradičné väzby s Českom, ako i nemecký kultúrny vplyv sú jedným z dôvodov, že pivo sa u nás podáva bežne ako súčasť potravinového či nápojového reťazca. Ako je to však s výrobou tohto zlatého a v malom množstve pre dospelých aj zdravého moku?

Obdobie rozmachu na Slovensku zaznamenalo novodobé pivovarníctvo v rokoch 1957 až 1974. Vtedy sa postupne dokončila výstavba šiestich nových veľkokapacitných pivovarov v Topoľčanoch, Rimavskej Sobote, vo Veľkom Šariši, v Hurbanove, Banskej Bystrici a Trnave. Vyrábali pivá značiek Topvar, Gemer, Šariš, Zlatý bažant, Urpín, Trnavan, ale aj viacero ďalších. Staršie pivovary sa v tom období buď zrušili, alebo od základov rekonštruovali. Výroba piva v rokoch 1945 až 1978 narástla približne zo štyristotisíc na 5,6 milióna hektolitra. Slovenské pivo sa stalo aj významným vývozným artiklom, keď sme ročne vyvážali asi sedemstotisíc hektolitrov prevažne do bývalých socialistických krajín.

■ PADLA PENA

Novú kapitolu dejín pivovarníctva a výroby sladu otvorili spoločenské zmeny a nástup súkromných majiteľov výroby i predajcov piva. V privatizácii pivovarov sa uplatnili najprv domáci hráči, ale v konečnom dôsledku sa rozhodujúcim prvkom pivovarníctva u nás stali zahraničné mamutie koncerny. Na začiatku deväťdesiatych rokov prevzala iniciatívu spoločnosť KK Company, vedená podnikateľom Karolom Konárikom. Ovládla tradičné pivovary v Martine a Bytči. Neskôr sa väčšieho závodu v Martine vzdala a prevádzkovala iba pivovar Popper v Bytči. Podnikatelia Eduard Rada a Pavol Čupka ovládli pivovary Steiger vo Vyhniach a Urpín v Banskej Bystrici.

Pomerne rýchly krach po privatizácii predviedli pivovary Cassovia v Košiciach, Starý prameň v Michalovciach a Horden v Trnave. Na prelome 20. a 21. storočia nestačili držať krok v kvalite a medzinárodnej konkurencii, preto zastavili výrobu. No a, samozrejme, nesmieme zabudnúť na bývalú vlajkovú loď, ktorá je dnes už tiež iba minulosťou. Bratislavský pivovar Stein z roku 1871 zavreli v roku 2007 a výrobu piva presunuli k pivovaru Steiger do obce Vyhne. Po treťom najväčšom pivovare v Česko-Slovensku a najväčšom na Slovensku tak v centre hlavného mesta na dlhé roky zostali iba chátrajúce opustené priestory, ktoré sa v súčasnosti zmenili na stavbu nového polyfunkčného objektu. Na slovenskom pive padla pena...

Podstatnú časť trhu u nás od konca deväťdesiatych rokov postupne prevzali veľkí hráči medzinárodnej pivovarníckej výroby a obchodu. Koncern podnikov vytvorila na Slovensku holandská firma Heineken. Pozostával z pivovarov Zlatý bažant Hurbanovo, Corgoň Nitra, Gemer Rimavská Sobota a Martiner Martin. Výsledkom koncentrácie výroby bolo zastavenie produkcie v Martine v roku 2003.

Pivovar Šariš, kde produkcia v určitom čase prekročila až milión hektolitrov ročne, sa dostal do rúk juhoafrickej spoločnosti South Africa Broweries Ltd., ktorá ovládla aj mnohé veľké a tradičné české pivovary. Jedným z nich je aj pivovar vo Velkých Popoviciach, dvadsať kilometrov od Prahy, kde sa vyrába tradičná značka Velkopopovický Kozel. Tá istá tradičná značka sa však vyrába aj na Slovensku práve v pivovare Šariš. Ako to robia v materskej českej fabrike? Zašli sme sa tam pozrieť.

■ NÁVŠTEVA U KOZLA

Barón František Ringhoffer, starosta pražského Smíchova a zakladateľ závodov na výrobu železničných vozňov v roku 1870, kúpil velkopopovické panstvo. Postavil okrem iných objektov aj nový pivovar a zariadil ho na ten čas špičkovou technológiou, ktorá pochádzala najmä z jeho vlastných tovární.

V pivovare nielen v rámci jeho odkazu dodnes dbajú na historickú tradíciu. Architektonicky patrí medzi najkrajšie fabriky či výrobné závody v celej Českej republike, a nemyslia sa tým iba pivovary. Firma podľa odkazu svojho zakladateľa rozvíja tradíciu udržiavania modernizácie výroby, ale zároveň sa jej pracovníci držia tradície vo varení kvalitného piva. Napríklad sedemkrát ocenené najlepšie čierne pivo v Čechách – ich Velkopopovický Kozel Černý, sa vyrába podľa pôvodnej receptúry z roku 1874.

V rámci prehliadky pivovaru môže každý návštevník nielen toto čierne pivo ochutnať, ale v sprievode odborníkov si ho spolu so svetlým pivom počas minikurzu čapovania aj sám „natočiť" pod dohľadom velkopopovického sladovníka Vojtěcha Homolku. Opýtali sme sa, akú má zákazník istotu, že ich pivo je skutočne poctivé z proklamovaných štyroch druhov sladu a že sa nehrajú s alchýmiou a nedávajú doň napríklad karamel.

„Spozná sa to podľa farby peny," začal vysvetľovať sladovník. „Keď sa načapuje čierne pivo a jeho pena je hnedasto tmavá, je to dôkaz toho, že pivo od začiatku, teda od varne bolo tmavé, čiže vzniklo zmiešaním svetlých a tmavých sladov. Jeho originalita a farba sa tak prelínajú celou výrobou." Mali sme možnosť ochutnať pražené jačmenné sladové zrnká, je to pochúťka podobná orieškom. Vojtěch Homolka pokračoval: „Naopak, ak sa tmavé pivo najprv vyrába ako svetlé a až následne po filtrácii ho niekto narýchlo zafarbí farbivom alebo coolerom, aby dostalo požadovanú farbu, pivo sa prezradí tým, že po načapovaní má bielu penu."

Velkopopovický pivovar patrí k skvostom fabrickej architektúry v Česku.

Velkopopovický sladovník Vojtěch HOMOLKA.

Dnešná výroba piva je záležitosť moderných technológií a automatizovaných liniek.

Chuťový profil, teda to, čo má tmavé pivo v sebe, je sladší, preto má tendenciu konzumenta zahriať, má mu dodať energiu. Ale dá sa použiť aj v kuchyni ako prísada k rôznym kulinárskym výtvorom. „Vďaka svojmu sladšiemu chuťovému profilu sa hodí k aromatickejším, slanším alebo horkejším jedlám. Dá sa použiť na párovanie s dezertmi alebo na samotné varenie. Je výborné na prípravu údenín, ktoré sa do tmavého piva naložia. Dá sa teda použiť v slanej i sladkej kuchyni, ale pozor, pre jeho sladkosť môže skôr prísť počas varenia k pripáleniu jedla," povedal na rozlúčku Vojtěch Homolka.

Jeho kolegovia nám potvrdili, že aj pivo Kozel, ktoré sa varí na Slovensku v pivovare Šariš, má takú kvalitu ako to z domácej českej fabriky, ktorá dodáva na Slovensko receptúru a základné suroviny. Vodu si však v Šariši musia upraviť presne na požadované parametre, k čomu prispieva okrem iného napríklad aj vyspelá technológia ionizácie pitnej vody.

■ PIVNÁ REVOLÚCIA

Vráťme sa z návštevy vo veľkokapacitnej tradičnej a zároveň modernej výrobni piva Kozel k tomu, čo sa deje aktuálne na slovenskej „pivnej" scéne. Vieme už, že v posledných rokoch viac ako deväťdesiat percent slovenského trhu s pivom ovládajú dva nadnárodné pivné giganty. Na rozdiel od susedných krajín, kde zažívali malé pivovary už dlhší čas nové zlaté časy, na Slovensku menšie výrobne postupne vymierali. Aj napriek tomu, že naše tradičné i novšie pivá ohodnotili odborníci na viacerých medzinárodných súťažiach najvyššími oceneniami.

Pramene hovoria, že ešte pred sto rokmi by sme na území dnešného Slovenska našli desiatky pivovarov, ich počet vraj dokonca prekročil číslo dvesto. Čo mesto, to iné pivo, čo dedina, to iná chuť. Dobré časy sa však postupne končili a s nimi aj miestne pivovary. Množstvo slovenských miest a dedín stratilo vlastné domáce pivo. Najprv to bolo pre plánované hospodárstvo, potom pre privatizáciu. V ostatných rokoch sa pod to podpísali pivní giganti, ale aj nezáujem štátu o podporu domáceho pivovarníctva.

Lenže Slovensko práve v súčasnosti zažíva akúsi pivnú revolúciu. Je to aj zásluhou vzniku Asociácie malých nezávislých pivovarov Slovenska, ktorej cieľom je podpora a rozvoj malých pivovarov na našom území a tiež zachovanie rôznorodosti chutí pivného moku, ktorá sa v poslednom čase takmer vytratila. Kým v roku 2009 by sme počet malých pivovarov spočítali na prstoch dvoch rúk, dnes ich počet dosahuje číslo šesťdesiat a je dosť možné, že v roku 2017 ešte narastie. Vznikla dokonca aj kampaň s názvom Pivobrana. Väčšina projektov malých pivovarov však musí riešiť spleť byrokratických povolení a ich finalizácia môže trvať aj niekoľko mesiacov. Práve pivná revolúcia však vracia pivo aj tam, odkiaľ zmizlo. Dnes nájdeme remeselné pivovary od Holíča po Humenné.

■ TRADIČNÉ POSTUPY

Mnohé malé pivovary sa inšpirovali zahraničím, viaceré kombinujú česko-slovenskú pivovarnícku tradíciu s novinkami. Pivo štrnástka alebo dvadsiatka už nie je raritou. Pivá z mini pivovarov, ktoré ročne vyprodukujú do desaťtisíc hektolitrov nápoja, chutia inak. Každý výrobca má svoju vlastnú, a teda inú vodu, ktorá je významným nositeľom charakteru chuťových vlastností piva. Malé pivovary sa usilujú ísť klasickou cestou starých receptúr a pracovných postupov. Ďalšou pridanou hodnotou je dostatok času na výrobu. Tradičné pivo totiž dokvasujú dlhšie, preto aj lepšie chutí. Takže na zdravie a pite s rozumom!

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

***S** príchodom decembra sa s pribúdajúcimi dňami dostáva do vedomia ľudí a ich príbytkov jedinečná, neopakovateľná, čarovná atmosféra Vianoc. Ľudské vnútro, ktoré v tomto čase mení svoju akustiku, sa stáva citlivejším i na slovo vo vzájomnej komunikácii. V čase vianočnom má aj Slovo inú chuť a vôňu. Prostredníctvom neho sa sebe klaniame a ďakujeme za to, že sme jeden druhému tým najvzácnejším Darom, ktorým sa obdarúvame, alebo mali by sme sa obdarúvať nielen na Vianoce, ale počas celého roka. Čas vianočný je aj návratom k Slovu, ktoré bolo na počiatku a ktoré sa žiada v každej medziľudskej komunikácii vyberať ako drahokamy.*

Chuť a vôňa Vianoc a vianočných sviatkov

V poslednom tohtoročnom prihovorení chceme práve v súvislosti s tradičným sviatkom zimného slnovratu pripomenúť aktuálne písanie slova, ktoré pomenúva tento najkrajší sviatok roka. Posielanie vianočných pozdravov, želaní a vinšov je v tomto čase už všeobecne rozšírený jav. Niektorí používatelia jazyka sa neoprávnene nazdávajú, že pravopis tohto slova je rozkolísaný, preto často nerešpektujú kodifikačnú príručku Pravidlá slovenského pravopisu. V textoch, osobitne v mejlových, ale aj na vianočných kartách nezvyčajne vzrastá výskyt spisovne nesprávnej podoby slova Vianoce a slovného spojenia vianočné sviatky. Potom nielen v súkromnej, ale aj vo verejnej komunikácii nachádzame text s podobou Veselé vianoce. Lenže podoba Vianoce v tomto texte sa nezhoduje s jestvujúcou kodifikáciou. Aj v kapitole Písanie veľkých písmen, aj v slovníkovej časti sa názov Vianoce píše podľa pravopisnej normy s veľkým začiatočným písmenom. Niekedy sa stretávame s podobou Vianočné sviatky. Pri odvodenom prídavnom mene – vianočný pozdrav, vianočný vinš, vianočné sviatky – sa píše malé začiatočné písmeno.

Vianočné sviatky zo zimného zvykoslovia v rámci kalendárneho obradového folklóru predstavujú jedinečný poklad a sú bohatou studnicou zvykov prostredníctvom slovesných prejavov aj v miestnych nárečiach. Na ilustráciu uvádzame, že napríklad v Novohrade nebývali Vianoce, ale vždy bol Kračún. A rôzne úkony, ktorými si rodina chcela zabezpečiť prosperitu, zdravie a šťastie do budúceho roka, sa vykonávali na Dohvézdne ďen, čiže Štedrý deň.

Vážení čitatelia, pracovníci Katedry slovenského jazyka a komunikácie Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorí sa vám v priebehu roka v priestore tohto stĺpčeka prihovárali, želajú vám krásne a veselé Vianoce a príjemné prežitie vianočných sviatkov a nezabudnite pri vianočnom stromčeku rozbaliť vzácny Dar – obyčajné ľudské SLOVO, ktoré nech nevhodný dotyk nikdy nepokazí...

Július LOMENČÍK,
Katedra slovenského jazyka a komunikácie FF UMB v Banskej Bystrici

NA OKRAJ

***V** treťom tohtoročnom čísle časopisu Vojenská história, ktorý vydáva Vojenský historický ústav v Bratislave, prináša Jana Zaťková časť dokumentu – denníka bývalého pešieho pluku. Z originálu vo Vojenskom historickom ústave vo Viedni vybrala časť, ktorá približuje mobilizáciu pluku, jeho odchod na front a prvé bojové strety na východnom fronte.*

Drotársky pluk

Legendárny 71. peší „drotársky“ pluk sídlil v Trenčíne. Konkrétne tu bolo veliteľstvo pluku, dva prápory, náhradný prápor a doplňovacie veliteľstvo. Pluk doplňovali povolanci z Trenčianskej, Oravskej a Turčianskej župy. Preto v jeho zložení dominovali Slováci, ktorí v roku 1914 tvorili až osemdesiatpäť percent jeho stavu. Po vyhlásení mobilizácie sa v ňom sústredilo asi osemtisíc záložníkov. Ich prvé bojové nasadenie bolo na východnom fronte v rámci 14. pešej divízie 1. armády. Pluk sa už v auguste 1914 zúčastnil na bitkách pri Polichne a Kraśniku, kde utrpel veľké straty. Koncom augusta 1914 sa začala rakúsko-uhorská ofenzíva, počas ktorej bol 71. peší pluk s oddielom Scharitzer v rámci 14. pešej divízie 1. armády nasadený v smere na Lublin proti 4. ruskej armáde. Počas prvého dňa sa dostal do bojov o výšiny pri Polichne, kde prišiel o vyše dvesto mužov. Nasledovali útočné boje smerom na Rudnik a Kraśnik, počas ktorých sa podarilo zatlačiť tri ruské divízie. Ďalšie nasadenie pluku bolo na prelome rokov 1914/1915, keď sa zúčastnil na bojoch v Karpatoch na úseku Medzilaborce – rieka Uh a až do mája 1915 severne od Vyšnej Jablonky a na vrchu Skury.

Jozef Krupa z Dolného Kubína inicioval postavenie zvonice na tomto vrchu pri Hostoviciach padlým vojakom, medzi ktorými boli aj desiati Oravci. Vedno so svojimi druhmi uvažuje vybudovať ďalšie dve podobné zvonice – v Poľsku i Slovinsku.

„Podľa našich zdrojov vieme, že na obidvoch stranách Karpát – v Poľsku a na Slovensku – padlo päťdesiatštyri mužov z Oravy. Na Skure padli vojaci 71. pešieho pluku. V Jangrote pri Krakove je pochovaných viac ako päťdesiat Oravcov, štyria chlapci sú zo Zázrivej, medzi nimi aj poručík Fedor Kállay z Liptovského Mikuláša. Niektorí bojovali v spomínanom 71., iní v 72. pešom pluku a padli v jeseni 1914 pri obrane Krakova; ďalší slúžili v 15. honvédskom pluku, ktorý je známy z bojov o Jangrot, Kozialatu a Wyšnicu. Na cintoríne v slovinskej Bukovici sme zatiaľ vypátrali dvadsaťosem Oravcov, ktorí padli na bojisku pri obci Vertobja počas bitiek na Soči. V obidvoch cintorínoch je okolo päťtisíc mŕtvych, väčšinou Slovákov. Tam by mali stáť zvonice.“

Horizontom dokončenia výstavby oboch zvoníc je magický 11. november 2018 – storočnica skončenia prvej svetovej vojny. S partnermi z poľského Jangrotu úzko spolupracujú, a keďže z Oravy to nie je ďaleko, do roka by zvonica na cintoríne mohla stáť. V prípade slovinskej Bukovice sa uskutočnili prvé stretnutia, ktoré potvrdili záujem oboch strán na vybudovaní zvonice.

(mš)

Pripomínajú najvyššie obete tých, ktorých zmietla vojnová smršť

Zvonice pre tých, čo sa nevrátili

Text a foto: Marián ŠIMKULIČ

Obec Hostovice v okrese Snina má iba necelých tristo obyvateľov. V poslednom období sa výrazne zapísala do povedomia verejnosti akciami spojenými so storočnicou prvej svetovej vojny. Starosta Hostovíc Peter Čopák je bývalý armádny dôstojník. Preto aj jeho cieľom v spolupráci s Klubom vojenskej histórie Beskydy bolo zrekonštruovať tamojší cintorín s obeťami prvej svetovej vojny. Po dobrovoľníckych brigádach členov klubu sa to pred dvoma rokmi podarilo. Na tunajšom vojenskom cintoríne sa zo sto dvanástich padlých podarilo identifikovať až stotri vojakov rakúsko-uhorskej armády, ktorí pochádzali z územia Slovenska, Česka i Maďarska.

Stopy vojny v Hostoviciach.

Tým sa však aktivity obce a klubu neskončili. V roku 2016 zorganizovali rekonštrukciu tunajších bojov z obdobia tzv. Veľkonočnej bitky a koncom júla slávnostne posvätili zvonicu. História jej zrodu sa začala písať ešte v roku 2015, keď KVHB Beskydy v spolupráci s obcou Hostovice zorganizoval turistický pochod na miesta bojov prvej svetovej vojny. Popri turistoch z východného Slovenska boli aj niekoľkí z Oravy, a medzi nimi i takí, ktorých predkovia pri obci bojovali. Počas pochodu sa zrodila myšlienka postaviť na bojisku zvonicu, ktorá bude pripomínať vojnové obete.

J. KRUPA oznamuje pradedom, že sme nezabudli.

■ Z HISTÓRIE BOJOV

Pripomeňme si udalosti, ktoré sa v tomto období ako vojnová ničivá smršť prehnali Hostovicami. Od októbra 1914 do mája 1915 sa obec nachádzala v tesnom zázemí karpatského frontu. Intenzita bojov sa zvýšila v marci počas ruskej protiofenzívy. Po páde pevnosti v Przemyšli stiahla ruská armáda do Karpát posily a obrana 2. a 3. rakúsko-uhorskej armády bola vážne oslabená. Od apríla 1915 sa začal ruský útok a front siahal od Čabín po Vyšnú Jablonku. Intenzívne boje trvali až do skončenia Veľkonočnej bitky. V okolí Hostovíc do priebehu bojov zasiahli aj slovenské pluky rakúsko-uhorskej armády. Oblasť severne od obce bránila 14. pešia divízia z Prešporku, v rámci ktorej bojoval aj vtedajší 71. peší pluk z Trenčína a 72. peší pluk z Prešporku. Na miestnom vojnovom cintoríne je pochovaných niekoľko vojakov z 34. pešieho pluku z Košíc, ktorí zomreli v poľnej nemocnici v Hostoviciach.

■ DESIATI Z ORAVY

Na hostovických Skurách zahynulo popri mnohých iných aj desať vojakov z Oravy. Ťažko skúšaná bola i samotná obec. Po povolávacom rozkaze, ktorým muži od osemnásť do päťdesiat rokov museli narukovať do armády, v obci ostali len ženy, deti a starci, trápiaci sa na poliach a gazdovstvách. Počas bojov sa civilné obyvateľstvo ukrývalo v lesoch, aby potom, keď sa vrátili do obce, našli len spálenisko. Dokonca z rozprávania vieme, že museli jesť aj spálené obilie. Ako uvádzali vtedajšie maďarské noviny, ľudom, ktorí vyšli z lesov, ostali len oči pre plač, pretože dedina bola celkom zničená a predpokladalo sa, že sa ani neobnoví, že zanikne. Vďaka nadšeniu darcov a dobrovoľníkov začal projekt výstavby zvonice v Hostoviciach dostávať reálne kontúry. Do skladania skeletu sa majstri pustili už v zimných mesiacoch. Drevo vyrástlo pod oravským Chočom. V júni tohto roku pomáhali základy pod zvonicu vykopať členovia združenia Krajcaroš zo Szekésfehérváru. S úpravou prístupovej cesty, ako aj s betonážou základov budúcej zvonice pomohla obec Hostovice. V júli sa tak mohli do práce pustiť majstri remeselníci z Oravy a zvonicu, ktorá prešla z Oravy vyše stosedemdesiat kilometrov, na mieste zmontovali.

■ KRÍŽ OD MNÍCHA

Zvonici venovali mnoho hodín práce na úkor voľného času. Kríž zhotovil starosta Zázrivej Maťo Mních, oplechovanie Janko Porvich z Dolného Kubína, šindle zabezpečil Štefan Grech z Kežmarku, konštrukciu a pokrytie Štefan Martvoň z Hornej Lehoty, Štefan Šalata z Veličnej, Miroslav a Jozef Ondrekovci z Kňažej. Zvony – nábojnice – dopravil Anton Kutliak z Polhory. O ich úpravu sa postarali vo firme Strojsros Dolný Kubín. Konečnú podobu zvonom dali Oravci z firmy Elektrotech plus. Konzoly na ukotvenie zvonice vyrobil Pavol Heško. Všetky pomocné práce vykonali dobrovoľníci z KVHB a členovia klubov z Českej republiky a Maďarska. Architektonickú predlohu stavby našli autori myšlienky v hranom filme Priehrada, ktorý zachytil stavbu vodného diela na Orave.

Členovia Klubu vojenskej histórie Beskydy a Oravci počas brigády na vrchu Skury.

Porada členov KVH Beskydy a Oravcov o postupe prác na vrchu Skury.

■ NEZABUDLI SME

Hnacím motorom celej akcie bol člen klubu Jozef Krupa z Dolného Kubína. O výstavbe zvonice povedal: „Myslím si, že hroby vojakov sú posvätné, ako je uvedené aj v Ženevských konvenciách. Pre nás je to signál, odkiaľ štartujeme. Začíname teda zvonicou na Skure pri Hostoviciach, ktorá stojí na mieste, kde zahynuli stovky vojakov. Preto zvony na zvonici nie sú odliate, ale vyrobené z nábojníc kanónov. Naši dedovia si zaslúžia primeranú úctu.“

V sobotu 30. júla tohto roku zvonicu slávnostne posvätili. Na vrch Skura absolvovali účastníci posviacky vyše osemkilometrový pochod. Náročný výstup aspoň trochu pripomínal útrapy vojakov, ktorí tu bojovali v prvej svetovej vojne. Na vysviacke zvonice sa zúčastnilo aj sedem príbuzných padlého Jozefa Suroviaka z Pribiša v okrese Dolný Kubín – vojaka 15. honvédskeho pešieho pluku, ktorý zahynul 6. apríla 1915 v Dare. Miesto jeho posledného odpočinku príbuzní vypátrali po sto rokoch. Ďalší Oravec – Štefan Duľa z Krásnej Hôrky, v súčasnosti súčasti Tvrdošína, zahynul v Nižnej Jablonke. Jeho ostatky sú uložené v krypte v Osadnom.

„Nech hlahol týchto zvonov pripomína všetkým, že sa tu nielenže bojovalo, ale aj budovali základy nášho budúceho štátu,“ povedal Jozef Krupa a rozozvučal zvony na zvonici. „Aby naši pradedovia vedeli, že sme na nich ani po sto rokoch od ich smrti nezabudli,“ dodal.

Predseda Klubu vojenskej histórie Beskydy Martin Drobňák na margo doterajšieho úsilia pri výstavbe zvonice uviedol: „V Hostoviciach nás čaká ešte veľa práce. V dohľadnom čase k zvonici vybudujeme náučný chodník a vyznačíme prístupovú trasu z obce. Zároveň v okolí zvonice plánujeme umiestniť pamätné kamenné dosky s menami vojakov z územia súčasnej Slovenskej republiky, ktorí zahynuli na Karpatskom fronte. Veríme, že turisti a záujemcovia o históriu budú často zvonicu navštevovať a nezabudnú zazvoniť pamiatke vojakov. Nech každé zazvonenie na zvonici pripomína smutný osud vojakov, ktorí zahynuli na frontoch prvej svetovej vojny, ale aj tých, čo sa domov vrátili a po zvyšok života so sebou niesli kríž.“

Popri cintoríne venovanom padlým v prvej svetovej vojne v Hostoviciach či neďalekej krypte pod Chrámom Nanebovzatia Hospodinovho pravoslávnej cirkvi v Osadnom vybudovali nadšenci na vrchu Skura zvonicu tým, ktorí padli v bojoch. Organizátori sa nádejajú, že spomínané lokality sa stanú oficiálnymi miestami pietnych spomienok prvej svetovej vojny. Tunajšie boje v Karpatoch si totiž nielenže vyžiadali množstvo obetí, ale známa Veľkonočná bitka i ďalšie strety rakúsko-uhorskej a ruskej armády na severovýchode Slovenska v rokoch 1914 – 1915 boli jedinými bojiskami prvej svetovej vojny na území Slovenska.

■ ÚCTA PRADEDOM

Nadšenca a člena Klubu vojenskej histórie Beskydy Jozefa Krupu z Dolného Kubína sa pýtame, čo spôsobilo, že popri hľadaní histórie a účasti na brigádach pri rekonštrukcii cintorínov prvej svetovej vojny sa spolu s ďalšími nadchol pre budovanie zvoníc pripomínajúcich padlých Oravcov i všetkých, ktorí na tamojších bojiskách zahynuli. Začal trochu zoširoka: „V mojich spomienkach z mladosti ostala spomienka na starého otca, ktorý sa zúčastnil na bojoch v prvej svetovej vojne, a touto epochou histórie som sa začal zaoberať. Vo svojej rodnej obci som zistil, že v druhej svetovej vojne padli z dediny dvaja vojaci a v prvej svetovej vojne ich bolo až šestnásť. Keď som sa tým začal hlbšie zaoberať, podobný pomer bol aj v okolitých obciach. Tak ma to trochu zaskočilo, hovorím si, je to nespravodlivé, že sa stále spomínajú iba padlí a hrdinovia z druhej svetovej vojny a naši pradedovia akoby si nezaslúžili pozornosť. Množstvo cintorínov z prvej svetovej vojny nemá označené hroby, sú to neznámi vojaci. Tak sme sa teda najskôr zamerali na to, aby sme ozrejmili neznáme hroby.“ V súčasnosti Klub vojenskej histórie Beskydy už má na webovej stránke spracovaný zoznam okolo šesťtisíc padlých vojakov z celkového počtu takmer sedemdesiattisíc, ktoré chcú dokončiť v priebehu ôsmich rokov.

Prejdime však k nadšeniu za výstavbu ďalších zvoníc. Hovorí Jozef Krupa: „Ak si uvedomíme, že v poľskom Jangrote je pochovaných 2 570 padlých, skoro rovnako aj v slovinskej Bukovici, že na Slovensku je vyše dvesto cintorínov, v ktorých je pochovaných okolo štyridsaťtisíc vojakov, to všetko vo mne i v mojich priateľoch vyvoláva pocit, že naši pradedovia si zaslúžia primeranú úctu.

S bývalým ústredným riaditeľom STV Jozefom DARMOM

Otázniky verejnoprávnosti médií

Zhováral sa Roman MICHELKO – Foto: archív SNN

Už takmer štvrťstoročie neustále počúvame o verejnoprávnosti médií a stále by sa našlo dosť takých, čo by sa zmenili na mimozemšťana po otázke, čo to vlastne je? Osvietenejší by aj vedeli, len si nebudú celkom načistom, že to, čo platilo o verejnoprávnosti nedávno, je ešte aktuálne aj teraz, lebo tento pojem si vždy ktosi prispôsobuje ako kabát podľa politického počasia, ktorý možno šikovne prevracať. Rozhodli sme sa preto pobesedovať si o tejto téme s mediálnym odborníkom, bývalým ústredným riaditeľov STV Jozefom DARMOM.

● Za akých okolností sa prijalo rozhodnutie, že štátne médiá treba transformovať na verejnoprávne?

V politických šermovačkách po roku 1990 to priam sršalo verejnoprávnosťou, „jasnosťou“ politických téz demokratickej informačnej politiky. Politická scéna doslova hýrila poslaneckými expertmi, previerkami verejnoprávnosti „priamo na mieste“ s vopred prichystanými scenármi a so stanoviskami o „verejnoprávnej nedostatočnosti“ Slovenskej televízie (STV) a Slovenského rozhlasu (SRo). A napokon po vzájomnom mocenskom striedaní garnitúr pri moci a dirigovaní týchto médií sme si vždy vypočuli, že sa vlastne ani dobre nevie, čo je to verejnoprávnosť, a že chýba štátna masmediálna politika. Parlament už iba dohrával tieto výstupy pri odvolaní štatutárov médií, pri odvolávaní a vymenovávaní členov Rady STV a SRo, pri schvaľovaní či neschválení mediálneho zákona. Výsledkom je skutočnosť, že v SR je dosiaľ účinný a nezmenený socialistický tlačový zákon z roku 1966.

● V takýchto prelomových obdobiach sa vždy vedie zápas o vplyv v médiách. Bol u nás naozaj taký strohý a bezohľadný?

Transformačný proces v politickom systéme po novembri 1989 nebol a ani doteraz nie je demokratizačným a hodnotovým procesom. Nie je procesom k identite národov, ktoré boli devastované ideológiou boľševizmu, teda teroristického až hrdelného odnárodňovania. A ideológiou ateizmu bolo doslova plienené naše duchovno. Bol to duchovný kolonializmus.

A médiá? Tie sú už spútané okupačnou sieťou nadnárodných mediálnych monopolov svetovlády. Dôkazy? Stačí pohľad do stránok na Slovensku vydávaných printových médií a na programovú matricu RTVS. Súkromné médiá si už otvorene plnia úlohy majiteľov a sponzorov.

● Takže aký bol a je skutočný geopolitický rámec našej politickej, ekonomickej a aj masmediálnej transformácie?

Áno, popri ovládnutí finančného sveta bánk má táto „operácia ako imperatív aj strategický cieľ – ovládnuť masmediálne siete národných štátov vrátane masmediálneho výskumu, výskumu verejnej mienky. Preto sa na územiach týchto štátov vybudovali rôzne „tieňové“ inštitúty pre verejné otázky na ovládnutie politologických, sociologických pracovísk vedy a vysokých škôl. V slovenskej republike je v podstate nateraz ukončená nadnárodná „transformácia“ sektora printových médií, národnokultúrna štruktúra je marginalizovaná a iba živorí. Podarilo sa zdecimovať akúkoľvek predstavu štátnej vládnej moci v oblasti informačnej politiky, legislatívnej ochrany slovenského mediálneho priestoru a podpory jeho plurality. Podarilo sa zdecimovať štátny záujem na masmediálny výskum. Monopolizáciou je totálne ochromená pluralita regionálnej tlače. Strategickou likvidáciou národného masmediálneho výskumu, masmediálnej vedy sa pripravila pôda na totálne ovládnutie novinárskeho školstva na prizme národných strategických inovácií. Do záverečného kola tejto transformácie sa dostáva Slovenská televízia, ešte stále aspoň podľa zákona národná, nezávislá, nadstranícka, informačná a kultúrna, vzdelávacia inštitúcia. Už je však statočne rozvrátená bojom o politickú moc z pohľadu globalizácie miestodržiteľmi „európskej provinčnej moci“.

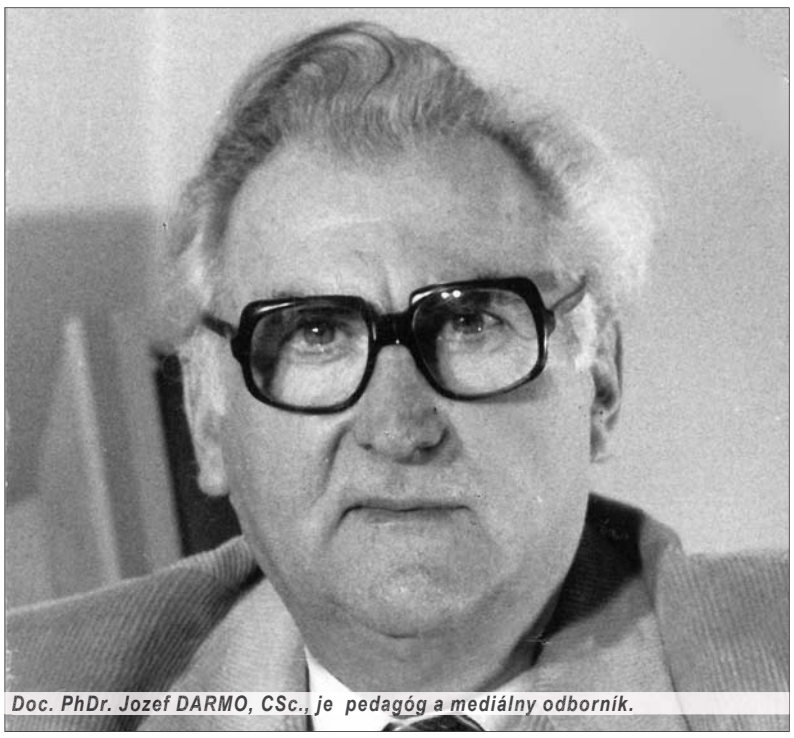

Doc. PhDr. Jozef DARMO, CSc., je pedagóg a mediálny odborník.

● Aké kroky viedli k takémuto vývoju?

Základom je neľútostný zápas o verejnoprávne masmédiá, teda o televíziu a rozhlas. O to viac, že Slovensko sa popri Maďarsku dostáva do centrálnej zóny americkej bezpečnostnej politiky a expanzie transatlantického vplyvu v Európe vôbec. V zábavne naladenom mikrofóne už nemusí moderátor zaujať publikum myšlienkou a rozhlasovou farbou hlasu. Na obrazovku RTVS sa stačí natlačiť, našminkovať a pristrihnúť myšlienky. V našej situácii, keď parlament nie je zborom poslancov voliča, občana, ale politických strán a je priestorom pokračujúceho politického boja o moc, nie o plnenie predvolebných sľubov, neexistuje ani zainteresovanosť na verejnoprávnosti masmédií.

● A takýto parlament „ovláda“ od roku 1989 verejnoprávne masmédiá?

Je to tak. Podpísal sa a podpisuje sa i naďalej pod ich profesionálny, morálny, tvorivý a ekonomický rozvrat. A práve parlament preniesol neľútostný boj z veľkej časti aj na pôdu STV, SRo (RTVS). Každé politické zoskupenie má dnes v „tretinovej“ politizujúcej kariérnej vrstve zamestnancov svojich donášačov, mediálnych barličkárov. Táto vrstva podľa vlastných kariérnych ambícií a scenárov politických grémií inscenovala a inscenuje sústavnú neurotizáciu už nadnárodnými záujmami zosnovaného mediálneho prostredia. Doslova dusí šírením strachu, dezinformáciami jeho tvorivé prostredie.

Organizačným nástrojom sú práve inštalované „producentské centrá“ namiesto zlikvidovaných tvorivých redakcií. Tak sú verejnoprávne médiá rozvracané zvonka aj zvnútra. Producentské centrá sú totiž „bližšie“ k províziám a k tunelovaniu RTVS. Boj o peniaze, kariéry vnútri RTVS, boj na politickej scéne a cez obrazovku – mikrofón to bol a je priestor, v ktorom sa topili a topia, korumpujú, obetujú ústrední riaditelia STV, SRo a Rady STV. A ak sa náhodou stalo, že ústredný riaditeľ si dovolil oprieť sa o umlčiavanú tvorivú väčšinu, navyše aj o zákon o nezávislosti a nadstraníckosti STV, stal sa „hrozbou“ v politickej rulete opozície a koalície.

● Aké je vaše videnie verejnoprávnosti masmédií v našich podmienkach?

Všetko doterajšie uvažovanie o verejnoprávnosti televízie sa nevymanilo z politických tlakov, ba až brachiálnej mocenskej nadnárodnej manipulácie. Za totalitného boľševického princípu moci sa devastovali a, žiaľbohu, doteraz sa devastujú základné hodnotové princípy STV. Pritom tieto základné hodnotové princípy sú obsiahnuté v platnom zákone o STV a SRo. Sú definované dostatočne jasne – že verejnoprávna televízia a verejnoprávny rozhlas sú inštitúcie, a to zdôrazňujem, že ide o inštitúcie. Teda ide po prvé o inštitúcie hodnotovo národné, t. j. budované na hodnotách, ktoré kreoval slovenský národ vo svojich dejinách, na hodnotách, ktoré utvárali jeho hmotný, duchovný, spoločenský a občiansky život. A po druhé sú to kultúrne, kultúrotvorné, kultúru šíriace a kreujúce inštitúcie. A do tretice, sú inštitúcie pozitívne závislé od informačnej, kultúrnej, kreatívnej objednávky občanov. Zároveň netreba zabúdať, že ako technický prostriedok šírenia informácií sú to inštitúcie, ktoré na úrovni objektivity, plurality, kultúrnej komunikácie sprostredkovávajú občanom informácie nevyhnutné k ich osobnostným, politickým, pracovným, kultúrnym a kreatívnym potrebám. Zabezpečujú globálnu integritu poľa informačného servisu občanov.

● Podľa vášho názoru v čom tkvie podstata týchto neduhov či nesprávneho naštartovania ďalšieho vývoja?

Ešte mám pred očami a v ušiach výkriky mládežníkov v STV, preoblečených do habitu VPN, ich výzvy na nové poriadky v STV. A tie na seba nedali dlho čakať. Začiatkom roka 1992 dochádzalo k odsunu výrobných zložiek (kamera, réžia, zvuk) z redakcií. V máji tohto roka manažment „obrodený“ mládežníkmi VPN zrušil všetky dovtedy existujúce redakcie. Nastalo hromadné prepúšťanie redaktorov, dramaturgov, technikov, strihačov a televíznych špecialistov, vytvárali sa tzv. „producentské centrá“. V nich sa bez akejkoľvek koncepcie sústredili zvyšky redaktorov a dramaturgov do tzv. „tvorivých skupín“. V skutočnosti to bola operácia, ktorá umožnila, aby boli do STV dosadené „spoľahlivé“ kádre zvonka. Stali sa vedúcimi centier, v popise práce nemali povinnosť odovzdať konkrétnu minutáž relácií, ale vykonávali dozor nad redaktormi, ktorí naopak vedeli, čo je to televízna tvorba. Ťažiskom práce týchto vedúcich PC bola réžia za honorár v STV a pre agentúry, s ktorými v externom prostredí uzatvárali zmluvy. Doslova sa kradli scenáre, námety redaktorov STV a objavovali sa v ponuke agentúr. Tvorivá ponuka STV sa postupne úplne deštruovala, začiatkom leta 1992 boli prepustení režiséri a od 1. októbra 1993 sa začalo hromadné prepúšťanie dôchodcov a pracovníkov v preddôchodkovom veku. Totálny rozklad tvorivého portfólia STV dovŕšil reinžiniering realizovaný Jenewien. Na svoje si prišla firma i manažment. STV sa stala „odpadovým košom“ externej tvorby rôznych agentúr z vonkajšieho prostredia, tvorby veľmi rôznorodej kvality. A tu sa spustil aj proces zadlžovania STV. Manažment STV rokoch 1994 – 1996 sa pokúšal zastaviť tento rozkladný proces vo sfére tvorby a ekonomiky. Obnovil redakcie a sústredil sa na ťažiskovo dlhodobú víziu programotvorby. Aktivoval zložky režisérov, kameramanov, zvukárov, strihačov, pristúpil k digitalizácii technológií, technickej mobility archívu, k modernizácii štúdií v Košiciach a Banskej Bystrici. Vybavil ich novými dabingovými technológiami, novou prenosovou technikou. STV získala špičkové technológie televíznej grafiky a začala naberať dych na vlastnú pôvodnú tvorbu. Ukončil sa prepis všetkých celoštátnych programov do roku 1993 a dnes sú vo fondoch STV. Nový model spolupráce v rámci platnej zmluvy medzi STV a IP, s. r. o., priniesol zisky z reklamy v takej miere, že STV mohla nastúpiť cestu podstatnej redukcie straty. Z plánovej straty tristo miliónov následkom radikálneho zvýšenia úhrad Slovenským telekomunikáciám odchádzal manažment v roku 1996 so stratou deväťdesiatdva miliónov SK. Manažment však neuspel politicky pred straníckym parlamentom, pretože nebol ochotný kupčiť s verejnoprávnosťou. Dôsledkom bolo opätovné otvorenie cesty rozkladu STV, rast zadlženosti. Opätovne sa zrušili redakcie, vytvorili producentské centrá a dlh dosiahol „astronomické“ čísla. Nad STV, podľa môjho názoru, politici zlomili palicu, podľa nich je v kolapse, ale ich politika vo vzťahu k týmto inštitúciám a ich verejnoprávnosti v kolapse stále nie je.

● Čo by teda vládnuca exekutíva mala urobiť v tejto oblasti?

Čo je nevyhnutné? Po prvé: Z iniciatívy koaličnej „trojky“ mala by sa vybudovať Rada vlády pre informačnú politiku a informačnú spoločnosť s vymedzením jej poslania a kompetencií. Táto rada má už aj svoju „čerstvú“ agendu. Na Medzinárodnej konferencii v Ženeve (16. 6. 2006) dostalo Slovensko povolenie sprevádzkovať osem celoplošných digitálnych televíznych sietí. Ako s nimi vláda Slovenskej republiky naloží? Za dnešného stavu absencie prítomnosti štátu, teda občana, v tejto strategicky prvoradej oblasti výkonu demokratickej vôle politickej moci môže byť výsledok katastrofálny. Médiá sú dnes rozhodujúcim „frontom“ úspechu vlády! Ak myslím vládu, tak súčasne myslím aj na úspech Slovenska. Printové médiá sú pre vládu aj Slovensko stratené. Rozvrátená, rozkradnutá je už verejnoprávna STV, zbavená nielen obsahu národnej kultúrnej inštitúcie, ale už aj formálnych znakov národného loga v grafickom vizuáli. Nahradil ich, a to „čitateľne“, inventár známej symboliky oranžovej, modrej farby, trojuholníčkov, opäť s pečaťou hviezdy. Jasný signál, kto dnes „duchovne“ riadi Slovenskú televíziu! Pred očami vlády sa podobne likviduje Slovenský rozhlas. Mimochodom, po osemdesiatich rokoch zaniká aj znelka zo slovenskej hymnickej piesne, vytratili sa nedeľné Živé slová, sviatočná nedeľná rozprávka pre deti, siahajúca do ich dušičiek, hodnotového sveta, dostala náter „halabala“. Všetok politologický, sociologický, historický výskum je obsadený kreovaním výstupov nadnárodných záujmov. Vláda, teda Slovensko, ak chce uspieť, musí radikálne zmeniť tieto pre Slovensko krajne nepriaznivé relácie. Po druhé: K samostatnej mediálnej politike treba obnoviť základný masmediálny výskum v podobe obnovenia Novinárskeho študijného ústavu. Bez tohto pracoviska nemožno robiť nezávislú informačnú politiku štátu, školskú politiku v oblasti prípravy a výchovy novinárskeho dorastu.

Teda navrhujem zrušenie RTVS a návrat STV a SRo k ich komunikačnej hodnotovej a tvorivej identite opretej o historickú osnovu ich miesta v civilizačnej osnove slovenského národa, Slovenska v komunikačnom zosieťovaní Európy a sveta.

POSTREH

***V** daždivý novembrový deň som sa ocitol na autobusovej zastávke v spoločnosti starenky s dvoma igelitkami. Poznal som ju, bývala na blízkom majeri, a pokiaľ viem, dlhé roky pracovala v štátnom majetku a tam aj zostarla. Nečítala noviny, časopisy, nepozerala televízor, nikdy nebola v divadle, v kúpeľoch... a pretĺkala sa životom s mizerným dôchodkom, ako sa len dalo. Vystačila si s Katolíckymi novinami, rozprávkami od Dobšinského a so Svätovojtešským kalendárom. Do dediny prichádzala iba zriedka na nákup, pre dôchodok alebo do kostola. A pre kosti...*

O starobe

„Nesiem kosti pre psa a pre mačku,“ povedala pri našom poslednom rozhovore. „Pani mäsiarka je veľmi dobrá duša, vždy mi nejaké odloží zadarmo,“ poinformovala ma. „Aj na polievku mi z nich ostane...“

„Ale sú tvrdé a z kĺbov,“ poznamenal som. „Mačka si s nimi neporadí,“ zapochyboval som.

„Môj Nero je gavalier, on jej tie kosti rozhryzie a nechá ju nažrať,“ vysvetlila mi. „Pes je niekedy k mačke solidárnejší ako človek k človeku,“ dodala ticho. „Mali by ste vidieť, aká mu je za to vďačná...“

Dobre poznám príbeh tejto starej, všetkými opustenej, upracovanej ženy. V mnohom mi pripomína postavu zo Solženicynovej novely Matrionina chalupa. Tiež mala iba psa, mačku, kozu a pár kusov starého nábytku...

Žena s igelitkami na zástavke autobusu. Manžel jej pred rokmi odišiel na repnú kampaň na Moravu a už sa nevrátil. Nechal ju samučičkú s dvomi deťmi, ktoré keď dospeli, nevedno kam sa tiež rozprchli. Muž sa vrátil až po rokoch, aby ho doopatrovala a pochovala: „Aj posledného pomazania sa mu pred smrťou dostalo,“ hrdila sa po pohrebe. Bola to pre ňu tá najdôležitejšia kresťanská povinnosť, akú musela urobiť pre kedysi blízkeho človeka. Tak ako kňaz aj ona mu odpustila. Prežila vlastnú kalváriu i trnistú cestu pri vybavovaní aspoň nejakého dôchodočku. A život dožíva v spoločnosti svojho Nera , mačky a kozičky.

Aj takéto sú príbehy starých ľudí, aj takáto je solidarita najbližších a spoločnosti s nimi. Spomínam to iba preto, že by sme tiež mohli mať nejakého Solženicyna, ktorý by nám zobrazil sociálnu situáciu mnohých starých ľudí dožívajúcich svoj život v samote, v nemocniciach alebo v domovoch pre dôchodcov. A žaloval tých, čo sú za tento stav zodpovední. Každý z nich nám ponúka príbeh, ktorý zapôsobí na človeka ako príliš silná cigareta. Uvedomujeme si to až vtedy, keď sa nám zrazu stratí z očí i zo života a v dedinskom rozhlase.

Neradostné sú príbehy starých ľudí dožívajúcich v odriekaní a samote. Majú však tiež právo na to, aby sme o nich čítali v románoch a poviedkach, nielen v čiernych kronikách. Príde nový Kukučín, Tajovský, Urban, Kráľ, Hečko alebo aj Ťažký, Šikula či Sloboda? Veď len vďaka nim ešte i dnes vieme, kto boli Mamka Pôstková alebo Čenková so svojimi deťmi... Len vďaka nim sme pochopili, že ak sa človek ocitne v samote a biede, nestáva sa z neho náš nepriateľ, ale iba sociálny problém nás všetkých. Bieda. Tá však dnes literátom nesľubuje úspech a uznanie.

Rudolf SLEZÁK

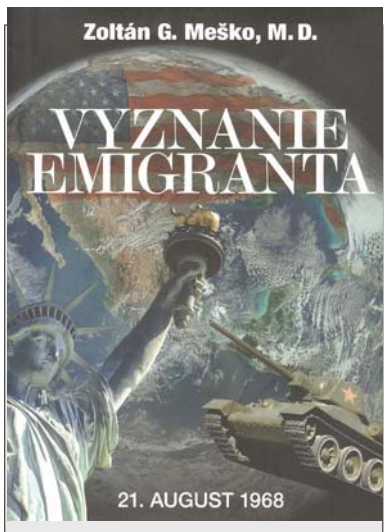

Vzácne svedectvo skvelej osobnosti

Autora knihy MUDr. Zoltána Meška nepredstavujeme na stránkach SNN prvý raz. V tomto roku sme o ňom písali po vydaní jeho memoárovej knihy, v ktorej až topograficky predstavil dávnejšiu minulosť Košíc a osudy svojej rodiny. Vyznanie emigranta je tiež z tohto žánrového súdka.

Zoltán Meško strávil takmer polstoročie mimo rodnej vlasti. Po roku 1968 a okupácii Česko-Slovenska vojskami paktu Varšavskej zmluvy odišiel nedobrovoľne do zahraničného exilu v USA. Emigroval spontánne, nie však bezcieľne. V roku 1967 – za hlbokého socializmu – v Prahe s úspechom absolvoval nostrifikačnú skúšku zo všeobecného lekárstva, ktorá ho oprávňovala pracovať v oblasti medicíny v USA. Druhý tromf, ktorý mu svojím spôsobom uľahčil emigráciu, bolo udelenie štipendia Alexandra Humboldta o rok neskôr, ešte pred samotnou inváziou okupačných vojsk. Štipendium využil na ročný pobyt v západnom Nemecku v Tübingene a až potom odišiel do USA.

Vyznanie emigranta popri vzťahových záležitostiach a existenčných situáciách v novom prostredí prináša cenný opis podmienok a systému lekárskej práce i kooperácie a stretnutí s výnimočnými osobnosťami medicíny v zámorí. Doktor Zoltán Meško prešiel v USA štyrmi špičkovými pracoviskami v detskej kardiológii. Na svoju vlasť nezabudol, ani nezanevrel. Hneď po novembri 1989 sa vrátil na Slovensko s jasnou koncepciou vybudovania detského kardiocentra na americký spôsob, kde mu boli pri realizácii jeho zámeru nápomocní predseda poprevratovej vlády národného porozumenia akademik M. Čič, predseda SNR F. Mikloško aj prezident M. Kováč. Za pomoci amerických Slovákov založil Nadáciu pre finančnú pomoc budúcemu Detskému kardiocentru, ktoré bolo s jeho pomocou vybudované a otvorené v roku 1992. Od tohto času poskytuje modernú špičkovú diagnostiku a chirurgickú liečbu deťom s vrodenými chorobami srdca.

Kniha Dr. Zoltána Meška je výnimočná a predstavuje zaujímavé svedectvo o emigrácii lekára – detského kardiológa, ktorý prekonal všetky prekážky na ceste za odborným rastom vo svojom odbore. Zoltán Meško sa stal univerzitným profesorom a svetovo uznávaným detským kardiológom. Patrí medzi pútavé a ojedinelé vyznania, týkajúce sa emigrácie rokov 1968 – 1969. Zároveň predstavuje odkaz pre mladšiu generáciu, aby si uvedomila a umocnila pocit vyjadrený v prísloví našich starých otcov: „Všade dobre, ale doma najlepšie.“

Prof. MUDr. Alexander JURKO, DrSc.

Ivan Mrva: Slovenské dejiny pre každého, Perfekt, 2016

Kniha do každej knižnice

Táto skutočne výpravná kniha obsahuje 340 farebných a čiernobielych ilustrácií, pričom dielo má len 136 strán. V každom prípade vraví o nás všetko – od prvopočiatkov do dnešných dní. Sebavedomá generácia mladých slovenských historikov, nepriamych i priamych žiakov profesora Rapanta, Stanislava, Špiesza, Deáka, Liptáka, Marsinu a Kučeru, každý rok prináša nové pohľady na slovenské národné dejiny, odklína nás z večného zabudnutia, robí z nás národ s vlastnými dejinami, rovnocennými s ktorýmkoľvek iným národom z „historických zemí“. Národ, ktorý v ranom stredoveku bol tvorcom jednej z európskych veľmocí tých čias.

Vydavateľstvo Perfekt má na vydávaní takýchto kníh výnimočný podiel. Veď len vlani dali na trh masívny, vyše päťstostranový bachant Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť, tejto jesene vyšlo u nich druhé vydanie Kučerovho diela Stredoveké Slovensko a už na vianočný trh ponúkli ďalšiu príťažlivú knihu z tohto súdka – Mrvove Slovenské dejiny pre každého.

Čitateľ nemusí mať k histórii nijaký mimoriadny vzťah, ale ak len trochu túži poznať vlastnú minulosť, poopraviť si účelovo vtĺkané znalosti z národných dejín (v rozličných obdobiach slúžiace rozličným zámerom panujúceho národa či politickej strany), núka sa mu skvelá príležitosť: jasný, ľahko stráviteľný, povedal by som až prívetivý text, pričom jeho príťažlivosť zvyšuje množstvo ilustrácií, pôsobivá grafická úprava, dôstojná väzba a kvalitný papier, je to aj sympatický vianočný darček pre každého. Ivan Mrva i týmto dielom napĺňa svoje krédo: „Úlohou historika je uvádzať veci na pravú mieru a dosiahnuť, aby slovenská história dodávala ľuďom to, čo im občas chýba – pocit hrdosti a sebavedomia, ale i pocit zodpovednosti za svoje chyby.“

Ján ČOMAJ

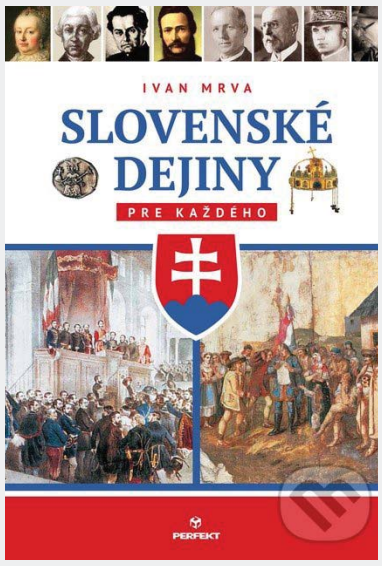

Prvé, čo je na tejto knihe potešiteľné: vyšlo už druhé vydanie. Slováci zrejme chcú poznať svoje dejiny, napísané verne, s potrebnou dávkou hrdosti každého národa. A ten náš tu žije už najmenej tisícšesťsto rokov a bol jadrom jednej stredovekej veľmoci, reč našich predkov patrila k štyrom jazykom, s ktorými sa človek mohol zhovárať so svojím bohom, či to bol Jehova alebo Trojjediný Boh: po hebrejsky, grécky, latinsky a staroslovensky. Aj o tom

Sebavedomé dejiny

sú dôkazy v tejto knihe. Ako nám v istom čase západný brat vsunul háčik do slova staroslovenčina nad písmeno „e“, ako nelogicky preniesol jadro Veľkomoravskej ríše stopäťdesiat kilometrov na západ od Nitry neuvedomujúc si, že aj túto časť ríše sme vtedy obývali my – a dodnes sa tu ľudia nazývajú moravskí Slováci, ako Svätý Otec, jediný človek na svete, ktorý mal právo udeliť panovníkovi hodnosť kráľa, oslovuje Svätopluka „rex“, čo nemá iný význam ako „kráľ“, ako Česi nazvali časť republiky „historické země“, aby tým naznačili, že Slovensko je bez histórie... Predovšetkým v tomto je význam výskumu a tvorby profesora Matúša Kučeru, vedca s tromi doktorátmi, učiteľa hrdej generácie mladých slovenských historikov, šesťdesiat rokov neúnavného pátrača v archívoch, spisovateľa literatúry faktu, aj iniciátora jazdeckej sochy kráľa Svätopluka na najstaršom obrannom aj obradnom mieste dnešného Slovenska – na bratislavskom hradnom kopci. Aspoň týmito niekoľkými vetami som mal chuť i povinnosť čitateľom Slovenských národných novín priblížiť fundamentálne dielo slovenskej historiografie, ktoré o nás podáva verný obraz niekedy od roku 450, keď sa naši predkovia roztratili údoliami Tisy, Laborca, Latorice, Váhu, Kysuce, Hrona, Ipľa, Dunaja a Moravy – po víťazstvo Turkov pri Moháči 29. augusta 1526, keď obsadili celú Panóniu, ale cez Slovensko ďalej na sever a západ neprešli.

Ján ČOMAJ

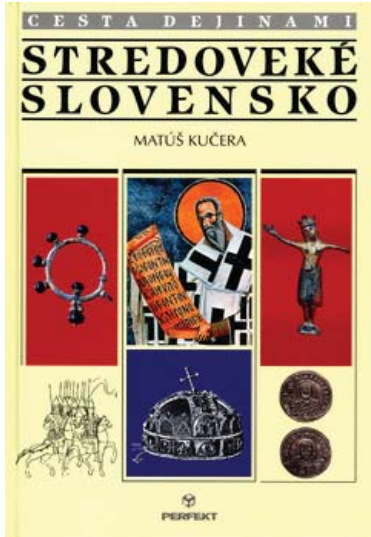

Porážka Osmanov

Kniha je prvým súborným dielom v slovenčine, ktoré hovorí o historickej bitke pri Viedni. V slovenskej historiografii je problematika tureckých vojen a života v susedstve Osmanskej ríše pomerne dobre spracovaná viacerými autormi, no Vontorčík vo svojej knihe ponúka aj výklad civilizačných rozdielov medzi islamom a kresťanstvom. Čitateľ tak ľahšie pochopí spolužitie s islamským obyvateľstvom a jeho správou. Ťažiskom knihy je však podrobný opis udalostí pamätného horúceho septembrového dňa roku 1683, keď na úpätí Viedenského lesa mohutná osmanská armáda a jej spojenci neodolala náporu kresťanských armád a dala sa na útek. Podáva svedectvo o poslednom veľkom meraní síl medzi kresťanským krížom a islamským polmesiacom, ktoré víťazstvom spojených kresťanských vojsk otvorilo cestu do nového rozvojového obdobia európskej civilizácie. Nezabúda ani na osobné zásluhy arcibiskupa Juraja Pohronca Selepčéniho (1595 Slepčany – 1685 Letovice), ostrihomského arcibiskupa – primasa, vicekráľa a filozofa slovenského pôvodu. Autor Emil Vontorčík, PhDr., je knihovník, historik, spisovateľ a publicista, ktorý sa narodil 6. 8. 1935 vo Vyšnej Lipnici v Poľsku (na území obývanom Slovákmi, ktoré bolo zabrané po prvej svetovej vojne) a v súčasnosti žije v Nitre. Ostáva dodať, že Vontorčíkova kniha je skutočne aktuálnym dielom v slovenskej historiografii, lebo dnešnému čitateľovi podrobne približuje expanziu Osmanskej ríše, ktorá postupne integrovala do svojho vtedajšieho svetového impéria nielen všetky balkánske etniká a štáty, ale aj Uhorské kráľovstvo a ohrozila i centrum Habsburskej ríše – Viedeň. Ide o pozoruhodné populárno-vedecké dielo, ktoré má čo povedať aj dnešnému čitateľovi a umožňuje porozumieť nielen historickým udalostiam na našom území.

Peter MULÍK

Reflexie v priestore slova, Vydavateľstvo MS, 2016

Slovo pre každého

Knižná publikácia Júliusa Lomenčíka pod názvom Reflexie v priestore slova, ktorá vyšla v Matici slovenskej (2016), ponúka v štyroch kapitolách (Reflexie o slove v dynamike času, Reflexie o slove v edukácii, Reflexie o slove v odkaze predkov, Reflexie o slove literátov) viac ako tri desiatky zamyslení, ktoré vznikali postupne v priebehu dvoch desaťročí. Podnety pre čitateľa sú v nich lákavo pestré: spoločenské, národné, pedagogické, tiež etické a estetické problémy, ktoré vo svojej bezprostrednosti provokujú a nútia rozpriadať v tichu úvah vlastné videnie súvislostí. Autor kriticky zaostruje na oslabovanie národného uvedomenia a neprehliada ani spoločenské pseudohodnoty a tolerované podoby násilia. Bystrým pedagogickým okom mieri na zárodky nehumánnosti, preferovanú konzumnosť, výrazne zasahujúcu do životného štýlu mladej generácie. Formovanie mladých ľudí skrze literatúru vidí Július Lomenčík ako jednu z ciest, na ktorej estetický rozmer krásna vedie príjemcov k ideálom. Dôraz pritom kladie na slovensko-slovanskú národnú tradíciu, ktorá je votkaná i do pradienok jeho vlastnej kultúrnej pamäti. Nenahraditeľné miesto má v nej rodisko – novohradský Málinec. Lomenčíkove zamyslenia nezabudli ani na literárnovedný svet. Július Lomenčík, vysokoškolský pedagóg a básnik, v ňom potvrdzuje sebe vlastnú optiku. Preto sprítomňuje známe osobnosti, o ktorých sa zvedavý čitateľ dozvie v knihe viac. Na záver podčiarkneme, že úvahy Júliusa Lomenčíka sú poznačené neochvejným presvedčením, že slovo je kľúčom k zmyslu človečenstva. Vo svojej knihe ho odovzdáva tým, ktorí sa k jeho nadčasovým hodnotám hlásia.

Ivica HAJDUČEKOVÁ

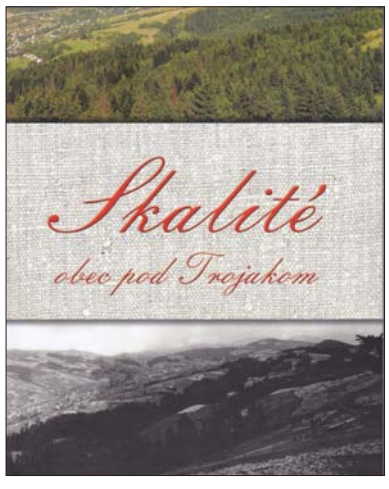

Skalité, obec pod Trojakom, vydala obec Skalité, 2015

Vyrobili všetko na prežitie

Skalité obec pod Trojakom je nezvyčajná monografia z niekoľkých dôvodov. Autor Pavol Laš v roku 2015 získal „za neúnavnú prácu pri zostavovaní náročnej publikácie“ výročnú cenu Slovenskej asociácie novinárov. Titul sa stal Knihou Kysúc 2015 a v tom istom roku ju prezentovali v bratislavskej Bibiane na výstave Najkrajšie knihy Slovenska 2015.

Malú obec v slovensko-poľskom pohraničí autor vložil do celkového historického kontextu územia Slovenska, ba aj za jeho hranice. Vrch Trojak, pod ktorým sa Skalité rozprestiera, je jedinečné miesto, trojjediný bod hraníc troch historických krajín Slovenska, Sliezska a Haliče. Priznáva, že tvoria tajomný odkaz našich predkov s rozličnou výpovednou hodnotou. A dodáva: „Takmer všetky však obsahujú to povestné zrnko pravdy, treba ho však v nánose subjektívnych výkladov nájsť.“

Pavol Laš neúnavne hľadal v archívoch a skladal mozaiku o minulosti obce často z doteraz neprebádaných zdrojov. Monografia najmä ukazuje, že úloha a konanie predchádzajúcich generácií obce mali širšie dimenzie, než sa dá vyčítať z dosiaľ známej literatúry. Aj preto boli nútení obozretne hospodáriť s malým kúskom skalnatej zeme pod Trojakom. Spoliehali sa najmä na seba, vyrobili všetko, čo potrebovali, aby mohli samostatne prežiť. Azda najvýrečnejším vyznaním autora k svojej domovine je zaradenie Rúfusovej Modlitby za Slovensko na jej začiatok.

Eva ZELENAYOVÁ

Rok 2016 v znamení 170. výročia najstaršieho slovenského kultúrneho periodika

Odovzdali Ceny Slovenských pohľadov

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Redakčná rada najstaršieho slovenského kultúrneho periodika – časopisu Slovenské pohľady, rozhodla v novembri o výročných cenách za rok 2016. Ocenenia sa udeľujú v oblasti prózy, poézie, literárnej kritiky a histórie, eseje a publicistiky i prekladu. Laureáti, ktorí publikujú v matičnom kultúrnom mesačníku, teda v časopise zameranom na literatúru, umenie a vedu, si prevzali ocenenia 7. decembra v Jozefínskej knižnici Matice slovenskej v Bratislave.

V spolupráci s predsedom Matice slovenskej Mariánom Tkáčom a so správcom MS Marošom Smolcom otvoril slávnostné podujatie šéfredaktor Slovenských pohľadov Bystrík Šikula. Zdôraznil, že celý tento rok sa niesol v znamení 170. výročia založenia časopisu Jozefom Miloslavom Hurbanom. Predseda Matice dodal, že je to zvláštne, ale práve v období, keď sa končí Rok Svetozára Hurbana Vajanského, syna J. M. Hurbana i jeho pokračovateľa vo vydávaní Slovenských pohľadov, na Národnom cintoríne v Martine prírodné živly poškodili najviac práve hrobku S. H. Vajanského... Správca Matice zdôraznil, že časopis bude aj naďalej pokračovateľom tradícií v upevňovaní národného povedomia a šírení skutočne hodnotnej slovenskej kultúry.

Šéfredaktor Slovenských pohľadov B. ŠIKULA (v strede) rozdal ceny spisovateľom.

■ LAUREÁTI POHĽADOV

Podľa rozhodnutia redakčnej rady odovzdali šéfredaktor Slovenských pohľadov a predseda Matice slovenskej výročné ceny v jednotlivých kategóriách takto: za poéziu Jánovi Švantnerovi, za literárnu kritiku a históriu Eve Fordinálovej, za preklad Jaroslavovi Vlnkovi. Cenu za esej a publicistiku získal Gustáv Murín a cenu za prózu Maroš Bančej, náš redakčný kolega zo Slovenských národných novín.

Keďže celý rok 2016 bol pre redakciu, spolupracovníkov i čitateľov SP v znamení 170. výročia od založenia, šéfredaktor Bystrík Šikula pripomenul konferenciu, ktorá sa v októbri zamerala práve na okolnosti vzniku a existencie jedného z najstarších kultúrnych periodík v Európe. Na konferencii odznelo množstvo erudovaných príspevkov, ktoré v budúcom roku budú postupne vychádzať v Slovenských pohľadoch.

■ KRIESENIE ŽIVOTA

Literárny vedec Tomáš Winkler na spomínanej konferencii objasnil okolnosti vzniku časopisu: „Slovenské pohľady na vedy, umenia a literatúru od ‚zodpovedného redaktora a vydavateľa' Jozefa Miloslava Hurbana vyšli prvý raz koncom septembra alebo začiatkom októbra 1846.... Hurban svoj úvodník Veda a Slovenskje pohľadi zaplnil úvahami o zmysle vedeckého poznania pre slovenskú a slovanskú spoločnosť. Svojím časopisom chcel ‚kriesiť život čistejší a kresťanskejší, vyšší v národe našom, menovite učiť vedu, umenia, literatúru, jednak poznávať duokladnejšie, jednak tvoriť ich vystavovaním ideálu vedy slovanskej'. Osvedčil sa, že chce Pohľadmi vynahradiť nedostatok časopisov, ‚s akým napospol chudobnejší vzdelanci slovenskí sa potýkajú'. Najviac rubrík chcel venovať vede, umeniu a literatúre, spravodajstvu, filozofii, jazykovede, etnografii, histórii, ale aj prírodovedným disciplínam.

■ HLAS OD ŠTÚRA

Prvé číslo porevolučných Slovenských pohľadov vyšlo už 25. apríla 1851 ako tretí zväzok ich prvého ročníka. Iný by na vydávanie časopisu potreboval veľa času, Hurbanovi stačí jeden mesiac. Hurban má teda znova svoje Pohľady, ktoré pred revolúciou boli v službách slovenčiny. Teraz, keď sa už otupilo ostrie rečových sporov, netreba viac brániť slovenčinu, veď i jej hlavný odporca Kollár sám uznal, že hýbateľom slovenského života bola práve slovenčina. V júni 1848 v Prahe Česi slávnostne spálili Kollárov spis Hlasové... za prítomnosti Hurbana, a tak verejne uznali právo Slovákov na vlastnú reč.

... Hurban vyzval aj bývalých spolupracovníkov Štúrových Slovenských národných novín, aby prispievali do Pohľadov. Medzi prvými prispievateľmi bol sám Ľudovít Štúr, ktorý napísal do Hurbanových Pohľadov recenziu spisu Samuela Vozára Hlas od Tatier, v ktorom odmieta Vozárom navrhovanú spoluprácu s maďarskými konzervatívcami i liberálmi, pozitívne hodnotil Hattalovu gramatiku a iné. ‚Pohľady slovenské napomáhajte prácami a rozširujte; je to teraz jediné naše slovo v tejto tichosti mrzutej,' napísal Štúr. Táto výzva neostala bez ohlasu. K prispievateľom Slovenských pohľadov pribudli Ján Palárik, Peter Kellner-Hostinský, Karol Sucháč z Brezovej, Augustín H. Škultéty, Andrej Radlinský, Samuel Štúr a ďalší."

■ SMELÝ ČIN

Ocenená Eva Fordinálová presunula pozornosť na Vajanského: „Azda najzreteľnejšie sa S. H. Vajanský vyslovil o predstave svojej koncepcie Slovenských pohľadov a o ich poslaní na poslednej strane prvého čísla v ozname Pozvanie ku predplatnému na SLOVENSKÉ POHĽADY, časopis pre literatúru, vedu, umenie a politiku. Výzvu odcitujem celú nielen pre spoznanie smerovania Vajanského ako redaktora, ale v podstate pre jej aktuálnosť aj v súčasnosti: ‚V hlbokom presvedčení, že literárny ruch na Slovensku ako jediný spôsob, ktorým môžeme dávať znak života a tej vôle, že chceme žiť, musí prísť do čerstvého prúdu, odhodlali sme sa predstúpiť pred slovenské obecenstvo v nádeji, že nás neopustia ako spisovateľské, tak i podporujúce národné sily. Nie naše sebavedomie ani preceňovanie síl ponúklo nás k takémuto, môžeme povedať, smelému činu, smelému vzhľadom na dnešné okolnosti, ale tá, skoro by sme riekli nepovedomá, živelná predtucha budúcej úlohy slovenského národa, ku ktorej treba bezspornej prípravy, trebars tak slabými rukami podujatej, ako sú naše, ďalej tá okolnosť, že nachádzame sa v službe národnej v tom najužšom zmysle slova.'"

Návraty k excelentnej poézii

Jozef Urban: Život je frajer, ale ja som väčší, Vydavateľstvo SSS, 2016

KNIHA TÝŽDŇA

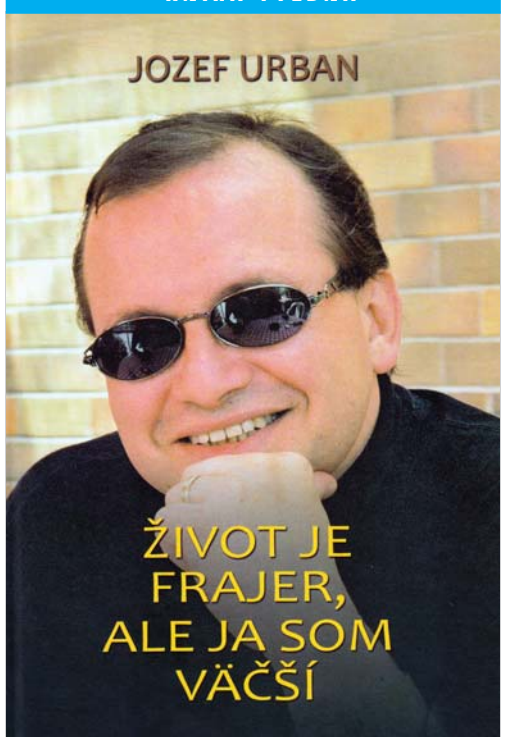

Môžeme povedať, že je „smutno-krásne", keď sa z knižníc strácajú knihy niektorého autora, pretože na pultoch kníhkupectiev ich už dlhšie nenájdete. O to viac to platí, ak ide o básnické zbierky. Smutné je to preto, že ďalší čitateľ je ochudobnený o šancu nechať sa unášať dobrou básňou, krásne s určitou autorskou licenciou preto, lebo milovník poézie jednoducho neodolal a v túžbe po knihe porušil, čo sa dalo. Takýto osud mávali donedávna básnické zbierky Jozefa URBANA.

Práve hlad po tvorbe Joža Urbana inšpiroval vedenie Vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov, aby oslovilo Andreja Kalamára, básnikovho priateľa z čias jeho pobytu vo Zvolene, ktorý zostavil antológiu básní a piesňových textov tohto azda najvýraznejšieho predstaviteľa slovenskej poézie posledných pätnástich rokov 20. storočia. Zostavovateľ odviedol kus poctivej práce a vidieť, že je s Urbanovou poéziou zžitý. Od prvej zbierky Malý zúrivý Robinson cez mrazivú knihu polomŕtvych až po texty piesní na čele s už kultovou Voda, čo ma drží nad vodou tam ctiteľ skutočnej poézie nájde nepreberné množstvo vynikajúcich básní. Určite si čitateľ strednej generácie zaspomína na oprávnený rozruch, ktorý sprevádzal Urbanov vstup do našej literatúry, a mladí milovníci básnického slova budú zrejme prekvapení, ako aj po rokoch básnik ladí s ich životným pocitom. Zároveň si čitatelia zrejme uvedomia, že taký originálny tvorca ovládajúci bezpečne viazaný aj voľný verš, básnik s naliehavou, občas bohémskou výpoveďou sa nerodí každý deň. Ja osobne som v prípade tejto knihy Jozefa Urbana so spätným mrazením čítal jeho sonety, aby som si vzápätí zaspomínal na básnika, ktorý, žiaľ, predčasne odišiel. Táto kniha je pre mňa horúci tip pod vianočný stromček.

(mab)

NEKROLÓG

Odchod tvorivého človeka, najmä ak je predčasný, zvlášť zabolí. Zabolí jeho blízkych, priateľov a, samozrejme, aj tých, ktorým svojou tvorbou rozdával radosť. Najmä keď v jeho piesňach bolo cítiť lásku k blížnemu, vieru a radosť z obyčajných vecí okolo nás. Práve taký bol spevák a hudobník Stanislav Stanley ŠÁŠKY.

Za tvorcom s čistým srdcom

Narodil sa 13. januára 1970 v Bratislave v rodine s národným a kultúrnym cítením. Jeho otec Ladislav Šášky bol uznávaný historik, v istom období riaditeľ Historického múzea SNM, ktorý sa zaoberal aj cirkevnými dejinami. Práve z tohto rodinného zázemia vyplynul aj jeho vzťah ku knihám, ktoré sa v istých obdobiach stávali jeho povolaním, a jeho vzťah k viere. Neskôr sa k umeleckým láskam Stanislava Šáškyho pridala aj hudba. Vzťah k poézii, ale aj k folklóru spolu vyústil do skladania a spievania folkových piesní, no ešte pred novembrom '89 hrával ako veriaci človek so spevokolom pri svätých omšiach i v Dóme sv. Martina. Napokon si ho naplno podmanil folk, najmä keď mu texty písal jeho, žiaľ, už tiež nebohý starší brat, novinár a textár Miroslav Šášky.

Prešiel viacerými povolaniami – od novinárčiny cez vedúceho kníhkupectva Blumentál až po zamestnanie v Univerzitnej knižnici, no hudbe ostal verný. Začal vystupovať na koncertných pódiách v spolupráci so Slavom Horovom, ale v roku 1995 objavil pre seba gospelovú hudbu a začal hrať s formáciou Kapucíni a Stanley, čo bol jeho umelecký pseudonym. Od vlastnej debutovej nahrávky so stručným názvom Stanley vydal spolu s kapelou Kapucíni osem CD, ktoré mali medzi poslucháčmi folkovej a gospelovej hudby veľký ohlas. Stanislav Stanley Šášky odišiel po dlhej a ťažkej chorobe 27. novembra 2016 vo veku štyridsaťšesť rokov. Ako povedal v jednom rozhovore: „Ako mladý som chcel byť slávny. Teraz chcem najmä, aby mali ľudia z mojich pesničiek dobrý pocit v duši. Lásku a mier..." Česť jeho pamiatke!

(mab)

HUMORESKA

Moje malé interné vianočné vianocnenie

Nemôžem si pomôcť, ale Vianoce mali na mňa už od detstva magický vplyv. Ako fafrnok som sa tešil na vianočné prázdniny, keďže my sme tých prázdnin nemali toľkú záľahu ako dnešné deti, no a, samozrejme, na darčeky. Prázdnin sme síce záľahu nemali, ale zato bola záľaha snehu. No, možno si to len prikrášľujem vo svojom spomienkovom optimizme. Jedno však viem iste. U nás doma chodil s darčekmi zásadne Ježiško, aj keď to na nás súdruhovia skúšali s dedom Mrázom, originál made in ZSSR. To o pár desaťročí neskôr sa Santa Claus ukázal byť skutočne trhovo dravý a lezie nám do kapusty z výkladov obchodov aj z televíznych obrazoviek. Čoby nie, keď podnikavo strieda klasické sane s kamiónom, na ktorom preváža istý presladený nealkoholický nápoj. Čas bežal a stalo sa, že už nie pre mňa robili Vianoce, ale ja som pripravoval sviatky lásky a pokoja pre svojich svišťov. Raz som sa tak začiatkom mája prechádzal s priateľom okolo Štrkoveckého jazera a riešili sme jeho momentálne komplikovanú životnú situáciu. Ani neviem ako vyliezla zo mňa fráza: „To vieš. Nebývajú každý deň Vianoce." Na to sa priateľ napaprčil a povedal, že just môžu byť. Slovo dalo slovo a on za dva dni vypriadol kdesi stromček a ja som získal od kamaráta rybára poriadneho kapra. Keď som dovliekol aj kolekcie a začal som v skrini kutrať po ozdobách, manželka len rezignovane pokrčila plecami a dala sa do pečenia. Mala už s mojimi nápadmi svoje skúsenosti. Našich predškolských synov to však vôbec nevyviedlo z miery. Tešili sa na sladkosti a, samozrejme, na darčeky a kalendár ich nezaujímal. Aj tak ešte nevedeli čítať. Len susedia si zrejme nenápadne ťukali na čelo, keď šiesteho mája videli za oknom našej obývačky žiariť vianočný stromček jedna radosť. Tuším nás istý čas aj podozrievali, že vedno s manželkou patríme k nejakej exotickej sekte.

Znova ubehlo zopár rokov. Už vyčkávam, kedy si odskočím k niektorému zo synov obdarovať na Vianoce vnúčence, ale chlapi sa do rozmnožovania voľajako nehrnú. Ba ani do ženenia sa neženú. Že vraj je taká doba. Vianoce sa nezačínajú prvou adventnou nedeľou, ale už čajsi začiatkom novembra. Ba dokonca akýsi zelený odporný škriatok škrieka v reklame z televíznej obrazovky voľačo o letných Vianociach. Keby reklamní mágovia vedeli, že som ich o dvadsaťpäť rokov predbehol... Ale čo už. Každý deň budú vraj Vianoce..., spieval kedysi Marián Kochanský. Poniektorí ľudia sa najmä pri pohľade na predvianočný výpis z účtu zdesia, že len to nie. Ja hovorím prečo nie. Vianoce nie sú predsa postavené na honosných darčekoch a plnej špajze. Podľa mňa sú predsa v prvom rade o láske, spolupatričnosti a o viere, že tam kdesi vysoko nad našimi hlavami nás s láskou sleduje Ježiško a chystá nám darčeky.

Marek DANKO

POKROČILÁ TECHNOLÓGIA TLAČE V SKÚSENÝCH RUKÁCH

PROJEKT DESAŤROČIA V TLAČIARNI NEOGRAFIA!

Nový unikátny osemfarebný stroj vo formáte B0 s obracačom.

Ešte väčšie kapacity hárkovej tlače a kratšie termíny výroby!

Do strojového parku tlačiarne NEOGRAFIA pribudol ďalší tlačový stroj vo formáte B0 s možnosťou súčasnej tlače na obidve strany hárku. Najnovšie zariadenie posilní strojový park ôsmich hárkových strojov a dvoch rotačiek. Plánovaný začiatok prevádzky stroja - marec 2017.

Viac na **www.neografia.sk**

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

R-2016055

Ad: Dali sme zbohom republike s Čechmi, Slovenské národné noviny číslo 47

Spomienka na federálnych poslancov zo Slovenska

S dojatím som si prečítal príspevok Jána Smolca Dali sme zbohom ČSSR aj spoločnej republike s Čechmi v Slovenských národných novinách. Je to nielen realistická chronológia pomerne pokojného rozchodu, ale sú to aj precítené slová človeka, ktorý bol priamym svedkom, ako aj spolutvorcom tohto prelomového obdobia moderných dejín Slovenska. Ako teba aj mňa bolí, že táto udalosť a ľudia, ktorí vytvorili pre ňu primerané predpoklady, sa zámerne obchádzajú. Niekedy mám dokonca dojem, že mnohí naši tzv. „verejní činitelia“ by boli radi, keby sa dali vymazať z pamäti národa. Ďakujem autorovi, že tak vecne pripomenul okolnosti, za ktorých Dr. Mečiar a ľudia okolo neho si uvedomili, že nadišiel čas činov a mali prezieravosť i odvahu konať. Bola to neopakovateľná príležitosť, ktorú vyvolal práve pád komunizmu. Keby ste boli otáľali čo len rok-dva, už by tam bol namiesto českého a sovietskeho vplyvu silný americký a západný vplyv, takže je pochybné, či by sa to bolo podarilo. Je viac než pravdepodobné, že by sme boli ďalej živorili v tieni staršieho brata. Mečiarovi dnes nevedia prísť na meno a „mečiarizmus“ sa stáva nadávkou, ale pravdou je, že bez Mečiara a mečiarizmu, Fico by nikdy nebol predsedom vlády ani Kiska prezidentom Slovenskej republiky.

František VNUK, Austrália

Historické momenty vo FZ ČSFR. Foto: TASR

Prakticky nikde sa nespomínajú mená federálnych poslancov, ktorí sa o samostatnosť Slovenska pričinili. Aspoň touto cestou a za seba chcem poďakovať všetkým slovenským poslancom federálneho zhromaždenia za odvahu hlasovať za rozdelenie republiky. Bol to prejav štátnický, ktorý je v dnešných časoch ojedinelý. Veď ktorý z dnešných politikov by oželel osobné výhody a záujmy, poslaneckú imunitu i plat pred štátnymi záujmami? Sedemdesiatšesť slovenských poslancov, ktorí sa v Prahe postavili za samostatnosť SR, si určite zaslúži aspoň morálne ocenenie a podporujem návrh Jána Smolca, aby sa ich mená objavili v priestoroch Slovenského parlamentu na viditeľnom mieste tak,

Dagmar STRMEŇOVÁ

Návrat letky 13

Vo štvrtok 24. novembra som sa zúčastnil na vernisáži leteckej výstavy v Piešťanoch o Letke 13. V prvom rade ma až udivil a nadchol obrovský záujem o ňu. Všetky výstavné priestory boli priam preplnené. Letka 13 slovenských vzdušných zbraní bola najúspešnejšia stíhacia letka v našej histórii, vyznamenala sa

najmä v rokoch 1939 až 1944. Slovenskí piloti v bojových situáciách ukázali, že dokážu svoje stroje skutočne majstrovský ovládať. Začínali lietať v prvej Česko-Slovenskej republike a som presvedčený, že ak by sa vtedajšia ČSR rozhodla v roku 1938 brániť Nemecku, bojovali by chrabro a rovnako skvele. Politici rozhodli inak. Namiesto toho, aby sa nás zastali, ustúpili Hitlerovmu diktátu.

Slovenskí piloti popri vojenských mali aj ľudské kvality. S civilmi v ZSSR udržiavali dobré vzťahy s domácimi. Povedzme pilot Jozef Štauder si vzal svoju priateľku Lenu po súhlase jej matky domov na Slovensko, kde sa s ňou oženil...

Na vernisáži prezentovali knihu Nezlomený orel o najúspešnejšom slovenskom stíhačovi Jánovi Režňákovi, ktorého som aj osobne poznal. Kniha je v češtine a napísal ju český autor Miroslav Zůbek. Pravdaže, knihu som kúpil a pri čakaní na rýchlik a počas spiatočnej cesty z Piešťan do Žiliny som ju prečítal. Je zručne, pútavo napísaná a z určitého hľadiska je dobré, že je v češtine – ľahšie si nájde cestu k českému čitateľovi, ktorý spozná aj našich hrdinov. Samozrejme, že pre slovenských historikov je tu otvorené pole realizácie, to treba využiť. Na prezentácii sa zúčastnil tiež syn Jána Režňáka docent MUDr. Ivan Režňák, CSc. Prítomný bol takisto bývalý veliteľ Leteckej základne v Piešťanoch plk. Ing. Miroslav Sluka. Za vznik výstavy patrí veľké uznanie pánovi Stanislavovi Bursovi, odborníkovi na leteckú históriu a, samozrejme, vedeniu a pracovníkom Balneologického múzea v Piešťanoch. Výstavu vo vile Dr. Lisku inštalovali do konca februára budúceho roka. Určite si nájdem čas a príležitosť vrátiť sa, aby som si podrobnejšie všetko preštudoval, lebo pri tom množstve návštevníkov to ani nebolo dosť možné.

Peter IVÁNEK

V dejinách by nemali byť biele ani prehliadané miesta

Otázniky občanov z čiernej listiny

„Som potešený obsahom Slovenských národných novín, keď sa zaoberáte najmä našimi dejinami, aby sme nezabudli, čo všetko museli Slováci prežiť. Obraciam sa na redakciu, či by ste aspoň okrajovo nevenovali pozornosť aj dobe nie tak dávno minulej. Mám dojem, že Ústav pamäti národa stratil pamäť a venuje sa len vnútorným sporom alebo otázkam, ktoré zaujímajú iba jeho vedenie, a nie mnohých občanov Slovenska,“ takto začína svoj list JUDr. Anton Hrubý a prechádza „k veci“.

Takmer deväťdesiatročný čitateľ matičného týždenníka, ktorý predplatil aj dvom svojim synom, odporúča nájsť na stránkach SNN miesto aj na to, aby sa vyvolala spoločenská diskusia a na príslušných miestach – zrejme najskôr v parlamente – našlo riešenie, ako morálne alebo aj inakšie odškodniť občanov z tzv. čiernej listiny. Jej existencia je preukázaná a nikto nepochybuje, že existoval aj zoznam nepohodlných osôb, ktoré mal bývalý režim aj v takejto „evidencii“, čo im spôsobilo nemálo príkoria, a neraz znemožnil profesijný či kariérny rast i spoločenské uplatnenie. Malo ich byť vyše desaťtisíc a podľa údajov z internetu je ich ešte okolo dvesto.

Doktor A. Hrubý píše: „Na tejto listine je aj moje meno. Z toho, čo som za dvadsať rokov prenasledovania zažil, by bol hororový román. Lepšie azda na tom boli tí, čo neboli prenasledovaní na slobode, lebo za mrežami alebo v táboroch nútených prác aspoň mali postarané o ubytovanie a stravu. Za to im, samozrejme, patrí odškodnenie, ktoré sa im aj poskytuje. Nám z ‚čiernej‘ sa nedostalo ani ospravedlnenia od mocných, ani od Ústavu pamäti národa.

Ako poskribovaný v päťdesiatych a sedemdesiatych rokoch som ako baník nadobudol aspoň banícky dôchodok, z ktorého sa mi dá ako-tak skromne vyžiť. Od roku 1976 som v dôsledku prenasledovania uznaný za invalidného po infarkte a dvoch operáciách žalúdočných vredov. O mojich životných osudoch sa zmieňuje aj beletria. Ak by sa vám to hodilo, môžete z nej citovať. Mne už to neuškodí... Ale iným to môže pomôcť.

Prajem veľa úspechov v práci a najmä viac nových predplatiteľov. Teším sa zo svojich piatich detí, z trinástich vnukov a osemnástich pravnukov, aspoň ma má kto opatriť v tomto stave a tiež sa postarať aj o moju ťažko chorú manželku, vďaka ktorej som všetko to príkorie prijal. Verím, že aj ešte žijúci z čiernej listiny by vám poskytli veľa skúseností, a boli aj vďační, ak by ste v ich mene intervenovali a žiadali nápravu.“

(red)

Ad: Batizovské vily – Slovenské národné noviny číslo 40

Jedno blúdenie pod tatranskými štítmi

„Nie som síce pravidelný čitateľ SNN, ale občas sa pozriem na webové vydanie vášho týždenníka. Dnes sa mi ale dostal do rúk čerstvý výtlačok z 26. 11. 2016 a bol som zmätený z obsahu článku v rubrike Slovo o Slovensku od autora Andreja Mišaneka. Keby v článku nespomenul, že ide o rázovitú podtatranskú obec, myslel by som si, že píše o inej dedine s rovnakým menom (aj keď o žiadnej inej s takým menom na Slovensku neviem),“ reaguje Jaroslav KUZMÍK, poslanec obecného zastupiteľstva a predseda komisie pre výstavbu a územné plánovanie v Batizovciach

„Pokiaľ viem, autor žil dlhé roky vo Svite. Neviem síce, kde žije teraz, ale po prečítaní článku mám pocit, ako keby bol dlhé roky stratený v čase a priestore. Ale poďme k článku:

■ ROBÍ ANTIREKLAMU

Autor bol prekvapený povinnosťou zaplatiť nájomné za hrobové miesto, Veď je to normálne, že si platím za využívanie niečoho, čo mi nepatrí. Za hrobové miesta sa predsa platí všade. A 7 eur za desať rokov nie je suma, ktorá by niekoho priviedla na mizinu... Neviem, či sa domy zo 70. – 90. rokov minulého storočia dajú nazvať ‚honosnými, výstavnými až prepychovými vilami‘. Pretože práve takéto domy sa nachádzajú na uliciach susediacich s cintorínom. Áno, možno sú veľké, ale autor je dosť starý na to, aby si pamätal, že za bývalého režimu sa stavali viacgeneračné domy podľa pridelených projektov bez ohľadu na potreby stavebníkov. A výstavba týchto ‚víl‘ nebola až taká finančne náročná vďaka podpore výstavby štátom,“ píše batizovský poslanec J. Kuzmík a pokračuje: „ Je pravda, že v obci pokračuje výstavba nových domov, ale v drvivej väčšine si stavebníci uviazali na krk hypotéku, ktorú budú splácať do dôchodku. Nájde sa aj zopár úspešných podnikateľov, ktorí majú postavené rozsiahlejšie stavby, ale určite ich nie sú desiatky, ako to v článku tvrdí autor,“ toľko z jeho oveľa obšírnejšieho stanoviska, kde sa hovorí aj „o cezpoľných, ktorí sa v Batizovciach rozhodli žiť, lebo sa im páči rozvíjajúca sa obec, pokojný život v tichu, bez ruchu mesta...“, tiež poznámka, že „bezmála 2 300 obyvateľov obce si takúto antireklamu nezaslúži (za čo by sme sa im mali ospravedlniť), lebo Batizovce sú naozaj rázovitá podtatranská obec, a nie mŕtve hniezdo zbohatlíkov a zazobaných celebrít, ktoré by sme tu márne hľadali“.

■ MÁ BUJNÚ FANTÁZIU

V podobnom, vari ešte trochu ostrejšom tóne je napísaná reakcia naturalizovaného Batizovčana Františka Lizáka, ktorý pracoval v miestnom družstve od roku 1981 až do roku 2005 a teraz tu býva. Autorovi Slova o Slovensku A. Mišanekovi adresuje, „že tento pán je naozaj karikatúrou skostnateného Slovenska. Keby sa jeho prízemná závisť bola povzniesla trošku k výšinám, bol by zbadal smerové informačné tabule a nemusel chudák blúdiť po Batizovciach, lebo tu ani nie je kde blúdiť. No ak očakával, že ho tu budú vítať na červenom koberci v pracovnom čase, keď každý normálny človek pracuje, tak potom pardon. Tiež by som chcel vidieť tie miliónové VILY či obydlia neďaleko cintorína, ak myslel cigánsku osadu, tak potom má bujnú fantáziu. Áno, sú v Batizovciach postavené novostavby, ale si ich väčšine stavajú mladé rodiny na hypotéku, ale nie za milióny, lebo by ich nesplatili ani za dva životy...“ A tak ďalej a tak podobne.

■ *REAKCIA ANDREJA MIŠANEKA*

Viac ako polstoročie verejne publikujem. Od roku 1987 ako profesionál. Väčšinou kreslený humor a satiru. Občas aj nejaký epigram, písanú glosu. Tak ako v rubrike Slovo o Slovensku (SNN č. 48/2016) s témou „papaláši!. Na svoju tvorbu som dostal všelijaké ohlasy. Plus-mínus... No tentoraz ten dehonestujúci príval hromov-bleskov, obvinení zo závisti, nenávisti, obmedzenosti, pôsobenia démonov atď.... ma šokoval. A pritom išlo iba o jedno: Tie MILIÓNOVÉ (expr. výraz) VILY existujú! Na kopčeku nad „starými“ Batizovcami. Je ich mnoho. Buď v nich bývajú Vyvolení – NOVODOBÍ PAPALÁŠI, alebo nie... A to je celé.

NÁZOR

Kampaň voľby 45. prezidenta USA a napokon aj komentovanie ich výsledku sa dialo v atmosfére totálnej presilovky, ktorú vytvorili médiá hlavného prúdu. Tie pravdu o Spojených štátoch amerických skresľujú, či priam taja. Podobne sa správali a správajú i médiá na Slovensku. Jednoznačne favorizovali akože demokratickú kandidátku, vytrvalo brojili proti kandidátovi mimo tradičnej politickej elity a ponevierali jeho voličov.

Ľud USA verzus médiá

Lenže ľud USA si zvolil za prezidenta Donalda Trumpa, ľud USA pozná pravdu o svojej krajine. Pravdu o Spojených štátoch amerických ako o svetovom policajtovi, pravdu o novej nezmyselnej studenej vojne a o hrozbe skutočnej vojny proti Rusku. Američania tiež dobre poznajú svoju krásnu krajinu s mnohými očarujúcimi miestami, vedia, kto jej chce dobre a kto len ťažiť z jej prírodných daností a bohatstva, keď celé oblasti zničí ťažba bridlicového plynu.

Donald Trump od začiatku kampane hovoril pravdu, tvrdú a neúprosnú o dnešných USA. Pravdu o politických elitách, pravdu o politických chybách, pravdu o nelegálnej migrácii, pravdu o islamizácii USA a ďalších problémoch.

Hillary Clintonová, kandidátka elity, manželka exprezidenta USA B. Clintona, ktorý v roku 1999 schválil „humanitárne bombardovanie“ – vojnu proti Juhoslávii bez súhlasu OSN – viedla útočnú, nenávistnú kampaň s takmer absolútnou podporou médií. Už spôsob, akým získala v primárkach nomináciu demokratov, bol škandálny! Clintonová urážala svojho protikandidáta ľudsky aj politicky. D. Trumpa nazvala bábkou V. Putina, sexistom, ktorý uráža ženy. Ako keby stratila súdnosť i pamäť o sexuálnom škandále jej manžela B. Clintona so stážistkou M. Lewinskou priamo v Bielom dome, čím znevážil a pošpinil aj úrad prezidenta USA. Ako vyšlo najavo, Clintonová bola bábkou petrodolárov, štedrých arabských sponzorov minimálne z Kataru; navyše peňazí, ktorých existenciu Clintonovej nadácia zatajila. Kampaň demokratky Clintonovej sa vyznačovala nevraživosťou i nenávisťou proti Rusku a jeho predstaviteľovi V. Putinovi v duchu Obamovej novej vlny studenej vojny, a to intenzitou i slovníkom, aký doteraz od roku 1950 asi nijaký kandidát na úrad prezidenta USA nepoužil.

Ľud USA zvolil zmenu. Pre svet aj pre Slovensko je to nádej na zmenu agresívnej, útočnej, nespravodlivej politiky B. Obamu a klanu Clintonovcov proti Rusku, ktorú na Slovensku šíria podkupné médiá i RTVS! Predseda vlády R. Fico to zhodnotil presne: „Svet a Slovensko sú iné, ako ich opisujú médiá.“ Žiaľ, generálny riaditeľ RTVS V. Mika neurobil nápravu v spravodajstve RTVS, ktoré stále nadbieha liberálom, je proti koaličnej vláde, straní opozičným zostavám, kritizuje každý prejav suverenity Slovenska. Občan Slovenska stojí proti tej istej totalite médií na Slovensku ako občan USA. Ľud USA pozná pravdu. Svoje poznanie pravdy by mali prejaviť aj Slováci.

Vladimír DZURIČKO

Dôstojný nástupca legitimácií z čias J. Škultétyho a J. C. Hronského

Nový preukaz člena Matice slovenskej

Marián GEŠPER, Jozef MAKARIV

Idea nového dôstojnejšieho preukazu člena Matice slovenskej rezonovala na poradách riaditeľov Domov MS a pracovníkov OP MS, ale aj na zasadnutiach okresných rád MS dlhší čas. Členské ústredie MS v spolupráci s Domom MS v Snine sa rozhodlo vytvoriť nový návrh matičného preukazu. Základným cieľom bolo graficky a technicky navrhnúť preukaz, ktorý by presvedčivo odzrkadľoval historickú tradíciu a vážnosť najstaršej národnej ustanovizne – Matice slovenskej.

Nový preukaz je graficky stvárnený tak, aby mal moderný vzhľad a zároveň ideovo nadväzoval na preukazy z dávnejšej minulosti, ktoré donedávna reprezentovali Maticu slovenskú. Obsahuje najdôležitejšie obrazové výjavy z histórie nášho národa a textovo vyjadruje poslanie Matice slovenskej a matičného hnutia. U držiteľa má zároveň vzbudzovať patričnú úctu a hrdosť k najstaršej národnej ustanovizni Slovákov.

Je stvárnený ako symbolická „cenina“ a opatrený zlatou slepou razbou (pečať predsedu Matice slovenskej), pričom meno každého konkrétneho člena bude vytlačené okrasným písmom. Tým sa zabezpečí esteticky jednotný vizuál každého preukazu, ale aj jedinečnosť vďaka unifikovanej typografii mena jeho držiteľa. Preukaz vlastnoručne podpíše predseda a správca Matice slovenskej, tiež riaditeľ Členského ústredia MS. V preukaze je vyčlenený priestor na členské a pamätné známky, ale aj ocenenia, ak by ich konkrétny člen dostal za svoju aktívnu prácu pre matičné a národné hnutie.

Kompletné vyhotovenie preukazov zabezpečia Dom Matice slovenskej v Snine a Členské ústredie MS, ktoré preverí členstvo záujemcu a poskytne presné údaje o zaradení záujemcu – člena – v rámci štruktúry členstva MS. Keďže preukaz si vyžaduje aj manuálne spracovanie, nemôže sa vyrobiť hromadne, ale postupne, ako budú prichádzať požiadavky od jednotlivých matičných organizácií a záujemcov, pričom tento proces bude koordinovať Členské ústredie MS v Martine.

Na základe uznesenia predsedníctva Matice slovenskej bude preukaz v tejto prvej fáze členskému hnutiu ponúknutý na dobrovoľnej báze a náklady na jeho výrobu budú zabezpečené vydaním pamätnej známky v hodnote desať eur, ktorú si člen MS kúpi automaticky s preukazom. Objednávky sa budú vybavovať individuálne a členovia či záujemcovia ich zašlú priamo ČÚ MS, ktoré overí potrebné údaje a zašle na tlač preukazu D MS v Snine. V sume desať eur je zahrnutý príspevok na korunový účet Matice slovenskej, podpora miestnych odborov prostredníctvom dotácií regionálnej kultúry, poštovné i samotná výroba každého jednotlivého preukazu, keďže vyhotovenie si vyžaduje špecifické materiály i osobitú techniku tlače.

Nový slávnostný členský preukaz bude dôstojným nasledovníkom tradície matičných legitimácií vydávaných za éry Jozefa Škultétyho a Jozefa Cígera Hronského.

Prvý školský inšpektor Tekovskej župy bol ako starostlivý otec

Inšpiratívny vzor Karola Bieleka

Text a foto: Štefan ŽIARAN

Miestny odbor Matice slovenskej v Žarnovici a mesto Žarnovica zorganizovali pietnu spomienku na prvého slovenského školského inšpektora Tekovskej župy Karola Bieleka. Uskutočnila sa deň pred osemdesiatym výročím jeho úmrtia – 24. novembra 2016, pri jeho náhrobku, nedávno zrenovovanom matičiarmi, na cintoríne v Žarnovici.

Spomienkový akt otvorila recitácia básne Náhrobný kameň, po ktorej prítomných i hostí z vedenia MS i Bielekovho pôsobiska v Lovčici-Trubíne privítala predsedníčka MO MS A. Benčatová. Člen krajskej rady MS BB SK a tajomník MO MS J. Piecka potom zasvätene priblížil životnú i profesijnú cestu K. Bieleka, ktorý v tomto regióne pôsobil päťdesiatpäť rokov ako učiteľ, organista i poštmajster. Bolo to v čase, keď po likvidácii Matice slovenskej sa svetlé obdobie Štefana Moysesa končilo tým, že už ani na pohrebe tohto biskupa sa nesmela používať slovenčina; slovenské školstvo likvidovali maďarizačné nariadenia a zákony. O to viac bola potrebná taká odvaha a erudícia, s akou Karol Bielek udržiaval slovenské národné povedomie, a to nielen v Trubíne.

Pietna spomienka na prvého školského inšpektora Tekovskej župy Karola BIELEKA.

■ NEÚNAVNÁ PRÁCA

Už ako 23-ročný odborne publikoval, počas celého života neustále študoval diela svetových pedagógov, ich teóriu tvorivo aplikoval na konkrétne domáce pomery, pričom využíval osobné skúsenosti skvelého učiteľa. Aj neskôr jeho tvorivosť

Opravený náhrobok na cintoríne v Žarnovici.

neochabovala – zostavoval učebnice, písal hry, verše, metodické pomôcky pre učiteľov, prekladal z nemčiny a češtiny, perfektne ovládal aj maďarčinu.

Najprínosnejším obdobím jeho života bola desaťročná služba školdozorcu pre celú Tekovskú župu, do ktorej bol vymenovaný v roku 1919. Neúnavne posilňoval zdeptané slovenské povedomie. V novo sa formujúcej republike bola pedagogická teória v troskách, neboli pripravení učitelia, neexistovala pevná norma spisovnej slovenčiny, nebolo učebníc... Svojou publicitou, prednáškami pre rodiny i nových úradníkov dvíhal vzdelanosť, výchovu, mravnosť. A to v čase vymenovania už mal šesťdesiatdva rokov. Býval v učiteľskom byte v Ladomeri, kde aj učil. „Úradovanie“ nemal príliš v láske, o to väčšmi dbal na zásadu každý rok aspoň raz navštíviť každú školu.

■ CTIL SI UČITEĽOV

Karol Bielek nebol iba pedagogický odborník, ale aj veselý, spoločensky obľúbený, charakterný človek. Mal prirodzenú autoritu. Bol tiež výborný klavirista. Podľa súčasníkov „krátkymi prstami vyludzoval želané melódie, ktorými neraz spestroval aj učiteľské stretnutia. Jeho návšteva v škole bola, akoby prišiel starostlivý otec. Miloval deti, ctil si učiteľov – kládol im na srdce využívať na učenie hru a individualitu detí“.

Jeho inšpiratívny vzor bude pripomínať aj náhrobok, ktorý s úctou dali do poriadku žarnovickí matičiari. Na zadnej časti podstavca je nápis: „V roku 2016 opravu zabezpečil Miestny odbor Matice slovenskej s finančným príspevkom mesta Žarnovica,“ ktorý je doplnený logom MS i erbom mesta.

Matičiari a sympatizanti by sa pri hrobe Karola Bieleka mali stretnúť už onedlho – 15. januára 2017, keď si pietnou spomienkou pripomenú okrúhle, už sto šesťdesiate výročie narodenia tejto významnej osobnosti slovenského školstva.

Horlil za samostatné Slovensko

Predseda Výboru iniciatívy Za zvrchované Slovensko Viliam Hornáček, dnes predstaviteľ Spoločnosti slovenskej inteligencie Korene, udelil bývalému reportérovi SMENY, po novembri 1989 šéfredaktorovi REPUBLIKY, poslancovi Federálneho zhromaždenia ČSFR a NR SR Jánovi SMOLCOVI (na snímke) diplom Za zásluhy o slovenský národ a jeho štát. V septembri 1991 sa pripojil k tridsiatim siedmim vyzývateľom, medzi ktorých patrili významní predstavitelia slovenskej inteligencie – Roman Kaliský, Marián Tkáč, Viliam Hornáček, Peter Brňák, Anton Hykisch, Vladimír Kompánek, Jozef Darmo, Ján Cuper, Dušan Slobodník, ale aj Vladimír Mečiar a ďalší národní buditelia a neskorší predstavitelia štátu. Slovenský národ na základe tejto výzvy využil historickú príležitosť a uplatnil demokratickou cestou prirodzené a neodňateľné právo na vlastnú zvrchovanosť. Od 1. januára 1993 sa Slovenská republika ako rovnocenný partner zaradila do spoločenstva európskych štátov.

(red)

V Istebnom súťažili vo varení kapustnice

Sedem kotlíkov, sedem rôznych chutí

Pavol STUCHLÝ, predseda MO MS v Istebnom

Istebnianski matičiari nemajú núdzu o nápady a nechýba im ani aktivita. Pred prvou adventnou nedeľou zorganizovali druhý ročník súťaže vo varení kapustnice. Pozvanie na gurmánske zápolenie prijali aj funkcionári z iných družobných organizácií, len matičiari z Trstenej prišli už z navarenou kapustnicou, ktorú predstavili ako ochutnávku s receptom priamo z ich regiónu s prílohou popučených zemiakov. Priebeh celej súťaže spestrili miestni mladí heligonkári a ich hudobnú produkciu doplnila folklórna skupina Rosnička z Dolného Kubína. Pri oravských ľudovkách išlo varenie všetkým súťažiacim od ruky a počasie im tiež prialo. Deti síce viac ako kapustnica lákala cukrová vata, ale remeselníci v sále kultúrneho domu opäť navracali vianočnú atmosféru výrobou vianočných ozdôb a rôznych dekorácií. Záujemcovia si ich mohli hneď kúpiť alebo objednať. Sedem kotlíkov, sedem družstiev, sedem rôznych chutí. Varili športovci, členovia Červeného kríža, SZPB, spolok dôchodcov aj hasiči. Porota na čele s Marekom Nemcom ochutnávala, pohmkávala spokojnosťou a na prvé miesto dala Gutalax – teda družstvo s týmto pomerne nevšedným názvom.

Pri odovzdávaní cien neobišli skrátka ani ostatní súťažiaci, pretože každý prevzal balíček rôznych dobrôt od starostky obce a súčasne aj tajomníčky MO MS v Istebnom Lýdie Fačkovej. Spokojní boli zrejme aj občania, ktorí prišli na ochutnávku, lebo zakrátko zostali v kapustnicovej aréne iba prázdne kotlíky.

Zmena loga Slovenskej národnej knižnice znepokojila matičiarov

V SNK obhajujú neobhájiteľné!

SNN, (tasr)

V 48. čísle Slovenských národných novín sme priniesli stanovisko predsedníctva Matice slovenskej k zmene loga Slovenskej národnej knižnice, v ktorom tlmočí znepokojenie nad tým, že SNK zmenila svoje donedávna používané logo, akoby tak chcela podľa slov predsedu MS Mariána Tkáča spretŕhať historické korene a odkazy na spoločnú minulosť oboch inštitúcií. Heraldicky neštandardným riešením odstránila zo svojho emblému štátny symbol a nahradila ho čierno-bielym logom s malými písmenkami s, n a veľkým písmenom K, čo je aj z výtvarného hľadiska očividný lapsus.

SNK však na zmene loga nevidí nič neoprávnené. „V prvom rade nás teší, že si predsedníctvo MS po viac než siedmich mesiacoch všimlo nové logo SNK, ktoré začala používať od 1. apríla tohto roku. Je však zrejmé, že ich vyhláseniu nepredchádzala dôkladná analýza faktov. Preto považujeme za potrebné uviesť niektoré tvrdenia na pravú mieru," uviedla hovorkyňa SNK Katarína Mažáriová. Všetky tri verzie loga SNK, ktoré doteraz používala, podľa nej nikdy neobsahovali štátny symbol, ako ho definuje zákon o štátnych symboloch a ich používaní. Podľa nej písmená S a N v novom logu nie sú malé, ale veľké, rovnako ako písmeno K v tvare otvorenej knihy. Aktuálne logo má odkazovať na tradičnú a digitálnu knižnicu. Nové symboly vraj zdôrazňujú modernú úlohu SNK vo svete kníh a jej nové postavenie v digitálnej ére.

Pôvodné a terajšie logo Slovenskej národnej knižnice.

Menej sarkazmu, ale ešte viac slovnej ekvilibristiky je v argumentácii Borisa Meluša, jedného z grafických dizajnérov – zamestnanca SNK, ktorý sa na tvorbe nového loga podieľal.

Mohli by sme sa prieť, či bola, alebo nebola v pôvodnom embléme použitá štátna symbolika alebo nakoľko je nový znak moderný, trendový, výstižný a v súlade s heraldickými zvyklosťami. Čitateľom radšej sprostredkujeme vizuálnu informáciu, ktorá nepotrebuje komentár. Z nej je je zrejmé, že v SNK obhajujú neobhájitzeľné!

Za Jozefom Mravíkom

Rozlúčili sme sa s dlhoročným politickým, kultúrnym, vedeckým a organizačným činiteľom doc. Dr. Jozefom MRAVÍKOM, CSc., ktorý nás opustil 3. decembra 2016 vo veku osemdesiatšesť rokov. Po roku 1970 pracoval na poli štátnej kultúry aj ako exponent pre činnosť a životaschopnosť Matice slovenskej vo funkcii námestníka ministra kultúry SSR. Svoju skúsenosť vo vzdelávaní, výchove, v osvete, kultúre a slovensko-slovanských vzťahoch zužitkoval v roku 1993 pri založení Združenia slovanskej vzájomnosti v Slovenskej republike, ktorého bol dlhoročným predsedom a od roku 2013 jej čestným predsedom. Pod jeho vedením sa v tomto spolku zoskupili príslušníci takmer dvoch generácií, sústreďujúcich svoju angažovanosť na posilňovanie, šírenie a upevňovanie slovensko-slovanskej vzájomnosti na duchovnej a vedeckej báze. Desiatky seminárov, článkov, niekoľko samostatných monografií, časopisov ZSV, Letokruhy časopisu Slovanskej vzájomnosti, účasť v medzinárodných slovanských korporáciách sú len stručným výpočtom jeho tvorivej angažovanosti pre Slovensko, Slovanstvo a ich miesto v Európe a vo svete. Česť jeho pamiatke.

(sb)

Stretnutie slovenských národovcov po päťdesiatich piatich rokoch

Kúpeľné hojivé stavbárske reminiscencie

Text a foto: Jozef BEŇADOVSKÝ

V novom kongresovom hoteli Alexander v Bardejovských Kúpeľoch sa po päťdesiatich piatich rokoch od maturity stretli bývalí absolventi Strednej priemyselnej školy stavebnej v Bardejove, kde v rokoch 1957 – 1961 študovali odbor pozemné staviteľstvo. Z vtedajších vyše dvadsiatich abiturientov na stretnutí pred piatimi rokmi boli ešte dvanásti. V plnom zdraví naň prišli aj ich dvaja pedagógovia – triedny profesor Jozef Tarcala a učiteľ matematiky a fyziky Ladislav Rabb. Zaujímavosťou je, že ešte žije aj dlhoročný riaditeľ tejto významnej strednej školy Ivan Leščišin, ale pre zdravotné problémy na stretnutie už nemohol prísť.

Tohtoročný „abiturientsky zraz" bol zvláštny z mnohých hľadísk: takmer všetci jeho účastníci vyštudovali vysoké školy a zastávali vo svojom odbore pozemné staviteľstvo vysoké riadiace funkcie. Drvivá väčšina z nich sú veľkí priaznivci najstaršej národnej a kultúrnej ustanovizne na Slovensku – Matice slovenskej. Vzťahom k nej sa vyznačoval najmä Jozef Tarcala, ktorý bol ich triedny profesor. Vynikal aj v iných oblastiach, najmä v športe.

Prof. Imrich SEDLÁK (uprostred) medzi niekdajšími študentmi, ktorí ho radi pozývali na prednášky, priateľ J. TARCALA a dlhoročný predseda MO MS a vedúci OP v Bardejove Metod KAĽAVSKÝ (prvý sprava).

„Na nášho srdečného, dobromyseľného a vysoko erudovaného triedneho profesora Tarcalu nikdy nezabudneme," skonštatoval na stretnutí terajší generálny riaditeľ firmy Termostav – Mráz, spol. s. r. o., v Košiciach Michal Varchol, ktorý riadi túto spoločnosť dlhé roky a rovnako dlho je aj sponzorom krajských matičných festivalov na východe Slovenska. Treba tiež pripomenúť, že Jozef Tarcala ako bývalý tajomník MO MS v Bardejove spolu s predsedom MO MS a vedúcim OP v Bardejove Metodom Kaľavským, ktorý už tiež odišiel do matičného neba, desaťročia spolupracovali so svojím veľkým priateľom, puncovaným matičiarom prof. Imrichom Sedlákom, s ktorým sme sa navždy rozlúčili iba nedávno. Na jeho pútavé prednášky o národných dejateľoch na východe našej domoviny a o reáliách Matice slovenskej sa študenti J. Tarcalu vždy veľmi tešili. Tento veľký národovec napísal v roku 1995 so svojím dlhoročným priateľom – legendou slovenského futbalu, docentom Jozefom Venglošom knihu Tajomstvá futbalu. A Jozef Tarcala nebol v tomto tandeme ako spoluautor iba dajaký „priskočjanko", veď okrem teoretických poznatkov mal aj množstvo praktických skúseností z trénovania futbalistov Bardejova, Trebišova, Starej Ľubovne, extraligového Prešova, ale najmä z pôsobenia pri futbalovej reprezentácii žien Slovenska.

Abiturienti SPŠS v Bardejove z roku 1961 s triednym profesorom Jozefom TARCALOM.

Dvanástku absolventov bardejovskej stavbárskej priemyslovky doplňuje – vôbec nie ako náhradník, ale skôr ako špílmacher – univerzitný profesor Ján Hudák, ktorý doteraz pôsobí na technickej univerzite v Košiciach.

Keď sa tento vynikajúci mančaft, skvelá partia prevažne výnimočných stavbárskych osobností lúčila v jeseni s Bardejovskými Kúpeľmi, svorne si sľúbili, že ak im dá Pán Boh zdravia, za dva roky sa v malebnom Bardejove, kde v mladosti študovali, opäť stretnú.

MATIČNÉ DEPEŠE

Výnimočné a špecifické

Také sú v hodnotení tohtoročnej činnosti predsedníčkou OR MS Z. Hálkovou takmer všetky matičné organizácie v okresoch Rožňava a Revúca. Na nedávnom rokovaní Oblastnej rady MS v Rožňave popri pochvalnej bilancii bol priestor aj na ocenenie najaktívnejších a jubilujúcich členov – dlhoročnému matičiarovi a stále aktívnemu literátovi MVDr. Ladislavovi Husárovi z MO v Dobšinej udelili Ďakovný list MS a Cenu predsedu MS za dlhoročnú aktívnu prácu v matičnom hnutí odovzdal Márii Hálkovej člen výboru MS Michal Terrai.

(tt)

Rok na dedine

MO MS vo Valči v spolupráci s Turčianskym kultúrnym strediskom v Martine a s obcou Valča uspriadali Tradičné páračky a zvyky na Ondreja a Luciu. Podujatie v rámci projektu Rok na dedine sa konalo v sobotu 10. decembra o 15. hodine v Kultúrnom dome vo Valči.

(nn)

Dobšinského fara

Matičiari v Rožňavskom Bystrom začali prvý adventný týždeň na evanjelickej fare, kde sa konalo spomienkové stretnutie na farára, rozprávkara a národného dejateľa P. Dobšinského. Súčasníkom ho má sprítomniť spomienkový banner, ktorý zhotovili za finančnej pomoci Matice slovenskej a umiestnili na fare, kde tento zberateľ ľudovej slovesnosti žil a pôsobil. Adventné podujatie spestrilo čítanie jeho rozprávok a ďalší kultúrny program.

(mm)

Autobus dobrej vôle na dvadsiatej prvej misii Slovenskom

Ragačinka s posolstvom radosti a lásky

Už viac rokov vždy v tomto predvianočnom čase s radosťou informujeme o jedinečnej charitatívnej akcii, ktorú organizujú matičiari v Hrušove v spolupráci s tamojšou základnou školou a obecnou samosprávou a dali jej pomenovanie Autobus dobrej vôle. Deti z folklórnej skupiny Ragačinka z Hrušova ním každý rok navštevujú domovy seniorov, sociálnych služieb či detské domovy po celom Slovensku, aby priniesli radosť z vianočných kolied a inscenovaných zvykoslovných pásiem znevýhodneným sociálnym skupinám. Malí folkloristi tentoraz navštívili zariadenia Žilinského samosprávneho kraja a detský domov v Novej Bani.

Predseda MO MS v Hrušove a koordinátor Autobusu dobrej vôle Ján Brloš o ich najnovšej, dvadsiatej prvej misii radosti a lásky povedal: „Deti zo súboru už videli fakt kadečo, videli a spoznali aj také životné osudy, na ktoré sa ťažko pozerá a s ktorými sa aj dospelí ťažko vyrovnávajú. Ale zvládli to, zaspievali a zahrali i ťažko chorým, ležiacim pacientom aj v izbách." Vedúca detskej folklórnej skupiny Ragačinka Anna Brlošová pridala konštatovanie: „Prispôsobujeme sa podmienkam, pokiaľ nás klienti dokážu vnímať a mať potešenie z nášho programu. Keď je v domove dôchodcov väčšie obecenstvo aj záujem, tak je program dlhší, ale ak niekde vidíme, že ľudia sú vážnejšie chorí, vystúpenie skrátime..."

Ragačinka počas predvianočnej púte Autobusom dobrej vôle po Slovensku.

Ragačinku v Novej Bani na ďalšiu púť vyprevádzali aj takéto slová: „Tie ich pásma majú úžasnú hodnotu pekných spomienok a životného optimizmu. Prinášajú seniorom krásu ich detstva a mladosti. Skláňame sa pred všetkými Hrušovčanmi, ktorí s veľkým srdcom a s veľkou nošou radosti prichádzajú k ľuďom, čo majú už zdravia a vari aj lásky pomenej, aby im štedrým priehrštím rozdali zo svojej veselosti a vitality."

Ragačinku v Hrušove založili v roku 1979 Františka Hajdúchová a učiteľka Mgr. Eva Pakšiová. Od obnovenia činnosti v roku 1992 pôsobí pod vedením Mgr. Anny Brlošovej a Mgr. Evy Pakšiovej. V roku 2008 rozšírila rady malých folkloristov skupina heligonkárov pod vedením Jána Hajdúcha. Humanitné podujatie Autobus dobrej vôle Hrušovčania organizujú spolu s Maticou slovenskou.

(se)

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

O čistej Matici

Keď som po nástupe do funkcie predsedu Matice podal, lebo tak káže zákon a mrav, niekoľko trestných oznámení v záujme vyrovnania sa s minulosťou, jeden z významných funkcionárov štátu mi položil otázku: „Vy chcete čistiť Maticu?“ Na moje prikývnutie zdvihol prst: „Vy ju neočistíte, a sám seba zašpiníte!“

Dlhú chvíľu, a to až do rozhodnutia bratislavského okresného súdu 9. decembra, sa zdalo, že onen vplyvný funkcionár bude mať pravdu. Veď... bojové rokovania výboru Matice, samozvaná „obrodená“ Matica, otázka na večeri vo verejnoprávnej dvojbodke, kedy Matica zanikne, a tak ďalej, a tak ďalej. Úsilie o očistenie Matice bolo ťažké, zložité a namáhavé. Vonkajší i vnútorní nepriatelia sa neskrývane tešili z matičných problémov a sami im pomáhali na svet. Vytrvali sme však. Aj vďaka novej mladej krvi v Matici odrazili sme sa odo dna, sme prehľadnejší a čitateľnejší, vstupujeme do nového roka plní optimizmu.

Na otázku novinárky, či som spokojný s rozsudkom súdu vo veci použitia matičných peňazí na zakrytie „diery“ v Matičnom fonde, reagoval som, že ani jedno trestné oznámenie som nepodával v záujme naplnenia slovenských väzníc, ale len a len v záujme doriešenia prešľapov v minulosti a novej matičnej tváre. A to sa podarilo. Dodal som – a zopakujem to aj pre čitateľov Slovenských národných novín – že tento proces ma vôbec netešil a že môj predchodca urobil aj veľa dobrých vecí pre Maticu a pre tento národ: zápas o štátny jazyk, zápas o slovenskú štátnu samostatnosť.

Matica však už nikdy, ani teraz a ani v budúcnosti, nemôže a nesmie podnikať v podstate s cudzími peniazmi. Nakladať s peniazmi má a musí (a robí tak!) transparentne, má a musí byť think-tankom slovenského národa, lobistom, ktorý otvára témy v záujme uchovania našich dobrých tradícií, aby slovenský národ prežil ako taký, ale aj Európa, a tým i svet plný chaosu.

Máme veľa strán a spolkov i cirkví, ale len jednu Maticu, ale tá koniec koncov neprežije, ak neprežije tento národ, ak sa nebudú rodiť deti, ak sa následne nebudú primerane – a to aj vlastenecky – vzdelávať a ak nenájdu pod Tatrami prácu. Ak budú musieť „hnaní žitia nevôľou“ meniť sa na havranov. Sme a budeme tu aj v roku 2017 aj preto, aby to tak nebolo.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

Žiak vierozvestcov Cyrila a Metoda na mieste svojich učeníckych začiatkov

Relikvia svätého Klimenta je už v Devíne

Marian KŇAŽKO – Foto: archív SNN

Relikvie svätého Klimenta Slovenského, ktorý sa v literatúre spomína aj ako Kliment Ochridský alebo Kliment Bulharský, sú od 3. decembra 2016 umiestnené v Kostole sv. Kríža v mestskej časti Bratislava-Devín. Učeník vierozvestcov sv. Cyrila a Metoda sa tak symbolicky v podobe relikvie z jeho osláveného tela vrátil na centrálne územie bývalej Veľkej Moravy priamo do Devína.

Písomné pramene o tých časoch uvádzajú: „Po Metodovej smrti 6. apríla 885 na Veľkej Morave, po nastolení hegemónie zo strany tamojšieho nemeckého duchovenstva pod egidou franského kňaza Vichinga a podľa moravsko-panónskych legiend aj z vôle Svätopluka učeníci a pokračovatelia našich vierozvestcov boli z Veľkej Moravy vyhnaní. V legendách Životopisy svätých sa tie neradostné dni opisujú takto: „… čo mladých predali do otroctva, a starých, hoc aj nahých hnali vetrom, ktorý neustále duje v podunajských krajoch. Stalo sa tak v mrazivý februárový deň roku 886.“

Jedným z vyhnaných a utekajúcich učeníkov bol práve sv. Kliment, ktorý sa zachránil na území vtedajšej Bulharskej ríše. Na Balkáne si ho nesmierne vážili a uctievajú ho dodnes ako svätca. Stal sa zakladateľom univerzity v Ochride, dnes Macedónsko, a tiež aj celej slovanskej písomnosti na území starého Bulharska. Okrem toho bol pedagógom, spisovateľom a ako básnik sa zaradil medzi najvýznamnejších stredovekých poetov. V roku 893 sa sv. Kliment stal prvým slovanským biskupom u južných Slovanov, vstúpil do rehole a mníšske meno Kliment prijal podľa vzoru rímskeho pápeža sv. Klementa. Vo vysokom veku zomrel v lete roku 916 v Ochride v kláštore, kde ho pochovali v Kostole sv. Pantejmona.

Tretieho decembra v sobotu predpoludním viedol do devínskeho kostola

Kostol sv. Kríža v Devíne.

slávnostný sprievod s relikviami svätca. Hostia z celého Slovenska, medzi ktorými nechýbali matičiari, si vypočuli základné informácie o svätom Klimentovi Slovenskom. Počas svätej omše ku cti svätých Sedempočetníkov, ktorú celebroval devínsky farár Mons. Marián Gavenda spolu s ďalšími duchovnými, si veriaci uctili relikviu svätca. Po skončení cirkevných obradov pokračovalo v kostole hudobno-slovné pásmo s názvom Pochvala Konštantína Cyrila. Úryvky z diela Klimenta Slovenského čítal Jozef Šimonovič. Popoludní program pokračoval v kultúrnom dome. Odznela tam prednáška publicistky Eleny Šubjakovej Kliment Ochridský bol Slovák. Okrem iného v nej uviedla: „Sv. Kliment, dnes patrón a ochranca Ochridu, bol tiež prvým slovanským biskupom u južných Slovanov. Bol spisovateľ, poeta, pedagóg a pôsobil aj ako lekár. Preto si Macedónčania ctia sv. Klimenta Slovenského spolu s jeho slovenským druhom svätým Naumom ako zakladateľov a patrónov Macedónskej ortodoxnej cirkvi. Navyše Kliment Slovenský sa ako básnik svojou vyspelou hymnickou štylistikou zaradil medzi najvýznamnejších stredovekých poetov Európy.

Oboch svätcov považujú Bulhari pôvodom za Bulharov a Macedónci za Macedóncov, ktorí sa vďaka misii sv. Cyrila a Metoda dostali na Slovensko. Avšak podľa jazykovedných výskumov Jána Stanislava možno jasne preukázať, že sv. Kliment pochádzal zo slovenského národa, a naopak nemožno vôbec preukázať, že by bol sv. Naum z Balkánu. A aj keď obe ich mená znejú cudzokrajne, naznačujú, že obaja boli rehoľníci a svoje slovenské mená zanechali po vstupe do kláštora, kde na znak nového duchovného života prijali mníšske mená, zrejme prevzaté od iných svätcov. Meno Kliment pochádza od patróna cyrilo-metodskej misie, pápeža a mučeníka sv. Klementa, ktorého ostatky niesli solúnski bratia do Ríma.

Úctyhodný vek múdreho, roduverného detvianskeho Slováka

Imrich Kružliak stodvaročný

Michal VALENT – Foto: archív SNN

Najstarší matičiar, významný predstaviteľ a činovník slovenského exilu, publicista, historik, prekladateľ, básnik katolíckej moderny Imrich KRUŽLIAK, rodák z Detvy, oslávil v týchto dňoch pozoruhodné a úctyhodné sto druhé narodeniny. Nasledujúce riadky chcú byť malým holdom jeho dielu a tomu, čo vykonal na prospech svojej vlasti. Autor ich píše v mene jeho priateľov a obdivovateľov, ale aj v mene veľkej rodiny matičiarov.

Imrich Kružliak promoval na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave v roku 1940. Po gottwaldovskom puči emigroval, žil vo viacerých štátoch na Západe, v Rakúsku, Nemecku aj v USA. Teraz roky penzie prežíva v Mníchove, kde bol dlhý čas pracovníkom rozhlasovej Slobodnej Európy. Je veľmi plodný spisovateľ, autor mnohých kníh, časopiseckých a iných článkov, memoárov, literárnych a publicistických svedectiev. Po roku 1990 sa vrátil do vlasti, podieľal sa na koncipovaní Deklarácie o zvrchovanosti Slovenska. Bol členom predsedníctva Matice slovenskej a poradcom prezidenta Michala Kováča.

Jedenáste decénium nezvyčajne prínosného, tvorivého, plodného života v hĺbavých zamysleniach jasnozrivo sumarizuje iba s úbytkom aktívnej lokomócie v Mníchove. Tam dôstojne oslávil svoje sté narodeniny, ktoré organizoval náš zastupiteľský úrad v Nemecku a Matica slovenská. Zúčastnili sa na nich významné osobnosti SR.

V ostatných rokoch po úraze chodí s oporou. Toto obmedzenie je u neho kompenzované čulosťou ducha a mysle.

My priatelia žijúci v SR, a najmä v Bratislave, spomíname, nezabúdame a sme s ním v pravidelnom telefonickom a písomnom spojení. Musíme našim nasledovníkom pripomínať nielen to, čo a kde prežil v pohnutom, dramatickom živote, ale najmä čo všetko sa mu podarilo iniciovať a uskutočniť.

V jeho terajšom bavorskom bydlisku sme ho opakovane navštívili. Veľmi aktívne sleduje, ako sa nám darí, ako napredujeme v našej demokratickej Slovenskej republike. Veľmi nám drží palce a želá ďalšie úspechy. Vidí však aj chyby v ľuďoch, v rozhodnutiach a v nedocenení našich slovenských špecifík.

Významného jubilanta zo srdca pozdravujeme a prajeme mu ďalší čas žitia s trvalou vynikajúcou psychickou a mentálnou kondíciou. Pripamätovanie všetkých jeho zásluh a dosiahnutí nie je iba spomienkou, ale aj poučením pre súčasnosť.

Dal by Pán Boh, aby som mu mohol o rok opäť pripomenúť, že život nám prináša radosť nielen z odžitého, ale aj z urobeného a z pokračovania a rozvíjania našich dobrých snáh nasledovníkmi.

Autor je rodoľub, emeritný profesor LF UK v Bratislave.

AKO NA TO?

Množiace sa telefonáty a dopyty záujemcov o matičný týždenník chceme uspokojiť uverejnením týchto údajov o možnostiach objednania a predplatnom SNN.

Slovenské národné noviny
Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €
objednávajte telefonicky:
043 / 3812 838, 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Kvízovú otázku v č. 47 SNN sme venovali Vajanského románu Koreň a výhonky. Viacerým riešiteľom spôsobila problémy, ale aj tak prišlo dosť správnych odpovedí. Spomedzi nich sme vyžrebovali týchto výhercov: Ján Muška, Humenné; Ivan Obuch, Ilava; Mária Valocká, Dudince. Blahoželáme!

V poslednom tohtoročnom čísle uverejňujeme zaujímavý rozhovor s Vladimírom Mináčom ml. o jeho slávnom otcovi – baťkovi Mináčovi. Ten si svoje familiárne oslovenie „vyslúžil“ aj prínosným pôsobením v Matici slovenskej.

● Koľko rokov stál Vladimír Mináč st. na čele Matice slovenskej?

Svoje odpovede posielajte na adresu redakcie SNN, ktorá je uvedená v tiráži novín, našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do 10. januára 2017 s označením Čitateľská súťaž.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

17. decembra

– pred štyristo deväťdesiatimi rokmi (1526) snem v Bratislave zvolil za uhorského kráľa Ferdinanda I., keďže však nitriansky biskup Š. Podmanický už korunoval Jána Zápoľského, začala sa nezmyselná občianska vojna, ktorá trvala bezmála desať rokov

– okrúhle životné jubileum má poetka a literárna vedkyňa, členka Spolku slovenských spisovateľov doc. Eva Fordinálová; v centre jej pozornosti je Ján Hollý, Augustín Doležal, kultúrne dejiny Skalice a záhorského regiónu

18. decembra

– stodesať rokov od narodenia jedného z predstaviteľov prvej SR Ferdinanda Ďurčanského (1906 – 1974)

19. decembra

– stodvadsať rokov, čo sa v Košiciach prvý raz na Slovensku premietal film (1896)

20. decembra

– básnik Milan Ábelovský má päťdesiatpäť rokov (zbierky Chvíľa zblíženia, Zľutovnica a i.)

22. decembra

– stosedemdesiat rokov od narodenia zbormajstra martinského Slovenského spevokolu skladateľa Jána Meličku (1846 – 1926)

– pred sto pätnástimi rokmi sa narodil spisovateľ Gejza Vámoš (1901 – 1956); pripomeňme si jeho diela: dvojzväzkový román Atómy boha, romány Odlomená haluz, Hrušovianski hriešnici aj kratšie prózy Editino očko a i.

23. decembra

– stodvadsať rokov, čo sa narodil jeden zo zakladateľov profesionálneho divadla na Slovensku Drahoš Želenský (1896 – 1959)

24. decembra

– pred štyristo rokmi zomrel hrdina protitureckých bojov palatín Juraj Turzo (1567 – 1616)

25. decembra

– stodvadsať rokov od prvého filmového predstavenia v Bratislave v roku 1896

26. decembra

– deväťdesiat rokov od narodenia talentovaného ilustrátora detských kníh Alojza Pepicha (1926 – 1962), predčasná smrť mu nedovolila výraznejšie sa zaznamenať

27. decembra

–- pred dvesto tridsiatimi rokmi vydal panovník Jozef II. dekrét o využívaní a rozvoji materinských jazykov v monarchii (1786), čo silne aktivovalo našu mladú inteligenciu, najmä študentov bratislavského evanjelického lýcea

29. decembra

– pred štyristo tridsiatimi rokmi turecké vojská prenikli až k Banskej Štiavnici (1586), stretli sa tu s tvrdým odporom, ustúpili, odvliekli však veľa mužov do zajatia

30. decembra

– pred sto rokmi v Budapešti korunovali Karola IV., posledného rakúskeho cisára za uhorského kráľa (1916)

– štyridsať rokov od smrti provinciála slovenských jezuitov Jozefa Jurovského (1899 – 1976)

– od smrti popredného slovenského maliara Jozefa Ilečku (1909 – 1986) uplynulo tridsať rokov

31. decembra

– pred šesťdesiatimi rokmi vyšla prvý raz správa o počte televíznych prijímačov na Slovensku; v roku 1956 bolo u nás 796 televízorov (dnes zhruba dva milióny)

OPRAVA

V čísle 49 sa nám v tomto stĺpčeku vyskytla nepríjemná chyba: herec Bronislav Križan nie „mal 75. narodeniny“, ale „by mal...“ – umrel totiž ako sedemdesiatjedenročný. Redakcia si jeho pamiatku chcela pripomenúť, o to viac chyba mrzí.

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Peter ŠTRELINGER. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.